

Dit product wordt u gratis aangeboden door ComputerBijbel

Mocht u tevreden zijn over dit product en dit werk willen steunen kijk dan op onze website

<http://www.ComputerBijbel.com>

Bischof
van
Cefarion.
in
Cappadocië

Zijn getuyg omtrent de heere

O Bischof, groot van naam, en adellyck gflaen.
D. S. G. L. V. O. S. door uw geleerdheyd hoog geacht.
Vorst Julianus en Ithianus u eeran,
Schoon sy Juggyns alkaar sien door uw pen verhoeren. *Ed.*

HET LEVEN

VAN DEN

H. BASILIUS,

Bisschop van Cesareen in Cappadocien.

EERSTE AFDEELING.

Van Basilius geboorte tot het aanvaarden van de Heylige Order toe.

I N H O U D.

Basilius geboorte- plaats. De uytmuntendheit sijner Voor-ouders. Der- selver lyden onder de vervolging van Maximilianus. Sy wierden door een wonder- werk versorgd. Desselvs Ouders, en bynne groote godvrig- heyt en deugtsaamheyt. Desselvs opvoeding onder 't opsigt van sijn groot- moeder Macrina. Hy trekt naar verscheyden Schoolen en Aca- demien. Wordt versonden naar Athenen. De manier van de aanke- mende Leerlingen aldaar aan te nemen, en aan te voeren. Nauwe kennisse van Basilius met Nazianzenus. Hy overwind eenige suode Sophisten. Sijn Voogden of Opfijnders, en derselver groote naam en uytstrekendheit. Basilius en Nazianzenus 't samen- gevoegde studie, en nauw- geset adraag. Hy verlaat Athenen, en komt te Antiochien on- der 't opsigt van Libanius. De redeneer- kunde verlatende begeeft hy sijzelven tot de studie der Gods- geleerdheit. Hy leest veel in de Schriften van Origenes. Hy reysd naar Egypten en andere Gewest- ten. Julianus hield veel van hem, sy schreeuen veela brieven aan mekanderen. Sijn scherpe bafcheyd op Julianus verrijt. Een ge- waagde brief van Basilius aan Julianus voor den heelden- dienst, word- gesoond walfsch te zyn. Julianus is hard tegen de Christenen te Ce- sareen. De aanleyding daar toe.

DE H. Basilius (wiens weergaloofse geleerdheit en god- vrugtigheit hem alom den naam van De Grootte ge- geven heeft) was een Cappadocier (dat woord op sijn ruymste genomen), geboren in Pontus, alwaar buyten tegen- spreeken, sijn vader woonde (a), en van waar alle de Voor-ouders van sijn vaders sijde af- komstig waren. Sijn geboorte- stad stollen sommige geweest te zyn Helanopontus, een ongeagte stad in dat landschap, en siker wel onge- agt, gewerkt ik van sulken plaats by geen Schrijver van dien tijd eenig gewag vinds: want hoewel Constantinus de Grootte van een deser Land- schappen, tot eenen van sijn moeder Helene, die naam van Helanopon- tus gaf, egter geloof ik, dat er te diez tijd geen stad was, die so ge- noemd wird: hoewel 'er mogelijk naderhand wel een gebouw is. Ik giffe derhalven, dat Basilius geboren is te Neo-Cesareen; welk hoe- wel behoorende tot Cappadocien op het ruymste genomen (want so strekte

(a) Nazianz. Orat. 20. in Basl. p. 328, 324.

Basilius toe- genaamd De Grootte;

'r Land Pontus in Cappado- cien 'sijd vadersland;

Neo- Cesa- reen sijn ge- boorte- stad.

Sijn af-
komst,en voor-
ouders,die om de
Religie
veel gele-
den hadden.Waar in
hen God
wonderlijk
verförgd.Lof van
sijne
Ouders.Lof van
sijne
Ouders.

streckte het sig uyt tot aan den oever zelfs van de Pontische zee, en wierd oud-tijds genaamd (*[b]*) het *grootere Cappadocien* *egter* was *πρωτικὴ πόλις*, een stad in Pontus (*c*), ja de hoofd-stad van 't landschap Pontus, byge- naamd *Polemoniacus*. Te hierover geloof ik, dat hy hier of hier ontrent geboren is, also het seker is, dat zijn groot-moeder *Marcia* te Neo- Cesareen (nieuw-Cesareen) heeft gewoond, hy zelfs daar van zijn eerste kindsheyt af is opgevoed (*d*), en een geruymen tijd van zijn eerste ja- ren aldaar heeft doorgebracht. Hy was van vaders en moeders zijde af- sprooten (*e*) uyt een oud en treffelijk geslacht; zijne voor-ouders, want so wel van deugd als adel vermaard, hadden een grooten naam, so aan het Hof als in het veld; bekleedden de grootste eer-ampten van hun landschap, maar boven al muatteden sy uyt in godsaligheyt, volstandige en onverschrokken bekentenis van hunne godsdienst, en veelvoudig lijdten dat hen daatom overkomen was: want sijne voor-ouders, van vaders wege, hadden onder de Maximiniaansche vervolging, een van de laatste, dog vinnigste poogingen des slakkenden Heydenoms (by vergelijking van welke alle de voorige sagt en gemakkelijk scheenen) om de woede van dat onweer te ontwijken, hun vlugt genomen naar de bergen en 't ge- bergte van Pontus, vast-stellende aldaar beter onthaal te vinden, dan by de wilde en wreede schepfelen, dan te huys by de beest, in gedaan- te van menschen. Hier onthielden sy sig ontrent seven jaren lang, ge- bannen van alle vertroosting en geselschap van vrienden (een saak, die hen, welke altijd gewoon waren onder den drang van dienaars en oppas- sers te leven, vreemd moest voorkomen) en bloot gesteld voor honger en koude, voor regen en wind, en alle ongemakken van een woest en droevige plaats, welk alles te swarder valt, wanneer het niet is, die door een sagte en gemakkelijke opvoeding van geen gebrek of kwa- righet weten. Hier door wierden sy ten laatste so verzwakt, dat se na eenige maanden voor hun verzwakte en quijnende krachten beede- den te verhoogen, die hen te verhoogen, die hen te verhoogen, die hen te verhoogen, hen ligtelijk soude konnen toekomen, *gemete de Goddelijke voorzie- nigheyt, die nooit ontbrekt in de uiterste nood te hulp te komen, wel somtijds de gewoonte heeft, al was het door een wonder-werk, sij- ne dienst-knechten te versorgen: immers so gebeurde het hier; want on- verwagt quam een grooten hoop vette Harten uyt het dichtste bosch te voorschijn, volgden een iegelijk van hen die het voorquam, enkelijk op het wenken met desselvs hand, en toonden sig gereed om van hen geslage te worden: dus geleyd zijnde naar de plaats, *en die de herten* telingen ophielden, bleven se staan, tot dat er de herten waren uytgekoren, waar op de overige stillerjens naar de bosch wederkeer- den: aanstonds wierd van deselve een spijs toebereyd, en de arme ver- hongerde *Confessoren* of Belijders daar rijkelijk mede onthald, die den hemel voor dese mildadigheyt dankten, en daar dooraangespoord wier- den, en sig verplicht oordeelden al het geen hen nog mogt boven het hoofd hangen, blymoedig af te wagten. Maar van dese afscheydende hat ons wat nader 't huys komen. Zijn vader en moeder waren verma- so van hunne onderlinge liefde en genegentheyt, als van hunne mildadig- heyt aan den armen, herbergzaamheyt ontrent de vreemdelingen, die overgeven van een gedeelte hunner goederen aan God, hun magtigheyt en vasten, en alle de deugden van een vroom leven, welk allen God be- liefde*

(b) *Const. Porphy. Them. Orient. 2. p. 12. ex Polybio.* (c) *Stephanus in voc. Neocæsaria*
Amm. Marcell. lib. 27. p. 1755. (d) *Basil. Epist. 64. pag. 98.* (e) *Nazianz. ibid.*
pag. 318, 319, &c. Vid. Suid. in voc. Βασιλίων.

liefde met zijn milden zegen en gewenschten voorspoed te kroonen. De naam van zijn vader was *Basilus* (f), een wijs, voorzigtig en godsdienstig man, die in zijn vaderland een grooten naam en veel gelag had, en, naar het zeggen van *Possevinus* (g) en sommige andere, dog, mijns oordeels, sonder eenige sekerheyt of grond van hun voorgeven, in het laatste van zijn leven een Bisschop geweest is, waar in de *Maagdenburgsche Versamelaars* (h) so vast gaan, dat se tot bewijs daar van bybrengen *Gregorius Nazianzenus*, die'er egter niet een woord van rept. Zijn moeder was *Emmelia*, een vrouws-perfoon, die van een seer goed leven, en ongemeene bequaamheden, en so uytmuntende schoon was, dat se van alle kanten ten huwelijk versogt wierd, zelfs waren'er sommige so op verflingerd, dat se door geweld sogten te verkrijgen 't geen sy door goedheyt en beleefde verfoeken niet konden magtig worden.

II. Uyt dit gelukkig huwelijk sproot onsen H. *Basilus*, de oudste soon, en, indien ik het niet qualijk heb, het tweede kind. Zijn ge-
 laat was, nog jong zijnde, seer aangenaam, en beloofde een schrandere
 heyt des verstands en destigheyt des gemoeds. Zijn eerste leer-oeffening
 was (i) onder het beleyd en de onderwijfing van zijn eygen vader, die met
 veel bekommernis hem de eerste beginselen van geleerdheyt, en byson-
 der een regt begriip van de Religie inprentte, en tot een godsaligen
 wandel aenqueekte, waar in hy hem door zijn vermaningen en eygen
 voorbeeld sterk aansette, maar hier in was niemand besiger en yveriger
 als zijn moeder *Emmelia*, en bysonder zijn bedaagde Groot-moeder *Ma-
 crina* (k): dese was te vooren een toehoorderisse van den H. *Gregorius*,
 Bisschop van Neo-Cesareën, bygenaamd *Thaumaturgus* (wonderdadi-
 ge) geweest, die haar in de gronden van het Algemeen Christelijk Ge-
 loof (waar voor sy ook in de laatste vervolgingen, met lijden uyt te
 gaan, getuygenis gegeven heeft) had onderwelen, die sy nu met alle
 bedenkelijke forge hare kinds-kinderen weder poogde in te boesemen,
 plantende, gelijk de H. *Basilus* (l) meer dan eens in sijne brieven met
 dankbaarheyt erkend, in die tedere gemoederen de eerste beginselen en
 saden der waarheyt. Zijnde dus vijf jaren binnens huys aangequeekt,
 en geneigzaam voorsien met het geene om tot geleerdheyt over te stap-
 pen, voor-af vereyscht wierd, begon hy, om sijne studien voort te set-
 ten en te voltrekken, buyten 's lands te reylen. Dat hy eerst gereysd
 soude zijn naar Antiochien (gelijk het seker is dat hy naderhand deed)
 en aldaar eenigen tijd gestudeerd hebben onder den grooten *Libanius*,
 den vermaardsten Wijsgeer, en welsprekendsten Redenaar van die eeuw,
 is wel niet volkomen seker, egter ten hoogsten waarschijnlijk: want *Li-
 banus* verhaald ons zelfs (m), dat hy hem, als hy nog een Jongen was,
 gekend, en om sijne ongemeene gematigdheyt en destigheyt in sijnen om-
 gang, en om zijn spoedig toenemen in geleerdheyt, lief gehad, en veel
 geagt had, en steld dat voor zijn vertrek naar Athenen. Van Antiochien
 reyde hy naar Cesareën (n), de hoofd-stad van Palestina, te dier tijd
 vermaard wegens de schoolen ter onderwijfing geopend. Hier stapte hy
 binnen korten sijne mede-leerlingen voor-by, en agterhaalde sijne Mee-
 sters, so dat hy eerlang aller oogen op hem deed sien, die hem ontsa-
 gen om zijn uytmuntende geleerdheyt, en bysonder om zijn destig leven,

[R. r]

(f) *Nazianz. ibid. p. 321. Nyssen de vit. Macrin. Tom. 3. p. 178. (g) In vit. Ba-
 sil. p. 178. Vid. Labb. de Script. in addend. ad Tom. 1. p. 737. (h) Centur. 4. c. 10.
 p. 538. (i) *Nazianz. ibid. p. 324. Amphil. vit. Basil. c. 1. p. 157. (k) Basil. Epist.
 75. p. 131. Epist. 79. p. 140. fac. 2. (l) *Amph. ubi supra. (m) Epist. ad Basil. in
 Epist. Basil. 143. p. 174. (n) Nazianz. ibid. p. 325, &c.***

streckte het sig uyt tot aan den oever selfs van de Pontische zee, en wierd oud-tijds genaamd (*[b]* het *grooter Cappadocien*) egter was *ποντιακή πόλις*, een stad in Pontus (*c*), ja de hoofd-stad van 't landschap Pontus, bygenaamd *Polemoniacus*. Te liever geloof ik, dat hy hier of hier ontrent geboren is, also het seker is, dat sijn groot-moeder *Macrina* te Neo-Cesareën (nieuw-Cesareën) heeft gewoond, hy selfs daar van sijn eerste kindsheyt af is opgevoed (*d*), en een geruymen tijd van sijn laatste jaren aldaar heeft doorgebracht. Hy was van vaders en moeders sijde gesprooten (*e*) uyt een oud en treffelijk geslagt; sijne voor-ouders waren so wel van deugd als adel vermaard; hadden een grooten naam, so aan het Hof als in het veld; bekleedden de grootste eer-ampten van hun landschap, maar boven al muatteden sy uyt in godsaligheyt, volstandige en onverschrokken bekentenis van hunne godsdienst, en veelvoudig lijden dat hen daarom overkomen was: want sijne voor-ouders, van vaders wegen, hadden onder de Maximiniaansche vervolging, een van de laatste, dog vinnigste poogingen des sakkenden Heydendoms (by vergelijking van welke alle de voorige sagt en gemakkelijk scheenen) om de woede van dat onweër te ontwijken, hun vlugt genomen naar de bosschen en 't gebergte van Pontus, vast-stellende aldaar beter onthaal te sullen vinden by de wilde en wreede schepselen, dan te huys by de beesten, in gedaante van menschen. Hier onthielden sy sig ontrent seven jaren lang, gebannen van alle vertroosting en geselschap van vrienden (een saak, die hen, welke altijd gewoon waren onder den drang van dienaars en oppassers te leven, vreemd moest voorkomen) en bloot gesteld voor honger en koude, voor regen en wind, en alle ongemakken van een barre en droevige plaats, welk alles te swarder valt, wanneer het treft fulke, die door een sagte en gemakkelijke opvoeding van geen gebrek of swarigheyt weten. Hier door wierden sy ten laatste so verzwakt, dat se na eenige vervarling voor hun verzwakte en quijnende kragten begon den te verlangen, die sy wisten, dat God, indien het hem beliefte, hen ligtelijk soude kunnen toeschikken, gemerkt de Goddelijke voorzienigheyt, die nooit ontbreekt in de uysterste nood te hulp te komen, wel somtijds de gewoonte heeft, al was het door een wonder-werk, sijne dienst-knegten te versorgen: immers so gebeurde het hier; want onverwagt quam een grooten hoop vette Harten uyt het dichtste bosch te voorschijn, volgden een iegelijk van hen die het voorquam, enkelijk op het wenken met desselfs hand, en toonden sig gereed om van hen geslagt te worden: dus geleyd zijnde naar de plaats, daar sig dese vlugtelingen ophielden, bleven se staan, tot dat'er de bequaamste waren uytgekoren, waar op de overige stilletjens naar de bosschen wederkeerden: aanstonds wierd van deselve een spijs toebereyd, en de arme verhongerde *Confessoren* of Belijders daar rijkelijk mede onthaald, die den hemel voor dese mildadigheyt dankten, en daar dooraangespoord wierden, en sig verplicht oordeelden al het geen hen nog mogt boven het hoofd hangen, blymoedig af te wagten. Maar van dese afscheydende laat ons wat nader t'huys komen. Sijn vader en moeder waren vermaard so van hunne onderlinge liefde en genegentheyt, als van hunne mildadigheyt aan den armen, herbergzaamheyt ontrent de vreemdelingen, het overgeven van een gedeelte hunner goederen aan God, hun matigheyt en vasten, en alle de deugden van een vroom leven, welk alles God be-

liefde

Sijn af-
komst,en voor-
ouders;die om de
Religie
veel gele-
den hadden.Waar in
hen God
wonderlijk
verforgd.Lof van sij-
ne Ouders.

(b) *Const. Porphyr. Them. Orient.* 2. p. 12. ex *Polybio*. (c) *Stephanus in voc. Νεοκαισ.* *Amm. Marcell. lib. 27. p. 1755.* (d) *Basil. Epist. 64. pag. 98.* (e) *Nazianz. ibid. pag. 318, 319, &c. Vid. Suid. invoc. Βασίλει.*

liefde met zijn milden zegen en gewenschten voorspoed te kroonen. De naam van zijn vader was *Basilus* (f), een wijs, voorzigtig en godsdienstig man, die in zijn vaderland een grooten naam en veel geflag had, en, naar het seggen van *Possevinus* (g) en sommige andere, dog, mijns oordeels, sonder eenige sekerheyt of grond van hun voorgeven, in het laatste van zijn leven een Bisschop geweest is, waar in de *Maagdenburgsche Versamelaars* (h) so vast gaan, dat se tot bewijs daar van bybrengen *Gregorius Nazianzenus*, die'er egter niet een woord van rept. Zijn moeder was *Emmelia*, een vrouws-perfoon, die van een seer goed leven, en ongemeene bequaamheden, en so uytmuntende schoon was, dat se van alle kanten ten huwelijk versogt wierd, selfs waren'er sommige so op verslingerd, dat se door geweld sogten te verkrijgen 't geen sy door goedheyt en beleefde verfoeken niet konden magtig worden.

II. Uyt dit gelukkig huwelijk sproot onsen H. *Basilus*, de oudste soon, en, indien ik het niet qualijk heb, het tweede kind. Zijn ge-laat was, nog jong zijnde, seer aangenaam, en beloofde een schrandere heyt des verstands en deftigheyt des gemoeds. Zijn eerste leer-oeffening was (i) onder het beleyd en de onderwijfing van zijn eygen vader, die met veel bekommernis hem de eerste beginselen van geleerdheyt, en bysonder een regt begriip van de Religie inprentte, en tot een godsaligen wandel aenqueekte, waar in hy hem door zijn vermaningen en eygen voorbeeld sterk aansette; maar hier in was niemand besiger en yveriger als zijn moeder *Emmelia*, en bysonder zijn bedaagde Groot-moeder *Macrina* (k): dese was te vooren een toehoordersse van den H. *Gregorius*, Bisschop van Neo-Cesareën, bygenaamd *Thaumaturgus* (wonderdadi-ge) geweest, die haar in de gronden van het Algemeen Christelijk Ge-loof (waar voor sy ook in de laatste vervolgingen, met lijden uyt te staan, getuygenis gegeven heeft) had onderwelen, die sy nu met alle bedenkelijke forge hare kinds-kinderen weder poogde in te boesemen, plantende, gelijk de H. *Basilus* (l) meer dan eens in sijne brieven met dankbaarheyt erkend, in die tedere gemoederen de eerste beginselen en faden der waarheyt. Zijnde dus vijf jaren binnens huys aangequeekt, en genoegzaam voorsien met het geene om tot geleerdheyt over te stap-pen, voor-af vereyscht wierd, begon hy, om sijne studien voort te set-ten en te voltrekken, buyten 's lands te reysen. Dat hy eerst gereysd soude zijn naar Antiochien (gelijk het seker is dat hy naderhand deed) en aldaar eenigen tijd gestudeerd hebben onder den grooten *Libanius*, den vermaardsten Wijsgeer, en welsprekendsten Redenaar van die eeuw, is wel niet volkomen seker, egter ten hoogsten waarschiijnlijk: want *Li-banius* verhaald ons selfs (m), dat hy hem, als hy nog een Jongen was, gekend, en om sijne ongemeene gematigdheyt en deftigheyt in sijnen om-gang, en om zijn spoedig toenemen in geleerdheyt, lief gehad, en veel geagt had; en steld dat voor zijn vertrek naar Athenen. Van Antiochien reysde hy naar Cesareën (n), de hoofd-stad van Palestina, te dier tijd vermaard wegens de scholen ter onderwijfing geopend. Hier stapte hy binnen korten sijne mede-leerlingen voor-by, en agterhaalde sijne Mee-sters, so dat hy eerlang aller oogen op hem deed sien, die hem ontsa-gen om zijn uytmuntende geleerdheyt, en bysonder om zijn deftig leven,

[R r]

en

(f) *Nazianz. ibid. p. 321. Nyssen de vit. Macrin. Tom. 3. p. 178.* (g) *In vit. Ba-sil. p. 178. Vid. Labb. de Script. in addend. ad Tom. 1. p. 737.* (h) *Centur. 4. c. 10. p. 538.* (i) *Nazianz. ibid. p. 324. Amphil. vit. Basil. c. 1. p. 157.* (k) *Basil. Epist. 75. p. 131. Epist. 79. p. 140. fac. 2.* (l) *Amph. ubi supra.* (m) *Epist. ad Basil. iuxta Epist. Basil. 143. p. 174.* (n) *Nazianz. ibid. p. 325, &c.*

liefde met zijn milden zegen en gewenschten voorspoed te kroonen. De naam van zijn vader was *Basilus* (f), een wijs, voorzigtig en godsdienstig man, die in zijn vaderland een grooten naam en veel geflag had, en, naar het seggen van *Possevinus* (g) en sommige andere, dog, mijns oordeels, sonder eenige sekerheyt of grond van hun voorgeven, in het laatste van zijn leven een Bisschop geweest is, waar in de *Maagdenburgsche Versamelaars* (h) so vast gaan, dat se tot bewijs daar van bybrengen *Gregorius Nazianzenus*, die'er egter niet een woord van rept. Zijn moeder was *Emmelia*, een vrouws-perfoon, die van een seer goed leven, en ongemeene bequaamheden, en so uytmuntende schoon was, dat se van alle kanten ten huwelijk versogt wierd, selfs waren'er sommige so op verslinderd, dat se door geweld sogten te verkrijgen 't geen sy door goedheyt en beleefde verfoeken niet konden magtig worden.

II. Uyt dit gelukkig huwelijk sproot onsen H. *Basilus*, de oudste soon, en, indien ik het niet qualijk heb, het tweede kind. Zijn ge-laat was, nog jong zijnde, seer aangenaam, en beloofde een schrandere heyt des verstands en deftigheyt des gemoeds. Zijn eerste leer-oeffening was (i) onder het beleyd en de onderwijfing van zijn eygen vader, die met veel bekommernis hem de eerste beginselen van geleerdheyt, en bysonder een regt begriip van de Religie inprentte, en tot een godsaligen wandel aenqueekte, waar in hy hem door zijn vermaningen en eygen voorbeeld sterk aansette; maar hier in was niemand besiger en yveriger als zijn moeder *Emmelia*, en bysonder zijn bedaagde Groot-moeder *Macrina* (k): dese was te vooren een toehoordersse van den H. *Gregorius*, Bisschop van Neo-Cesareën, bygenaamd *Thaumaturgus* (wonderdadi-ge) geweest, die haar in de gronden van het Algemeen Christelijk Ge-loof (waar voor sy ook in de laatste vervolgingen, met lijden uyt te staan, getuygenis gegeven heeft) had onderwelen, die sy nu met alle bedenkelijke forge hare kinds-kinderen weder poogde in te boesemen, plantende, gelijk de H. *Basilus* (l) meer dan eens in sijne brieven met dankbaarheid erkend, in die tedere gemoederen de eerste beginselen en faden der waarheyt. Zijnde dus vijf jaren binnens huys aangequeekt, en genoegzaam voorsien met het geene om tot geleerdheyt over te stap-pen, voor-af vereyscht wierd, begon hy, om sijne studien voort te set-ten en te voltrekken, buyten 's lands te reysen. Dat hy eerst gereysd soude zijn naar Antiochien (gelijk het seker is dat hy naderhand deed) en aldaar eenigen tijd gestudeerd hebben onder den grooten *Libanius*, den vermaardsten Wijsgeer, en welsprekendsten Redenaar van die eeuw, is wel niet volkomen seker, egter ten hoogsten waarschijnlijk: want *Li-banius* verhaald ons selfs (m), dat hy hem, als hy nog een Jongen was, gekend, en om sijne ongemeene gematigdheyt en deftigheyt in sijnen om-gang, en om zijn spoedig toenemen in geleerdheyt, lief gehad, en veel geagt had; en steld dat voor zijn vertrek naar Athenen. Van Antiochien reysde hy naar Cesareën (n), de hoofd-stad van Palestina, te dier tijd vermaard wegens de scholen ter onderwijfing geopend. Hier stapte hy binnen korten sijne mede-leerlingen voor-by, en agterhaalde sijne Mee-sters, so dat hy eerlang aller oogen op hem deed sien, die hem ontsa-gen om zijn uytmuntende geleerdheyt, en bysonder om zijn deftig leven,

[R r]

en

(f) *Nazianz. ibid. p. 321. Nyssen de vit. Macrin. Tom. 3. p. 178.* (g) *In vit. Ba-sil. p. 178. Vid. Labb. de Script. in addend. ad Tom. 1. p. 737.* (h) *Centur. 4. c. 10. p. 538.* (i) *Nazianz. ibid. p. 324. Amphil. vit. Basil. c. 1. p. 157.* (k) *Basil. Epist. 75. p. 131. Epist. 79. p. 140. fac. 2.* (l) *Amph. ubi supra.* (m) *Epist. ad Basil. iuxta Epist. Basil. 143. p. 174.* (n) *Nazianz. ibid. p. 325, &c.*

en van allen wierd aangefien als een Meester-redenaar, en opper-voogd in de Wijsgeerte, en dat meer is, als een Biffchop in de Kerk, waar toe hy voor fijne jaren reeds bequaam fcheen: maar boven al begaf hy fig tot het onderfoeken van de ware wijsheyt, om fig van de aanlokfelien defer beneden-wereld los te maken, en met Goddelijke en hemelfche dingen, te bentoeijen en alfo in plaatfe van broffe en vergankelijke dingen te foeken, 't geen onveranderlijk en eeuwig-duurend is. Van Cefareën reyfde hy naar Constantinopelen, onlangs de Keyferlijke hoofdftad geworden, alwaar toen uytnemende Hooge-Leeraars in de welfprekendheys-konft en Wijsgeerte bloeyden, van welke hy fig door fijne veerdigheyt en fchranderheyt merkelyk bediende: vervolgens trok hy naar Athenen, de gemeene zetel der konften en geleerdheyt, alwaar eenigen tijd geweest te zijn, in die tijd genoeg was om iemand den naam van een goed Student te geven.

Constanti-
nopelen,

en Athe-
nen.

Manier van
't huldigen
der Studen-
ten aldaar.

III. Het gerugt van fulken voortreffelijken perfoon was reeds verfpreyd, fo dat die Hooge-fchool hem met verlangen te gemoet fag, en een iegelijk fijn beste deed om hem aan fijn fnoer te krijgen. Het was toen de gewoonte te Athenen, dat de Studenten van die Hooge-fchool op de aankomft van nieuwelingen paften, en elk om 't feerft alle wegen en toegangen befetteden, om den aankomenden te ontmoeten, en te bewegen om hun makker te worden, daar door fy hunne Meesters meenden dienft te doen, en defelve (alfo'er gemeenlyk tuffchen d'een en de ander een groote yverfugt was) meerder leerlingen poogden toe te brengen: dus een varfch man gekregen hebbende, was hun eerfte forg hem te brengen ten huylfe van d'een of d'ander vriend, of lands-genoot, of ten minften van een der geene, die, om een leerling voor hun Meester aan te winnen, op en neder gedraafd hadden: daar na gaven fy aan die maar wilden vryheyt, om hem met moeilijke vragen aan boord te komen, en met allerley fpitsvinnigheden, die dan naar den inborft en d'opvoeding van die defelve voorftelden of netter of onbefchaafder waren, tegen te gaan: hun oogmerk was, om den jongeling van die gedagten en bevattingen, die fy oordeelden van hem te worden mede gebragt, te verfetten, en alfo van eerften af aan van fijne Meesters te leeren afhangen. Dat gedaan zijnde, geleydden fy hem met een groote ftatie over de markt naar het gemeene bad, daar dan twee en twee voor hem uytgingen: hier ontrent gekomen, begonden fy fchielyk een vreeslyk geroep, en wonderlijke fprongen te maken, kloppende als dolle menfchen aan de poort, tot dat eyndelyk, (de jongeling t'eenemaal verbaaft gemaakt zijnde) de deuren geopend, en hy op vrye voeten gefield wierd, waar na fy by hem komende, hem als hun vriend en mede-leerling omhelsden, en tot een lid van de *Academie* aan-namen. Dese moeilijke plegtigheden van inhuldiging (*o*) waren fy wel gewoon ontrent alle te gebruyken, dog wierden ontrent den H. *Bafilius* nagelaten, uyt groot-agting voor hem, als zijnde reeds verder gevorderd, en boven den rang van gemeene Studenten. Hier vond hy *Gregorius van Nazianzen* (die reeds te vooren met hem geftudeerd had) tuffchen wien en hem fulken nauwen vriendschap ontftond (alfo'er tuffchen hen een byfondere over-een-komft van inborft, oeffening, en manier van leven was) dat niets als de dood hen konde fcheyden. Sy waren eensgefind; hadden de felve neyging, oogmerk en drift; en, gelijk'er *Nazianzenus* (*p*) van feyd, fcheenen beyde maar eene fiel te hebben; een van

Bafilius
maakt de
naauwfte
vriendschap
met Grego-
rius van
Nazianzen.

(*o*) Confer qua de hifce ritibus habet Olympiod. ap. Phot. Cod. 90. col. 189. & Liban. de vit. fua p. 7. & 9. (*p*) Ibid. p. 330.

van de eerste bliken van genegentheit gaf hem *Nazianzenus* by volgende gelegentheit: Eenige Armenische Studenten (die, volgens hun land-aard, loos en schrande waren) hebbende een geruymen tijd hem gekend en sijne makkers geweest, waren moeylijk, dat een aankomeling hen soude overtreffen; om die reden quam een van hen, die nu den *Philosophischen Mantel* had omgehangen, onder schijn van vriendschap, nevens andere hem bezoeken, en bestreed hem met loofe en dubbelsinnige voorstellingen, daar door hy hem ten eersten meende te verslaan; maar sy wierden haast gewaar, dat sy tegen hem niet opmogten: waar op *Nazianzenus*, om de eer van die *Academie* op te houden, sig by denselven voegde, en hen, daar sy aan het beswijken waren, te hulp quam: dog merkende, dat sy niet door liefde tot de waarheit, maar door nijd en belgugt wierden aangefet, verliet hy hen, en wendde sig aan de zijde van *Basilus*, waar door straks de schaal over sloeg: want *Basilus*, ontslagen van fulken sterken party, overviel de andere met fulke kragtige redenen, dat sy, de slagen niet langer konnende afwagten, genoodsaakt wierden met schande te wijken, en hem de volkomen overwinning en het veld te laten behouden.

IV. In het beleyd van sijne studiën gebruykte hy voornamelijk (q) *Basilus*, *Himerius* en *Probaresius*, twee der uytsteekendste Wijsgeeren, die toen te Athenen waren; Mannen, vermaard wegens hunne geleerdheit en welsprekendheit, en uyt dien hoofde den Keyser *Julianus* seer aangenaam. De laatste van hun beyden was een geboren Armenier (r), weshalven de jongelingen uyt Pontus, Cappadocien, Bithynien en de naastgelegene landen sijn opsigt en onderwijfing aanbevolen wierden. Hy was seer wel gesien geweest by den Keyser *Constans* (s), die hem naar Vrankrijk ontbood, nevens den Adel aan sijn tafel sette, en wel gedoft naar Romen sond, alwaar hem ter eeren een koper beeld, levens grootte, wierd opgereggt, met dit Opschrift: ROMEN DE KONINGINNE DER STEDEN TER EEREN VAN DEN KONING DER WELSPREKENDHEYT. Onder dese treffelijke Leer-meesters besteedde *Basilus* sijnen tijd seer wel, maar hy kreeg eerlang een weerfin in die plaats (t), also sijn verwagting aldaar niet voldaan wierd, weshalven hy Athenen gewoon was te noemen *κένον μακαρίαν*, een ydele gelukfeligheit: ja hy soude ten eersten weder sijn vertrokken, ten ware de dierbare vriendschap van *Nazianzenus* hem aldaar gehouden had: want dese twee woonden, aten en verkeerden met malkanderen, hunne onderlinge genegentheit groeyde dagelijks aan, en de eene vorderde so wel in geleerdheit en godfeligheit als de ander. Sy hielden met niemand gefelschap als die vriendelijk en nederig, fedig en ingetogen waren, uyt welker omgang sy, naar allen schijn, konden verbeterd worden. Sy blokten meest op saken, niet die vermakelijk, maar die nut en voordeelig waren, en hen tot deugd en godfeligheit konden aansetten. Sy versmaadden de Feest-dagen, Toneel-speelen, en andere openbare plegtelijkheden, en rekenden het eer genoeg Christenen te zijn, en daar voor aangefien te worden: en hoewel Athenen, als zijnde de zetel van godloosheit en afgodery, voor jonge lieden vry gevaarlijk was, egter waren sy so verre van daar door verleyd te worden, dat se door het geen sy dagelijks hoorden en sagen, in de waarheit van hunne Christelijke Religie meer en meer versterkt en bevestigd wierden; met een woord, hun wijze van leven en onophoudelijke besigheit liep elk een in 't oog; so dat men in de stad en

[R r 2]

op

(q) *Socr. lib. 4. c. 26. p. 242. Sozom. lib. 6. c. 17. p. 659.* (r) *Eunap. in vit. Probares.*
p. 109. (s) *Ibid. p. 121, &c.* (t) *Nazianz. ubi supra, p. 329.*

op het land daar veel van sprak, en 't gerugt van hen sig over geheel Griekenland en de buytenlandsche Gewesten verspreyde. Alom waar hunne Meesters bekend waren, wierd ook van hen gewaagd, so dat de roem van de Leerlingen rondom met den naam en roem hunner Meesters t'effens doordrong.

Basilus
vertrekt
van daar.

Scheyd van
sijne vrienden.

Komt te
Antiochien,

daar hy stu-
deerde on-
der Liba-
nius,

Voor 't Ge-
regt pleyt-
te,

en in de
Schriften
en Boeken
van Orige-
nes sig oef-
fende.

Hy soekt
Eustathius
in Syrien en
Egypten,
dog te ver-
geefs.

V. *Basilus* had nu sigselven met al 't geen te Athenen te halen was voorsien; het schip was so wel bevragt, (om de uytdrukking van zijn vriend [v] te gebruyken) als de natuur van een mensch konde lijden. Dus de nodige lading ingenoomen hebbende, was het tijd om op zijn t'huysreys te denken: maar hy vond veel werk om van sijne vrienden, die hem door alle beweeg-redenen onophoudelijk daar te blijven versogten, ontslagen te worden; dog niets ging hem so ter herten, als dat hy zijnen grooten vriend daar laten moest: hun scheyden, hoewel het maar voor een tijd was, scheen hen als of siel en ligchaam van malkanderen gescheurd wierd. Te rug trekkende, nam hy zijn weg over Constantinopelen (alwaar hy sig egter, als zijnde een plaats vol strikken en verleydingen, niet ophield) regt naar Asien, en also naar Antiochien, welk hy buyten twijfel verstaat door de hoofd-stad van Asien, werwaards hy, naar zijn seggen (x), als hy van Athenen vertrokken was, ter oorzaak van de treffelijke saken die aldaar te bekomen waren, spoeide; immers de Kerkelijke Historie-schrijvers stellen het buyten bedenken seker (y). Hier ley hy nu de laatste hand aan het beschaven van sijne Philosophische leer-oeffening, onder het beleyd van *Libanius*, die hem van dien tijd af als een gemeensaam vriend onthaalde, en een groote eerbiedigheyt toedroeg; en begon sijne redeneer-konst, die hy tot nog toe geleerd had, werktellig te maken, de Regt-bank te dienen, en een tijd lang (z) voor deselve te pleyten, 't welk hy tot groot genoegen van allen deed: maar hy wierd fulks haast moede, also de Goddelijke voorsienigheyt hem tot hooger en treffelijker saken had afgesonderd. Hy stelde dan sijne redeneer-konst aan een sijde, en begaf sigselven tot het doorfoeken van de H. Schriften (a), en de uytleggingen der Ouden, bysonder de verklaringen van *Origenes*, waar door hy naderhand so vaerdig wierd om de Arianen tegen te gaan en te wederleggen, dat hy hen zelfs konde toonen, hoe weynig sy van *Arius* of sijne gevoelens ('t welk sijne partyen hem verweeten) wisten. Dit koste hem en *Nazianzenus* veel tijd en moeyte, doordien sy de uytleggingen van dien grooten Man over de Schriftuur door-liepen, en, 't geen fraay was, en te pas konde komen, aantekenden. Een gedeelte van sodanige uyt-treksels is nog voor handen, onder den naam van *Philocalia*, bestaande uyt Vragen over de Schriftuur, met gepaste antwoorden, gehaald uyt de uytleggingen van *Origenes*, en door dese twee geleerde Mannen t'samen gesteld, waar van *Nazianzenus* (b) een afschrift, als een onwaardeerlijk geschenk, aan *Theodorus*, Bisschop van Tyanen, toefond. Maar *Basilus* had de wereld nog niet genoeg doorsien; hy moest, eer hy ergens een vast verblijf nam, nog grooter togten doen. Hy was een groot lief-hebber van *Eustathius*, een treffelijk Wijsgeer in dien tijd (c), om wiens wil hy voornamelijk van Athenen vertrokken was, dien hy in zijn eygen vaderland niet vindende, in Syrien volgde, alwaar hy verftond, dat hy naar Egypten vertrokken was; derwaards volgde hy hem insgelijks, dog konde hem niet vinden, egter verkeerde hy te Alexandrien, en in

(v) *Ibid.* p. 333. (x) *Epist.* 165. p. 185. (y) *Socr. & Sozom. loc. supr. citat.* (z) *Basil. Epist.* 392. p. 397. *Vid. Nazianz. ibid.* p. 334. (a) *Socr. & Sozom. ibid.* (b) *Nazianz. Epist.* 87. p. 843. (c) *Basil. ibid.* p. 397. & *Epist.* 79. p. 140.

andere deelen van Egypten vry gemeenzaam met de Monikken en Kly-
 fenars, welker onvergelykelyk streng en goddelijk leven hem seer be-
 haagde, so dat hy naderhand het selve in syn eygen leven uytbeelde; en
 mogelijk was 't toen de tijd, dat hy kennis kreeg van den grooten *A-*
thanasius, die ontrent dien tijd sig in de Egyptische woestijne verbergen
 moest. Hy bleef een volkomen jaar, indien wy des vermoeden *Ant-*
philochius geloven mogen (d), in die Gewesten, die'er byvoegt, dat *Ant-*
 hy in sijne te rug reys den Wijsgeer *Eubelus* (mogelijk meent hy *Eu-*
stathius) vond, welker beyder redeneringen en omgang hy wyl en
 breed voorsteld. Ik sal den Leser niet moeyelijk vallen, om op te ha-
 len 't geen aldaar van hanner beyder komste te Antiochien, en 't ontstal
 by *Libanius*, van hunne reys naar Jerusaleem, en van sijnen doop door
Maximus, Bisschop van Jerusaleem, in de Jordans, en dergelyke,
 verteld word, gemerkt *Basilus* daar nergens van gewag, en geen
 ander Schrijver dat bevestigt, en veel daar van bevestiging en on-
 waarschijnlijk is: dit egter is seker, dat hy sig een geruyzen tijd in
 Egypten, Palestina, Calosyrien, en Mesopotamien, onder de godvrug-
 tige en devote oeffenaars der godsaligheyt in die landen, opgehouden,
 en eyndelijk na alle sijne reysen te Cesareen nedergeslagen heeft.

VI. Thans was *Julianus* geslegen tot de Keyserlijke heerschappye, *Julianus*
 een Vorst, die selfs geleerd, en in sijnen tijd een groot Voorstander en *verleek*
 bevorderaar van geleerdheyt was. Hy had te voren kennis gehad van *hem over*
Basilus, als hy te Athenen met hem studeerde, en schreef, en hy Key- *te hant*
 ser geworden was, niet tegenstande sy in goddient verschieden (want *antwoord*
Julianus had sig nu opentlijk voor het Heydendom verklaard) een be-
 leefden brief aan hem (e), waar in hy hem met groote vriedelighheyt
 en beleefdheyt aan sijn Hof verfogt, hem versekerende dat hy met een
 goed en opregt hert soude ontfangen worden, en vryheyt hebben in sijn
 spreekken, met aanbieding, dat hy, om over te komen, sig van de ge-
 meene Lands-wagens soude mogen bedienen, en hem soude vry staan,
 als het hem beliefte, weder te vertrekken: maar *Basilus* sloeg sulks af, *Welk by*
Julianus afval van het Christendom stond hem tegen, en hy sprak, so *afwek*
 het schijnt, niet al te wel van *Julianus*, waar op deselve hem in een
 tweeden brief (f), na een ydelen roem van sijn eygen goedheyt en be-
 leefdheyt, en van de groetheyt en magt sijnes Rijks, sijn misnoegen
 over desselvs onbeschaamdheyt, en quaad spreekken voorstelde, en be-
 val, indien hy ooit sijn gunste hoopte te genieten, hem tot de Persiaan-
 sche veldrogt, daar hy toen mede belemmerd was, duysend pond goud
 (elk pond niet minder zijnde dan ses-en-dertig pond sterlings) te sen-
 den: een ongemeene groote som, die men geensins kan geloven niet ernst
 van *Basilus* gevorderd te zijn, hoewel het ook waar is, dat hy te dier tijd
 den Christenen, tot het uytvoeren van dien oorlog, alom groote schattingen
 afvorderde: *Basilus* hier door niet verschrikt, sond hem sonder uytstel, de
 volgende vry seherpe antwoord te rug; „ Dat sijne daden, daar hy so breed
 „ van sprak, van geen belang waren; dat hy door sijn haate gedrag sig bloot
 „ gesteld had voor regtveerdige berisping van alle wijse menschen, en dat
 „ hy, door godloose en boosaardige Geesten (*Demonies*) verleyd, sig sel-
 „ ven tegen God en sijn Kerk had verheven, en was afgeweken van 't
 „ geen sijne treffelijke proeven beloofden, die hy gegeven had ten tij-
 „ de als sy te samen in de Eleylige Schriftuur te Athenen studeerden;
 „ dat hy in het eysschen van sulken som een quade rekening maakte,

[R r 3]

(d) *Ubi supra* p. 159. (e) *Ext. ap. Julian. Epist. 12. p. 127. & Int. Basil. Epist. 206. p.*
 223. (f) *Ap. Basil. loc. cit.*

„also hy een arm scholier was, die geen voorraad had, als die hem voo-
 „eenen dag van noden was. Mijn huys, seyde hy, weet van geen ko-
 „kery; de messen zijn hier met het bloed van geslagte breeften niet ge-
 „verwd, een weynig moes met een korstjen brood, en een weynig suu-
 „re en verschaalde wijn zijn de lekkernyen, met welke mijn tafel voor-
 „sien is. Wat 'er voor andere brieven tusschen dese twee groote Man-
 „nen gewisseld zijn, is onleker: het is egter niet onwaarschijnlijk, dat
 „se over geloofs saken aan malkanderen schreven, also *Julianus* elc.
 „(g) meesterlijk genoeg sijn oordeel hem toefond: *Αὐριανῶν, ἑὺν, τὸν*
 „*ἔ* *Gene gy geschreven hebt, heb ik gelezen, verstaan, en veroordeeld*
 „*waar op Basilius* scherpelijk dog gepast antwoordde: *Ἀὐριανῶν, οὐκ ἔγνων*
 „*ἡ γὰρ ἑγὼ, οὐκ ἄν νοήσω;* *Gy hebt gelezen, maar niet verstaan, want*
 „*had gy het verstaan, gy soud het niet veroordeeld hebben.* Men heeft
 „een stuk van een brief van *Basilius* aan *Julianus*, dat te vinden is in de
 „handelingen van het tweede Nicene Concilie (h), waar in hy den
 „Keyser een verslag geeft van sijn geloof, en uytdrukkelijk de aanroeping
 „der Heyligen, en den beelden-dienst erkend en goed-keurd: maar de
 „spreek-wijs, en de saak zelfs verschild so veel van *Basilius* eigen manier
 „van spreken en gevoelen, dat het genoegzaam blijkt van een anders hand-
 „geschreven te zijn; te meer, om dat niet een Griex Schrijver van die of
 „de volgende eeuwen daar gewag van maakt; zelfs niemand van die meest
 „voor dat gevoelen geeyverd, en tot beweyring van hetselve met de groot-
 „ste moeyte de schriften der Oude Vaderen doorsnuffeld hebben: ja men
 „heeft daar noyt in de wereld van gehoord, voor dat de Paus *Hadrianus*
 „(de groote Voorstander van den beelden-dienst), daar van in sijn brief
 „door sijnne gemagtigden tot gemelde Synode, den Griekschen Keyser toe-
 „gefondèn, gewag maakte. Dit nu alleen, so 'er niet anders was, soude
 „genoeg zijn, om aan de onvervalstheyt van dien brief te twijfelen, ge-
 „merkt die *Hadrianus* de gewoonte had, alles, zelfs de ongeleefwerdige
 „ste en oppergaapste saken (als de *Beelden-dienst*) (i) (j) (k) (l) (m) (n) (o) (p)
 „den andere preuven geeft) indiens, maar tot sijn van sijn stelling kon-
 „den dienen, op te halen. Waarom dan die plaats van de wijste en
 „schranderste mannen in de Roomsche Kerk ook is in twijfel getrokken:
 „en 't is merkelyk, dat *Baronius* (i) self, hoewel hy die woorden van
 „*Basilius* ophaald, sig daar van niet bedient, gemerkt hy anders de
 „geleghenthey, so hy maar met fatsoen sijn oogmerk daar door kan voort-
 „setten, selden laat voor-by schieten.

Een ver-
 wijt van
 Julianus
 snedig be-
 antwoord
 door Basi-
 lius.

Basilius is
 geen schrij-
 ver van een
 brief voor
 den beel-
 den-dienst.

Julianus
 strengheyt

over 't af-
 breken van
 een Tem-
 pel te Ce-
 sareen.

VII. Ik kan van *Julianus* niet affcheyden, ten sy ik sijn schendig
 „bedrijf te Cesareen, daar sig *Basilius* thans ophield, aantekene.
 „Het was een groote en volkrijke stad (k), en bewoond van een seer
 „grootte menigte Christenen, die voor de eer van hunnen Godsdienst yve-
 „rende, reeds voor een geruymen tijd de twee vermaarde Tempelen van *Ju-*
 „*piter* en *Apollo*, en nu onlangs den alleen overgeblevenen Tempel, die
 „den bescherm-geest hunner stad gewyd was, om verre geworpen had-
 „den: *Julianus* raakte, als hy moest sien dat de Heydensche Tem-
 „pels ter selver tijd, als hy al sijn weer deed om deselve alom op te
 „ten, opentlijk om-vergeworpen wierden, al sijn lijdszaamheyt quijt: hy
 „was toornig op de Heydenen te Cesareen, dat sy, hoewel in gale
 „verre te kort schietende, niet als een eenig man tot behoudenis van dien
 „Tempel t'samen geloopten, en hun lijf en goed in de waagschaal gesteld
 „had-

(g) *Ibid.* p. 226. *Vid. Nicoph. Hist. Eccl. lib. 10. c. 25. Tom. 2. p. 56.* (h) *Act. 2. Con-*
cil. Tom. 7. col. 109. & Act. 4. col. 264. & eximio int. Basil. Epist. 201. (i) *Tom. 4.*
ad ann. 362. (k) *Sozom. lib. 5. c. 4. p. 598.*

hadden. Het is wel waar, dat de Schrifft ook, inso dat afwerpen van
 die Tempel besig, niet ongestoord gelaten werden (1); also 'er ver-
 schyden dood bleven. 't welk verder soude gegaan hebben, indien de
 Stadhouder sig niet tusschen beyden had gesteld, en den volke de Chri-
 stenen, als se te kort schooten, te hulp quam, en dan weder de al te
 voorbarige Heydenen te rug gehouden had: maar niet tegenstaande die
 gepieegde sorg en voorzigtigheyt, wierd egter die Stadhouder by den
 Keyser beschuldigd, en soude daarom ten dood veroordeeld zijn gewor-
 den, so Julianus eyndelijk niet had goed gevonden hem met een balling-
 schap te bestraffen. De Stadhouder gaf wel voor, dat hy volgens de Wet-
 ten gedaend had; dat het getal der Heydenen seukleyn was, en het
 een onbescheyden wreedheyt soude geweest zijn, op sulken grooten me-
 nigte aan te vallen; maar de Keyser gaf hem tot antwoord, *Wat was*
'er aan gelegen, dat een Heyden een Galileër of tien bad aan kast ge-
helpen? Vervolgens ontbood hy die van de stad, dien hy *hinnit* (2) de stad,
 naar regten benam, en Cesareën tot een dorp maakte, ja den naam
 naar *Cesar*, met welke se sedert de tijd van *Claudius* benaamt was,
 migumende, haar weder gaf den oude naam van *Mazaca*, naar *Masoch*,
 den Vorst van dat land, die in die tijd in *Mazaca* verandert is. Hy
 beroofde de schatten en inkomsten der kerken so binnen als buiten de
 stad, dwong de Opzigters door pijn en tormen, om de schat te ont-
 decken; en behalte hen drie hondert ponden goudt, dat is (naar onse
 Engelsche rekening) tien duysend acht hondert ponden; sonder tryffel
 in 's Landschat-kist te brengen. De Kerkelijken (*Jeruz.*) deed hy de mon-
 ster-rol passeeren, om als soldaten onder den Landvoogd van dat land-
 schap, ('t welk de moeilijckste en ongeagte soort van krijgs-knechten
 was) te dienen; het gemeene volk, nevens derselver vrouwen en kinderen,
 stelde hy onder hoofdschering, en in den selven rang als de inwoonders
 van het platte land, en swoer, so de Tempelen niet ten eersten weder
 wierden herbouwd, die plaats t'eenemaal te sullen verwoesten, en niet
 toe te laten, dat een Galileër sijn hoofd meer op sijn schouderen dragen
 soude; 't welk hy mogelijk, ten ware de dood hem gelukkig had weg-
 geroekt, soude hebben gedaan. *Basilius* (*Basilius*) vermaand
 ons (3) dat de *H. Basilius* valschede, dat hy beyde de eer sullen heb-
 ben om laatst gestraft, en by *Julianus* te rug-komst uyt *Perficn* tot een
 zege-pralend slagt-offer geofferd te worden: maar de Goddelijcke voor-
 sienigheyt quam sulks genadelijk voor, doordien *Julianus* selfs niet lang
 daar na door een geweldigen dood ontsam. Ik weet niet, of het geene de
 Schrijver van de *Alexandrische Tyds-rekening* (4) beschrijft, *Basilius*
 is opgehaald te worden; te weten, dat *Basilius* in de selve nacht, als *Jul-*
ianus verslagen wierd, een geligt had, waar in hy sag de hemelen ge-
 opend, en onsen gezegenden Saligmaker sittende op een troon, die den
H. Martinus toeriep, dat hy den Keyser *Julianus*, den grooten vyand
 der Christenen, soude gaan ombrengen; dat die heylige Man, op het
 ontfangen van die order, een wapen (5) en ander gereedschap samenbrin-
 gende, ontfond verstant, en na een weynigtijds wederkeerende, onsen
 Heer verslag deed, dat *Julianus*, volgens last, ten kant was; waar op
Basilius, door schrift bevestiget, opstond, en tot het morgen-gebed naar
 de kerk ging, alwaar hy de *Glorie* bekend maakte wat hy gesien had,
 en dat *Julianus* dien eygen nigt sekerlijk was ongebracht; die hem ver-
 sopten dat verborgen te houden, doordien sulks rugbaar te maken van

Geoffend tegen den Stadhouder,

de stad,

en Christen aldus,

dien hy 't verdrif dreigde,

dogt werd door de dood van gekoninc,

Basilius 'n soude van gelige heb ben gesien van Juliaus dood.

basilius V had van gelyken beeld

(1) *Nachl. Oris. 1: in Julian. p. 91.* (2) *Oris. 4 p. 131.* (3) *Ad ann. Julian. 2 p. 693.* (4) *Oris. 4 p. 131.* (5) *Oris. 4 p. 131.*

een gevaarlijk gevolg soude kunnen zijn. Maar mijn Schrijver beneemd die geheele vertelling hare geloofwaardigheyt, wanneer hy dat seyde geschied te zijn, ten tijde als *Basilus* Bisschop was van *Cesareën*; daar hy dog te dier tijd geen Bisschop aldaar ('t welk hy niet dan seiven jaren na *Julianus* dood wierd) geweest is.

TWEDE AFDEELING.

Van zijn aanvaerden der Heylige Orders tot zijn t'huyskomst uyt de woestijne van Pontus toe.

I N H O U D.

Basilus komt in Kerkelijke bedieningen. *Eusebius* word gekoren tot Bisschop van *Cesareën*, waar uyt groote moeyte en onlust ontstond. *Eusebius* doet *Basilus* moeyte aan, dog word door de Monikken van *Cesareën* verdedigd. Hy wijkt naar *Neo-Cesareën*, en van daar naar de woestijn. De aangenaamheyt van de plaats daar hy sig opbiel. *Nazianzenus* en andere komen aldaar by hem. Hun eenzaam leven, en Godvrugtige oeffeningen. Wetten en Orders daar toe gemaakt van *Basilus*. Desselvs Verdedig-schrift aan de Gemeente van *Cesareën* over sijn vertrek, om sigzelven, van het geen hem boosaardig wierd na-gegeven, te suyveren, en hen in het rechtinnig Geloof te versterken. Hy steld Godvrugtige geselschappen in van Mannen en Vrouwen. Desselvs oordeel word gevraagd over 't geen in de Synode te *Lampfacus* soude verhandeld worden. Kennelijke weynsing van *Eustathius*, en andere van de Half-Ariaansche en Macedoniaansche partyen. Verspanning gesont tusschen *Eustathius* en *Basilus*. Desselvs t'huyskomst en doen van *Nazianzenus*.

Basilus word Voor-lezer, Diaken, en vervolgens Ouderling.

Hy was op de Synode te *Constantinopelen*.

Verkeerd met Godvrugtige Blieden.

I. Onderwijl vervolgde de H. *Basilus* sijne studiën, en quam op een behoorlijke en ordentlijke wijze tot den dienst der Kerke: want zijnde een tijd lang Voor-lezer geweest (a) in de Kerke van *Cesareën*, wierd hy van *Meletius*, Bisschop van *Antiochien*, Diaken, en daar na, door sijn eygen Bisschop, Ouderling (b) gemaakt. Het moet niet vergeten worden, dat hy, nog Diaken zijnde, tegenwoordig geweest is (c) in de Synode van *Constantinopelen*, gehouden in het eynde des jaars CCCLIX, daar hy ten dienste was van *Basilus*, Bisschop van *Ancyra*, het hoofd van de *Homoiousiaansche* party tegen de sekte der *Anomoianen* of *Heterousianen*, en, hoewel hy de partyen in veerdigheyt en welsprekendheyt te boven ging, uyt een aangeboorene schaamte en wantrouwen sijnes selfs weygerde in 't openbaar te sintwisten. Te rug gekomen zijnde, woonde hy te *Cesareën*, en verkeerde meest met sodanige godvrugtige Mannen, die de wereld afgestorven, en een nauwgezet en afgesonderd leven aangeneem hadden. Ondertusschen raakte de Bisschops-plaats van (d) *Cesareën* open, waar door elk een in verlangen was, wie tot dat Aarts-Bisdom, dat so aansienlijk was, stond bevorderd te worden; selfs raakte de geheele stad, door drift en onbesonnen yver des volks, in een groote bewe-

(a) *Nazianz. Orat.* 20. p. 336. (b) *Soer. lib.* 4. c. 26. p. 242. (c) *Philos. lib.* 4. c. 12. p. 496. (d) *Nazianz. Orat.* 19. in fin. patr. p. 308. &c.

ging, dog eyndelijk sloegen sy, de partyfchappen moede, hun oog-
 vandyk op *Eusebius*, een Edelmaan van aanzien in die stad, een soet
 gevoelig man, dog oet loek, en nog ongehoort, diensy, hoewel er
 tegen betuygd wierd, diens hals van de wagt naar de kerk brag-
 ten, alwaar eenige naburige Biffchoppen tot het kinfen van een Bif-
 fchop vergaderd waren; die sy verfigten, (ja, indien sy hem verfoek
 afliegen, bedreven) hem aenftonds te doopen, en tot hinnen Biffchop
 te bevestigen. Die goede Vaders, stede dat die storm niet soude
 gaan, ten weyly hem verfoek inwilligten, doopen hem, en fouden
 hem, na heft alreest bevestigd te hebben, op dien Biffchoppelijken troon,
 maat bezaten, fo die sy in vryheit waren, hem julle te herroepen,
 voorgewilt, dat de bevestiging by een oeder gefchied, en hem met ge-
 weld afgetrek was, uytgenomen *Gregorius*, vader van *Marcellinus*,
 Biffchop van Nazianzen, een kleyns stad in die Provincie, die delf-
 va voorprak, en door alle middelen poogde te doen goed keuren. Dit
 was te hatelijker, doordien *Julianus* toen aldaar was, om die stad over
 het af-breken van den Heydenfchen Tempel te sien straffen, diea het
 niet weynig spect een Christen Aarts-Biffchop, en wel fult eenen, die
 hem niet naar fijn fin was, als vader fijn was met fulten yver en drift te
 sien verkiefen. De Landvoogd van die Provincie, hebbende een oeder
 wrok tegen *Eusebius*, om dat hy feg te voren, als hy nog in burgerlij-
 ke bediening was, tegen hem gekant had, nam dat gefchiedenis van
 des Keyfers misnoegen waar, en fcheef in delfde man om de mis-
 gelegene Biffchoppen, hem met behuyging behaende over te brengen,
 en de faak tegen *Eusebius* uyt te voeren. Onder andere quam ook die van die
 brief aan *Gregorius*, den ouden en bedaagden Biffchop van Nazianzen,
 die hem met weynig woorden, dog vrymoedig antwoorde; „Dat fijn
 „faak van die kint om te hooger York onderworpen waren; diea
 „faak wierd tegen gegaan, wanneer iemand aan de verkiefing, die van
 „hen wettelijk, en volgens order gedaan was, foude willen peutenen;
 „dat in andere faken hen kragt en geweld konde worden aengetoen,
 „maar dat niemand hen konde belosten 't geen wel en behaende
 „foude was, en behaende; om van dat er nog eenen een Wet konde
 „gemaakt worden, dat men op fijn eygen faken niet moet leuen. De
 Landvoogd, hoewel misnoegd over fulten vrypostigen antwoord, ver-
 wonderde fig egter over de wijsheyt en kloekmoedigheyt van dien man,
 welke fo veel nytwerkte, dat des Keyfers ongenoegen verkoelde, en in
 die faak niet meer gedaan wierd.

II. Maar hoewel het onweér van buyten fcheen te bedaren, egter
 wierd het t'huys geen volkomen klaar weér. *Eusebius*, de nieu-
 koren Biffchop, vatte de gelegentheyte op, om fig tegen *Basilus* aan
 te kinten (f), daar door hy, hoewel andersins een soet goed man, de
 regelen van voorfigtigheyt en godsdienst vry wat te buyten ging: want
 op hem felfs viel al wat te seggen, ter oofzaak van fijn laette verkie-
 fing, also delfre in alle deelen met de wete wetten en orders van de
 Kerk niet over een quam. Hy had te doen met een man, die van een
 grooten naam, en ooberfpetijk van leuen was, en die door fijn gefig
 en invloed, een party kunde verfetten verwards hy wilde: daar en
 van waren te dief eenige Weftliche Biffchoppen (waarfchijnlyk
Lucifer, van *Calced*, en *Basilus* van *Vereellen*) te delfen,
 die het niet de gaen, welke voor de regtmagheyt moet yverden,
 hielden. Ook fiond *Basilus* niet alleen: want de Monikken van *Ce-*
lone waren te dief eenige Weftliche Biffchoppen (waarfchijnlyk
Lucifer, van *Calced*, en *Basilus* van *Vereellen*) te delfen,
 die het niet de gaen, welke voor de regtmagheyt moet yverden,
 hielden. Ook fiond *Basilus* niet alleen: want de Monikken van *Ce-*

Eusebius
 kant figten
 van *Basi-*
lius,
 daar hy een
 voorfigtig
 in deed.
Basilus
 werd voor-
 gefien van
 de Monik-
 ken.

(f) *Id. Ora.* 20. p. 336.

sarea, over welke hy het opzigt en 't beftier had; verdeden de zaak van hun Meeſter op, en fiende, dat *Eusebius* onredelijk in ſijn voorgeven, en ſijf-hoofdig in ſijne voornemens was, onttrokken ſig alle gemeenſchap met hem, en bewogen een groot gedeelte niet alleen van het eenen volk, maar zelfs ook van de Overigheyt inſgelijks te doen. Dit was 'er niet anders als een grooten barſt te verwagten; weshalven *Basilius* niet wetende hoe ſig in die verdeeldheyt te dragen, raadſaamt van ſijn ge-negentheyt tot den vrede der Kerke, immers voor dietijd met ſijne ſtijne te wijken; (waar toe hem ſijn natuurlijke neyging niet aanſette) om de eenſaamheyt van een afgeſonderd leven te ſoeken, waar hy ſig verſekerde (g) ſulke gelukkige aanleydingen tot godſaligheyt en goddelijke betragtingen te ſullen vinden, en ſulke voordeelen om de wereld te overwinnen, en de fonden en ongeregelde begeerlijkheden onder te brengen, te ſullen genieten, als hem in het gewoelen drang der menſchen waarſchijnlijk nooit ſouden voorloopen.

Hy wijkt
uyt Cesa-
reen,

naar de een-
ſaamheyt.

Eerſt naar
Neo-Ceſa-
reen,

van daar
naar de
woeſtijn,
en 'e ge-
bergte.

Welk be-
ſchreven
word.

III. De eerſte plaats, waerwaer hy ſig keerde, was (h) Neo-Ceſa-reen, de hoofdſtad van Pontus, de plaats van ſijn eerſten opvoeding; alwaar hy vele bekenden vond, het geſelſchap van veel wijselijke Man-ſchen genoot, en, gemerkt hy deſelve bequaam vond om een opzigt-ſelven, aandagtig, en godvrugtig leven te leyden, als zijnde gelegen in het eenſaamſte en allerwoeſte gedeelte van dat geheele Landſchap, een ge-ruymen tijd bleef wonen: maar ten laaſten de moeilijkheden en be-letſelen der geſelſchappen waer zijnde, vertrok hy van daar naar de digt bygelegene Woeſtijn, alwaar hy ſijn verblijf nam in deſſelb bergachtigſte gedeelte (i), hier verre van den oever der Pontifche zee, die haren oorsprongk hebbende uyt de bergen van Armenien, door het midden van Pontus vloeyd, en in de Pontifche zee uytloopt. Hieb koos hy een plaats uyt, die van natuure tot een eenſaam verblijf, en tot goede overdenkingen ſeer bequaam ſcheen. Het waer en hoogſte bergte, bodde de Noordſijde bewaterd met koude en heldere beekken, die haren oorsprongk hadden. Aan den voet van deſen berg was een vrugtbare vlak-te, wiens aangename groente en wasdom ten grooten deele afhing van de volle beeken, die van het naaſte gebergte het ſelve bevogtigten, en die met allerley ſoort van aangename boomen bewaſſen, en voor de wind den door de verdere boſſchagien bevrijd was. De natuur had deſe valley gemaakt als tot een half eyland, en aan alle kanten als met bolwerken verſterkt: twee ſijden deſſelſ waren veylig door diepe en ontzagbe-lijke laagten, aan de derde was de rivier, die van een ſteylte afſtortende, de valley voor een muur verſtrekte; aan de vierde ſijde was een ſcherpe en kale rots, die aan de valley vaſt zijnde, alle toegingen van die kant afneed: daar was maar eens weg tot die vlakte, die egter door de geene, die daar in konden wonen, ligtelijk konde beſet worden. *Baſilius* nu maakte ſijn Cel op 't allerhoogſte deſes bergs, van waar hy gemakkelijk en vermakelijk ſien konde de gemelde valley, en de naaſt-gelegene rivier, die met haar snellen ſtroom tegen de rotsen ſteuyte, het oog en oor ſeer aangenaam was. Hier ontbraken ook geene verluſtigingen voor iemand die een eerlijk vermaak ſogt: want in de rivier een overvloed van treffelijke viſſchen uytleverde, ſo als ook het gefang der vogelen, dat hun de natuur geleerd had, in de boſſchag de ooren met een aangenaam geluyd, en het oog wierd vermaakt met het

(g) *Kid. Baſil. Epist. 79. p. 140.* (h) *Ibid. Epist. 64. p. 98.* (i) *Ibid. Epist. 19. p. 56.*
Epist. 79. p. 141. C. & Nyſſ. de vit. Maſurin. p. 182.

gefigte van die vlakke, die met een natuurlijk tapijt van kruyden en bloemen als overspreyd was. Maar 't geen die plaats *Basilus* aangenaamst maakte, was hare eenzaamheyt, zijnde t'eenemaal afgescheyden van alle geselschappen der menschen, so dat 'er geen mensch gezien wierd, ten ware iemand by geval derwaards sijn jagt vervolgte, die egter niet was op vernielende beesten, Wolven, Leeuwen, e.f.v. (want die waren daar niet) maar op Harten, Rhern, wilde Geyten, en diergelijke vreedsame en onschadelijke schepselen.

IV. De Vroome Man was ongemeen voldaan door het uytkiezen van dese eenzame plaats, so dat aan sijn geluk niets ontbrak als het geselschap van sijnen waarden Vriend *Nazianzenus*, dien hy meermaals door brieven verlost by hem over te komen. In een sijnen brieven beschreef hy sijn gelukkig eyland, gelijk 'er *Nazianzenus* van spreekt (k), vrycierlijk, en stelde hem voor oogen, alle die onkonstige gemakelijkheden, en de groote aanleydingen van die plaats tot godvrugtigheyt en overdenkingen; waar op hem *Nazianzenus* met een scherpsinnige welsprekentheyt antwoordde, en sijnen geheelen brief tot stof om te jokken en te lachen verdraayde: egter als hy na eenigen tijd sijnne handen van saken, daar hy mede was belemmerd geweest, ruym kreeg, stapte hy naar hem toe. Dus quamen dese twee lieve vrienden, welkers bevingen, studiën en manier van leven deselve weg uytstroomden, tot groote blijdschap van den een en den ander, gelijk wy ons kunnen verbeelden, te samen. Maar hoewel sy so gemeenszaam met malkander waren, egter woonde elk in sijn eygen Cell, gelijk klaarlijk blijkt uyt *Nazianzenus* brief aan *Amphilochius* (l), een van de godvrugtige bewoonders van die plaats. *Basilus* geselschap en manier van leven, trok binnen korten veele andere derwaards, die, om het gewoel en de onrusten van de wereld te ontvlieden, sijn voorbeeld navoldden, en sigselven aan de strengheden en affterving van een afgesonderd leven over gaven. *Basilus* had, ten tijde als hy in Egypten en Palestina reyfde, met groot vermaak gelet (m) op de nauwgesetheyt en goede order, die van de Monikken en Kluyters aldair onderhouden wierd, en voorgenomen deselve in huys gekomen zijnde, insgelijks in te voeren. gevolgelijk had hy, tot Cesareen gekomen, sig gevoegd by sommigen, die reeds tot het Monikken-leven genegen waren, maar begonde nu, Cesareen hebbende moeten verlaten, sijn voornemen in een plaats, die daar toe gelegener en bequamer was, te hervatten. Wanneer 'er nu veele naar hem toefakten, wierden deselve in verscheyden maatschappyyen verdeeld, en dese besteedden hun tijd in het singen van Psalmen, yverige gebeden, aandagtige overdenkingen, het lesen en uytleggen van de Heylige Schriftuur, en de geduurige oefeningen van godsaligheyt en alle goede en deugdsume werken (n). De uren, die hen van de oeffening hunner Godsdienst-pligten overschooten, wierden besteed in 't een of 't ander lichamelijk werk, met boomen te vellen, steenen uyt te graven, boonten te planten, thuynen te bepoeten en te begieten, welk alles hen tot onderhoud of nodig was, of tot een verquicking strekte. Gemerkt nu geen soort van leven sonder vaste wetten en orders wel kan bestierd worden, ontwierp hy, met hulp en raad van *Nazianzenus*, eenige regulen en orders, die in dat Monikken- en van de wereld afgesonderd leven souden moeten onderhouden worden, en stelde die als vaste wetten en voorschriften, tot voordeel so

[Sf] 2

wel

(k) *Epist.* 7. p. 770. (l) *Epist.* 12. p. 776. (m) *Vide inter Epistolas Basilii, Epist.* 79. p. 140. (n) *Vid. Nazianz. Epist.* 9. p. 774.

511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530

531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550

Die derwaards komt.

Gelijk ook veele andere.

551
552
553
554
555
556
557
558
559
560

Hun werk aldaar.

561
562
563
564
565
566
567
568
569
570

Na welke
die van alle
Orders na-
derhand ge-
maakt zijn.

Die van Ce-
sareën ver-
sogten zijn
e'huys
komste.
Sijn ant-
woord daar
op.

Sabellianen
leggen hem
een lak op.

Waarom.

Hy verant-
woord sig
door een
brief.

wel van de nakomelingen als van die eeuw in 't geschrift (o). Eenige derselven had hy reeds afgeschetst, wanneer hy in de Woestijne eerst gekomen was, gelijk blijkt uyt sijnen brief (p) aan *Naxianzenus* over die stoffe, waar in hy de voordeelen en ongemakken van een burgerlijk of gefellig, of afgesondert leven nauwkeurig tegen malkanderen opweegd, en veele treffelijke bestieringen ontrent sulc eenzaam en *ascetisch* (oeffenend) leven opsteld. Dese zijn de eerste regels die tot goede order onder de Monikken te onderhouden in de Oosterfche landen zijn voorgeschrevenen vast gesteld, en uyt welke de verscheyden regels van alle religieuse Orders, die naderhand de Kerk hebben overloopen, gesproten zijn.

V. De H. *Basilus* had nu de tijd, om aaslem te scheppen, rondom te sien, en aan sijne vrienden te Cesareën te denken. Dese waren seer gevoelig over sijn vertrek, en hadden hem ernstig versogt weder te keeren: maar hy vond hen, in plaats van zelfs te komen, een Verdedig-brief (q), waar in hy sijn vertrek verchoonde, (gemerkt die manier van leven niet alleen niet sijn inborst over een quijn, maar ten hoogsten tot voortsetting van godsaligheyt en overdenkingen dienstig was) hen versogt voor een tijd geduld te hebben, en waarichouwd om sig voor de verleyders en bedriegers te wagten, ten eynde deselve niet bedekrelijk, gelijk de Schaap-herders der Philistijnen, hunne putten mogen stoppen, en het suyer en regtsinnig Geloof onder hen bemodderen en onklaar maken. En gemerkt het leerstuk van de Heylige Drie-eenigheyt meest wierd tegen gegaan, vervuld hy het groote gedeelte van die verantwoording met het beweeen van de Godheyt des *Sons Gods*, en bysonder met het bewijsen van de Godheyt des H. Geestes. Maar de goede Man, hoewel hy nergens meer dan naar een gerust en stil leven verlangde, bevond, dat hy dat zelfs in de eenzaamheyt van de woestijn niet vinden konde: hy was wel beweent uyt Cesareën, om twisten en tegenstand te ontwijpen, die hem by overvallen.

Masimus Bisschop van Neo-Cesareën, onlangs overleden zijnde, was het volk ongemeen begeerig, om *Basilus* in desselvs plaats te mogen hebben: maar die van de Sabelliaansche kettery in die stad, wetende hoe veel er hun saak aangelegen was, sulken yverigen Voorstander van het regtsinnig Geloof uyt te sluyten, itelden sig met alle magt tegen het verkiezen van hem, en bragten, om hem by het Volk een krak te geven, allerley hatelijke saken tegen hem in. Sy gaven voor, dat hy nieuwigheden in den Godsdienst had ingevoerd; dat hy het Monnikke leven, en een nieuwe manier van het singen der Psalmen in de Kerk versonnen had; dat hy een hoveerdig en een eersugtig mensch was, die sig onbeschaamdelyk op den Bisschoplijken stoel van Neo-Cesareën sogt in te dringen; en dat hy het Geloof sijnner Voorvaderen had verlaten, en bysonder van de leering des grooten *Gregorius*, de eerste Bisschop en grondlegger van hun Kerk, was afgeweken; in tegendeel roemden sy het selve Geloof van den H. *Gregorius* behouden te hebben. *Basilus* dit gehoord hebbende, maakte sig aanstonds tot sijn verdediging gereed; niet om eenig belang voor hemselfen, maar om sijn eer en goeden naam niet te laten bekladden. Tot dien eynde schreef hy eerst aan het Ouderlingchap, en daar na aan de geheele Clergie van die stad,

(o) *Th. Augustin de civitate dei, lib. 2. cap. 20. in quo tractat de vita solitaria, et canonice institutione.*
Naxianz. ibid. Titos de cardenianos, et de lyrica diatriba, de vita in deserto.
(p) *Idem in Basil. Orat. 20. p. 358. (q) Basil. Epist. 1. p. 41.*
(g) *Epist. 141. p. 163.*

stad (r), die hy sedig bestraffende over hunne ondankbaarheyt ontrent hem, en ligtgeloovigheyt aan de lastering der gene, die door boose strecken sijn goeden naam poogden te ondermijnen, waarshoude tegen de valsche leerstukken, en boose voornemens der Sabellianische Leeraars, en bysonder op 't geen, dat hy mede betigd wierd, antwoordde, „Dat wat aangaat het invoeren van een Monikken leven, waar in de menschen de wereld, en alle bekommernissen en belangen van de tijdelijke dingen verlatende, sig nader overgaven tot de pligten van goddeligheyt en nacht, hy dat niet alleen niet als een schande en verwijt, maar als sijn eer en groots werk van sijn leven aansag. Ook was hy, seyde hy, den eersten stigter van sulken leven niet, also dat reeds geprofeerd was in Egypten, Palestina en elders, van Mannen, by welke hy en sijn broeders maar kinderen waren. Hy konde niet begrijpen, hoe de menschen hun tijd beter konden besteden, als met vasten en behouding, (om het vleesch met desselfs lusten en begeerlijkheden te kruycigen, en alle bekommernis en sorg voor kleeding en voedsel af te leggen) als met nacht en dag door lofsingen en gebeden met God om te gaan, en neerstig met sijn egyptische handen te werken, om den nooddruftrigen iets te kunnen mede deelen. Wat aangaat, seyde hy, de nieuwe manier van Psalmen te singen, die ik beschuldigd word te hebben ingevoerd, die is niet anders als 't geen reeds in de moeste gedeelten der Christen Kerk plaats heeft, en bestaat hier in, dat het volk, voor den dag opstaande, in de Kerk komt, en hun gebeden en belijdenis van sonden tot God doet, waar op men begint Psalmen te singen, in welke Heylige oefening het koor in twee gedeelten makenderen beantwoord. De Voorzanger begint, en alle de andere volgen hem. Welk tot het aankomen van den dag toe duurt, wanneer sy gelamentlijk een Boet-psalm singen, en sijn in 't bysonder berouw van sijn sonden betuygd. Is dit nu een misdaad, so moetmen daar mede beschuldigen alle vrome en godsalige in Egypten, Lybien, Thebais, Palestina, Arabien, Phenicien, Syrien, en waar niet? Dat hy van den heiligen gevoel soude gestaan hebben, wat hy by hem leerde, en dat hy hem niet anders behoefde in te brengen dan sijn gebed veele jaren herwaards, wanneer voornamelyc Mannen van hun stad tot hem gesonden, hem een aanzienlijke bediening onder hen hadden komen aanbieden, en daar toe door veele bewegredenen en veelvoudig aanhouden soeken te bewegen, daar hy egter geensins naar had willen luysteren. En hoe, seyde hy, kond gy denken, dat ik, die te voren so onverzettelijk die aanbieding heb afgeweken, my nu tot Bisschop by deselve soude willen indringen? En ten antwoorde seyde hy, dat sijn leer gefond en regtsinnig was, en dat de Sabellianen henselfen verbergden onder de voorgesagde autoriteyt van den H. Gregorius, en een groot geschreeuw maakten van eenige bysondere uitdrukkingen in sijn sekriften, wat sijn het geen sy hem na-gaven sijn te volgen, bekende hy dat niet bedroefelyk als een leerstuk te hebben voorgesteld, maar hem ontvallen te zijn in den yver van sijn dispuyt met den Heiden Elianus, om welken te overwinnen by de woorden so nauwkeurig niet gelift, of op mindere saken so niet niet gelet, maar de hoofdsak meest beoogd had: (Hier van was het, dat hy in die selve redenering insghelyks veele andere spreekwijzen gebruykt had, die, al warensel wel gemoend, egter van verkeerde menschen ten quade konden geduydet worden, maar ondertusschen wel verklaard zijn.

de gefand en onberispelijk waren; en seker in de schriften van dien grooten Man doet sig allesins genoeg op, dat hy een het geen hem werd na-gegeven, niet vast was.) „dog erinnerte hen te gelijk, dat de Sabelliaansche kettery te voren door de kracht van de leer, die hy onder hen gepredikt had, de mond gestopt was. Welk hy alles, besloot met een ernstige vermaning om sig te wagten voor de inkruy-pen van sulke, die wel met een schoonen schijn waren verga, maar het doodelijkste vergif in hunnen boesem hadden.

Basilus quam veel tijds uyt de Woestijn om te prediken.

Welk hy met groote vrugt deed.

Hy word raad gevraagd van die naar de Synode reyden tot Lampfacus.

Wie daar het bewind had.

Beslyt al daar.

Eustathius en andere reyden naar het Westen.

Gaven sig tot Romen voor geheel regtsinnigen uyt.

VI. Wy moeten ons egter niet verbeelden, dat dese voorttrekkende Man nooit buyten sijn Celle quam, neen, sijn godvrugtigheyt werksamer en strekte sig verder uyt, want hy quam meermaals (1) uyt sijn eenzaamheyt in de Provincie, predikte in steden en dorpen, benam door sijn yverige en hertelijke redenen de menschen hunne onwetendheyt en dommigheyt, en ontstak in hunne koude en bevrozen herten een levendige genegenheyt tot den Godsdienst, so dat alom vergaderingen van mannen en vrouwen wierden aangeseld, die hemelven tot gebeden, Psalmen, en gedruinge devotie overgaven, en Gast huysen, die se met genoegzaam onderhoud versorgden, opregteden, met een woord, het geheele land scheen een andere gedaante te krijgen. Dus was de *Basilus* in sulke en diergelijke oeffeningen besig, wanneer een Synode beschreven wierd te Lampfacus, een stad aan den Hellepont, of Grieksche zee, dicht aan den mond van de Propontis, *Eustathius*, Bisschop van Sebasta (2), nevens eenige andere derwaards reyfende, quamen te Eufinoa; alwaar sy *Basilus* ontboden, en met hem spraken (want ik sie geen reden om met *Berminis* (3) te seggen, dat sy hem te Lampfacus sogt hebben met hen naar die Synode te gaan) over verscheyden saken van gewigt, en sijn oordeel over deselve, als zijnde in de toen swevende, verschillen ongemeen bedreven, in geschrift mede namen. De Synode werd voorspeld (indien niet geheel) bestierd door de Sena of het Arminische, en het mislag deselve leyd regtsinnig gewest te sijn (4) en veroordeelde de Arianische Synode van Ariminen, die door *Eudoxius* en sijnen aanhang in de Vergadering te Constantinopelen, niet lang voor de dood van *Constantinus* was goed gekeurd, en bevestigden die, welke in het Concilie van Antiochien was aangenomen, (waar in de mede wesentheyt des Soons nog voer, nog tegen gesproken was,) en in de Synode van Seleucien onlangs te voren goed gekeurd. Dese Synode wierd, na twee maanden geduurd te hebben, geeyndigd, den Keyser kreeg verflag van tigeen aldaar verhandeld was, en gaf *Eustathius* van Sebasta, *Sylvanus* van Tarsen, en *Theophilus* van Castabila last, om naar de Bisschoppen van het Westen te reyden, die, so dra de oorlog het toeliet, zich selyen op reys begaven. In Romen komende, gaven sy zich voor volkomen regtsinnige en yverige Voorstanders van het Niceens Geloof uyt, betuygende in hun schrift, aan *Liberius* overgeleverd (5), dat sy van herten omhielden en staande hielden het regtsinnig Geloof, dat in het Heylige Synode van Nicea was opgesteld, met het woord een weelig, dat daar godvrugtig tegen de verkeerde leer van *Arius* is ingevoegd, dat sy dat geloof altijd hadden gehad, en altijd houden wilden; dat sy veroordeelden *Arius* en sijn godloose gevoelens, met alle die hem aanhingen en navolgden, en alle sechen tegen het Heylig, Algemeen

(1) *Ruffin. lib. 2. c. 9. p. 148.* (2) *Basil. Epist. 79. p. 141.* (3) *Ad. Ann. 365. p. 174.* (4) *Sozom. lib. 4. c. 4. p. 213. & c. 12. p. 219.* (5) *Sozom. lib. 6. c. 7. p. 646. c. 9. p. 650. & c.* (2) *Ext. ap. Soz. ibid. p. 220.*

meen en regtsinnig Geloof van Nicea aanlopende, en wel bysonder de belijdenis, die in het Concilie van Ariminum was toegeftemd; daar sy een afschrift van het Niceens Geloofs-form byvoegden, welk sy ondertekenden niet alleen uyt hun eygen naam, maar ook in den naam van die hen hadden afgesonden, met betuyging sulks onbedwongen en doot eygen overtuiging te doen. *Liberius* hier door bewogen, gaf hen Vreede- of Vry-brieven mede. Van Romen reyden sy naar Sicilien, alwaar een Synode, die daar vergaderd was, door deselve konst van ontveynsing bedrogen wierd, die hen insgelijks brieven van gemeenschap mede gaven. Van daar te rug keerende, namen sy hunnen weg door Illyricum, alwaar sy van de Bisschoppen, tot dien eynde t'samen geroepen, insgelijks brieven van voorschrijving, waar in sy betuygden met deselve in het Geloof over-een te stemmen, verkregen. Dus met brieven en Synodale goedkeuringen beladen, quamen sy weder in het Oosten, en vonden te Tyanen, een stad in Cappadocien, gelegen aan den voet van den berg Taurus, de Bisschoppen van dat landschap (onder welke waren *Eusebius* van Cesareen, en den ouden Bisschop van Nazianzen *Gregorius*) vergaderd in een Synode, aan welke sy hunne Getuygenis-brieven vertoonden, en met eenen betuygden, het Niceens Geloof te omhelsen. De Synode nam sulks met een algemeen genoegen en toestemming aan, en herstelde *Eusebius* weder in sijne Bisschoppelijke bediening.

VII. Aan dese Synode was het, naar 't seggen van *Baronius*, dat *Basilius* schreef, te kennen gevende hoe begeerig hy naar den vrede was, en daar toe helde, die dan ook daar op de verlocning en vrede tusschen hem en *Eusebius*, een voornaam lid, en naar alle waarfchijnlijkheyt (also het in sijn eygen Provincie was) Voorfitter in die Synode, uytwerkte: Die brief is nog voor handen, met dit opschrift: TH BOTAH TTANON, *Aan den Raad of Vergadering van Tyanen*, (a) waar in hy wel met algemeene woorden sijn hertelijk verlangen naar den vrede uytdukt: maar dat die brief aan de aldaar vergaderde Synode, en wel by sulken gelegentheyt, soude geschreven zijn, geeft nog het opschrift, nog d'inhoud van dien te kennen. Maar wat daar van is, of niet, 't is seker, dat ontrent die tijd groote moeyte gedaan wierd, om die braken te geneien, en dien goeden man weder by hem te hebben. Het volk van Cesareen verlangde ongemeen naar sijn wederkomen, ook riep de nood en ongelegentheyt van die Kerk daar vry sterk om: want de Arianen, aangemoedigd door de gunst van den Keyser *Valens*, voerden alles uyt wat hen goed dagt, en hadden by gelegentheyt van *Basilius* afwesen, niets nagelaten, om hun voordeel te doen op Cesareen. *Eusebius*, de Bisschop, was een goed man, maar, also hy met eenen sprong uyt de Burger regt-bank tot den Bisschoppelijken troon was overgestapt, in de saken van Godgeleerdheyt, en bysonder in die tedere verschil-stukken, die toen betwist wierden, niet seer bedreven. Men behoefde de Arianen niet te leeren, hoe sy hun voordeel daar mede souden doen: immers daar door was die snoode secte te stouter om hunne kettery voort te setten, 't welk sy met sulken verwaandheyt, als sy deden, niet souden gedaan hebben, indien *Basilius*, dien sy wisten in het voor-vegten en verdedigen van de regtsinnige Leer niet min vrypostig, als vaerdig te zijn, was te huys geweest, en hen had kunnen tegen gaan. Dit was wel de voornaamste reden, waarom aan alle kanten naar sijne wederkomst verlangd wierd: maar die hier in meest woelde, was sijn dierbare vriend *Nazianzenus*, die eenigen tijd te voren genoodsaakt was geweest de eenszaamheyt van die woestijn te verlaten,

(a) *Epist.* 68. p. 104.

ten; om zijnen ouden vader in zijne swakheden te dienen. By die gelegenheit sprak hy (b) ernstig over die saak met *Eusebius*; daar hy so openhartig en vryberstig mede handelde, dat de man quada wierd, en sig van hem verongelijkt agtte, welk egter de ander met onderdanigheyt, dog ook met welvoegende vrymoedigheyt, beantwoordde, en ondertusschen niet naliet, op het ernstigste voor *Basilus* te spreken: want hy bedankte hem voor de eer en agting, die hy van hem genoten had; maar seyde met denen, Niet wel te kunnen verdragen, het ongelijk dat hy zijnen waerden vriend *Basilus*, zijnen innigsten makker in zijn leven en studien, en dien hy meer dan alle andere menschen bemindde, had aangedaan, en dat daarom hem te eeren, en zijnen vriend te wanagten soude wesen iemand met de eene hand te streelen, en hem met de andere te slaan; of de muuren van het huys vertieren en ophelderen, en ondertusschen desselfs fundamenten weg graven: het was dan, seyde hy, zijne beelde; Dat hy ernstig verzoekt, hem te mogen worden toegestaan, dat *Basilus* een beter plaats in zijne agting en gunst mogt hebben, en hy maakte sig sterk voor *Basilus*, dat deselve, gelijk ten hoogsten billijk was, weder gekomen zijnde, hem behoorlijk ontzag en eerbiedigheyt bewijzen soude. Dit voorstel begon, so het schijnt, smadelijk te worden, so dat *Eusebius* van zijne strijsinnigheyt en ongeseggelijkheyt wat afweek, en sig tot een vriendelijke versoening geneegen toonde, welk hy seyde *Basilus* met een brief te sullen verwittigen, en te gelijk hem te sullen verloeken, om in vrede t'huys te komen. Dit alles liet *Nazianzenus* (c) amsfonds *Basilus* weten, en riel hem niet eenen deele belofte des Bisschops voor te komen, te verdoen een beest, of dood sijn overkomen selfs; dog medende best te sullen doen; indien hy eerst schreef, en dan selfs daar op volgde, ten eynde hy, so doende, eerder moegt schijnen te overwinnen, dan overwonnen te worden; daar hij op weerde, dat de staat van de Kerke toen niet minder het verhaften van sijn overkomen ingebroken, verweyning alom de overhand had, het onweer, gelijk te vreesen was, swaarder stond te worden, en de waarheit gevaar liep van te sullen worden ontworteld; ten ware hen, sonder uytstel, een bequaam voorveger tot hulp en onderstand toegelonden wierd: dat hy, indien het hem goed dagt, gereed stond om selfs tot hem over te komen; zijne saken te helpen beschikken, en naar huys te geleyden, gelijk hy dan ook derwaards ging (d), en niet veel werk vond, om hem tot het weder-keeren te bewegen, also de elandige toestand van de Kerke hem seer gevoelig geraakt had; en hy wel sag, dat het hoog tijd was sijn eygen belang te rug te setten, en op de gemeene rust en veylighheit te sien.

Laat dat
Basilus wete-
ten, en be-
weegd hem
om over te
komen.

(b) *Nazianz. Epist. 20. p. 782. Vid. Epist. 169. & 70.* (c) *Idem. Epist. 19. p. 782.*
(d) *Vid. Nazianz. Orat. 20. p. 338, 339. & Nicoph. lib. 11. c. 18. p. 134.*

DERDE AFDEELING.

Basilus bedrijft sedert sijn t'huyskomst, tot dat hy Bisschop van Cesareen wierd.

I N H O U D.

Basilus werksaamheyt na dat hy was t'huys gekomen in het wegnemen van alle onlusten, en neerstige hulp aan den Bisschop, in 't regeeren van

van die Kerk. Zijn weergaloose meewarigheid ten tijde van een algemeen hongers-nood. Hy droeg zorg so wel van der menschen lichamen, als voor hunne selen. Zijn standvastigheid tegen de ondernemingen van den Ariankelken Stadhouder. Eusebius sterft. Basilius vliedt, om geen Bisschop te worden. Hy werd egter daer toe gekoren door toedoen en sterk aanprijzen van Nazianzenus, en deszelfs vanden vader. Wanneer hy bevestigd is. Nazianzenus begroet hem door een brief van de beoordeeling; en moedigd hem aan tegen allen tegenstand. Komt tot hem over.

I. **B** Alhier t'huys gekomen zijnde, maakte zijn eerste werk, om al te Cefareen in een beter stand te stellen. Was ergens eenige onrust geseen, hy deed zijn best om deselve te stillen. Was er geen een breuke gemaakt, hy genas deselve. Het was zijn dagelijks werk, hoe hy den vyand best soude aantasten, welk hy dan t'elkens so voorspoedig deed, dat hy hem eerlang geheel uyt het veld sloeg, alles geholpen door zijn ouden makker, die hem, als Barnabas aan Paulus (gelijk Nazianzenus met sedigheid van hemselfen seyd) een medehelper in dit groote werk was, en het te genoege voor sigselven agtte, so grooten voorvechter tot een hulp te mogen strekken. Maar ontrent zijn Bisschop droeg hy sig (om de wereld te doen sien, dat hy volkomen verstand, en om de quade bejopping hem van deselven overgekomen, geen misnoegen meer in sijne boelen verdde) soot en bidig, verkleynde by andere de onbeleefdheden, die hem van den Bisschop bewesen waren, en sprak van deselven als galkoekt door den Deyvel, die het geluk van hunne eendragt met nijdige oogen had aangesien, dog toonde ondertusschen wel te verstaan, hoe hy in alle gelegtheden aan de Armen te deden der Kerk sig voegen konde. Hy was vastig om den Bisschop, volgens Kerkelijke order, te gehoorsamen; en toonde sig ontrent deselven een onzijdig vermaander, een getrouwen raadsman, een neerstig helper (bysonder in het prediken) en een veerdig uitvoerder van alles wat'er voorquam. Hy was, met een woord, de staf van de Armen, het beunsel van sin Geloof, de leydenman van zijn huysgezin, en beloger van alles wat buiten te doen was; so dat, hoe wel hy op den Bisschoppelijken stoel niet sat, hy egter de geheele Kerkregeering in sijne handen had. Eusebius regeerde het volk, en Basilius regeerde Eusebius, die sig vernoege met den luyfter, die door des anderen wijze en voorfichtige bestiering van faken op hem weersteuyte. Hy schroomde niet, wanneer'er de Kerk of 't gemeen aan gelegen was, de aansienlijkste van de Regenten der stad vrymoedig aan te spreken. Hy vereffende de verschillen tusschen gebuuren, met sulken onzijdigheid, dat sijne uytpraak sodanig doordrong, als of deselve door een wet gevonnild was. Hy was een algemeene voorspraak voor de Armen, welker recht hy uytvoerde, en naar lichzaam en siel; daar se gebrek hadden, te hulp quam. Door zijn toedoen wierd sorg gedragen voor hun onderhoud, Gast-huysen voor vreemdelingen opgereg, en order gesteld op het opvoeden van devote en godvrugtige Dogters. Somtijds was hy bezig met het opstellen van regelen voor die haarselven tot een afgezonderd leven wilden begeven, die hy dan by mond of geschrift over gaf, en op andere tijden in het maken van openbare gebeden, en so ontrent alle deelen als plaatsen van den openbaren Godsdienst goede order te stellen.

II. Dus bezig zijnde, deed sig een bequame gelegtheyt op, om een

van die Kerk. Zijn weergaloofse meezarigheid ten tijde van een gemeenen hongers-nood. Hy droeg zorg so wel voor den menschen lichamen, als voor hunne zielen. Zijn standvastigheid tegen de onderneemingen van den Arianischen Stadhouder. Eusebius heeft Basilius vlagt, om geen Bisschop te worden. Hy werd egter daer toe gekoren door toedoen van sijn aanprijfsen van Nazianzenus, en deszelfs ouden vader. Wanneer hy bevestigd is. Nazianzenus begroet hem door een brief van de bewondering; en moedigd hem aan tegen allen tegenstand. Komt tot hem over.

I. **B**asilius t'huys gekomen zijnde, maakte sijn eerste werk, om al te Cesaree in een beter stand te stellen. Was er eens eenige onrust gesien, hy deed sijn best om deselve te stillen. Was er een breuke gemaakt, hy genas deselve. Het was sijn dagelijks werk, hoe hy den vyand best soude aantasten, welk hy dan t'elkens so verpoedig deed, dat hy hem eerlang geheel uyt het veld sloeg, alle sijn geholpen door sijn ouden makker, die hem, als Barnabas aan Paulus (gelijk Nazianzenus met sedigheid van hemselfen seyd) een medehelper in dit groote werk was, en het wegengaf voor sigselven agt, so grooten voorvechter tot een hulp te mogen strekken. Maar ontrent sijnen Bisschop droeg hy sig (om de wereld te doen sien, dat hy volkomen verstand, en om de quade bejegening hem van denselven overgekomen, geen misnoegen meer in sijnen boesem voorde) soer en bedriegs verkleynde by andere de onbekefdheden, die hem van den Bisschop bewezen waren, en sprak van denselven als gestookt doot den Duyvel, die het geluk van hunne eendragt met nijdige oogen had aangesien, dog toonde ondertusschen wel te verstaan, hoe hy in alle gelegentheden naar de wercken der Kerk sig voegen konde. Hy was vaerdig om den Bisschop, volgens Kerkelijke order, te gehooramen; en toonde sig ontrent denselven een onzijdig vermaander, een getrouwen raadsman, een neerftig helper (bysonder in het prediken) en een veerdig uytvoerder van alles wat'er voorquam. Hy was, met een wereld de af van sijn huysgesin, en begerde van allen wat hy doen te doen was; so dat, hoe wel hy op den Bisschoppelijken stoel niet sat, hy egter de geheele Kerkregeering in sijn handen had. Eusebius regeerde het volk, en Basilius regeerde Eusebius, die sig vernoegde met den luyster, die door des anderen wijze en voorlichtige bestiering van saken op hem weersteuyte. Hy schroomde niet, wanneer'er de Kerk of 't gemeen aan gelegen was, de aansienlijkste van de Regenten der stad vrymoedig aan te spreken. Hy vereffende de verschillen tusschen gebuuren, met sijnken onzijdigheid, dat sijn uytpraak sodanig doordrong, als of deselve door een wet gevonnild was. Hy was een algemeene voorspraak voor de Armen, welker regt hy uytvoerde, en naar ligchaam en siel; daar se gebrek hadden, te hulp quam. Door sijn medoen wierd zorg gedragen voor hun onderhoud, Gast-huysen voor vreemdelingen opgereg, en order gesteld op het opvoeden van devote en godvrugtige Dogters. Somtijds was hy besig met het opstellen van regelen voor die haarselven tot een afgesonderd leven wilden begeven, die hy dan by mond of geschrift over gaf; en op andere tijden in het maken van openbare gebeden, en so ontrent alle deelen als plaatsen van den openbaren Godsdienst goede order te stellen.

II. Dus besig zijnde, deed sig een bequame gelegentheit op, om een

Aanleyding
voor Basi-
lius om zijn
mildadig-
heyt te be-
wijzen,

door ver-
fcheyde
rampen:

byzonder
hongers-
nood.

Hoe sig Ba-
silus daar
in droeg.

Valens
foekt de A-
rianen alom
voor te
staan.

Modestus
poogd Basi-
lius daar toe
te bewe-
gen.

edelmoedige mildadigheyt en godvrugtigheyt te bewijzen. Verscheyden rampen hadden onlangs de Oostersche Gewesten getroffen. In het jaar CCCLXVII viel'er een swaren hagel, die van sulken grootte was als gemeene steenen (a), waar door niet allcen veel schade geschiedde, maar veele menschen om 't leven raakten: een oordeel van den hemel, gelijk sommige oordeelden, gefonden, om dat de Keyser so veele godvrugtige Bisschoppen, die met *Eudoxius* en sijnen aanhang weygerden deelgenootschap te hebben, gebannen had. In het volgende jaar waren'er verscheydene groote water-vloeden, en vreeslijke aardbevingen, op welke een schrikkelijken hongers-nood volgde, die wel in andere plaatsen, maar voornamelijke in Cappadocien woede. Te (b) Cefarcen was so grooten schaarsheyt en dierre, als men by menschen ghecugenis van gehoord had; te meer, om dat het een binnenlandsche stad zijnde, so wel geen toevoer konde krijgen als de zee-steden. Te grooter was dese swarigheyt, om dat de Koorn-koopers hunne solders slooten, en (niet tegenstaande de swaarste bedreygingen van God in zijn woord, en de menschelikhheit selfs het tegendeel leerd) van het koorn niet wilden scheyden, dan op een seer hoogen prijs. In dese droevige ongelegentheyt toonde *Basilus* zijn meewarigheyt. Hy hield by de rijke met knagtige beweegredenen so lang aan, tot dat hy eerst hunne herten, en vervolgens hunne beursen opende; en hebbende sig daar van meester gemaakt, deelde hy den hungerigen mildelijk brood uyt. Hy deed de armen en by-na uytgehongerden, van wat rang, jaren of sexe deselve waren, in eene plaats te samen komen, gaf elk, naar dat hy van noden had, hun spijs, die hy, en andere na zijn voorbeeld, selfs toebereydte, en hen met eygen handentoedeelde; niet ontfonde de geringste diensten; daar door hy hen konde helpen. Onderwijlen onttrok hy sig niet de beste en volkomen weldadigheyt aan hen te bewijzen, bysonder sulke, tot welke hem zijn ampt en bediening aldernaast verpligte: want ter selver tijd, als hy de armen met hunne lichaamen besonghe, droeg hy ook bysonder sorg om hunne sielen te voeden, die hy kochterde met het brood der Engelen, hemelsche en Goddelijke vermaningen, die hy hen rijkelijk mede deelde. De onwetende onderwees hy in hunne pligten, de trage sette hy aan tot een godvrugtig en deugdsaam leven, welk alles te dieper indruk in hunne sielen maakte, om dat het voortquam door sulken mildadigen hand. Ontrent die selve tijd wierd hy tot een moestelijken dienst geroepen, om een proeve te geven van zijn standvastigheyt voor de waarheyt: want *Valens* de Keyser (c), trots op sijne laatste overwinning der Gotthen, nam voor, de Ariaansche saak met geweld voort te setten: tot dien eynde deed hy een togt naar Propontis, Galatia, Bithynia, en de naastgelegene Provinciën, stoorende en ontruffende alom, daar hy quam, de kerken, en was nu reeds gekomen in Cappadocien. Voor-uyt quam *Modestus*, de Landvoogd te Cefarcen, die zijn eerste werk maakte van *Basilus* aan te ranfen, dien hy door allerley voorlagen tot de Ariaansche party sogt over te halen. Hy beloofde hem, so hy zijn voorstel inwilligde, des Keyfers gunst, en bevordering tot den Bisschoppelijken stoel (waar uyt klaarlijk blijkt, dat dit voorviel, wanaer hy nog maar Ouderling van die Kerk was), maar indien hy hardnekkig bleef, bedreygde hy hem, te sullen moeten afwagten de uysterste uytwerkingen, die door een vermogend misnoegen souden den

(a) *Socr. lib. 4. c. 11. p. 218. Hieron. in Chron. ad ann. 368. Idat. F. Conf. p. 58. Vid. Nazianz. Orat. in plag. grand. Orat. 15. (b) Nazianz. Orat. 20. p. 340. (c) Greg. Nyss. lib. 1. cont. Eunom. p. 48, 49. Vid. Sozom. lib. 6. c. 16. p. 657.*

den konnen bedagt worden; deig de goede man stond tegen dat niet overzettelijk: so dat de Keyser, niet van berigt, en stonde op hem met te winnen, hem voor dien tijd liet gaan, met voornemen om hem naderhand op een scherper wijze aan te talen.

III. *Eusebius* was nu nyet yet jaen Bisschop geweest, wanneer hy tot een beter leven overgelet, en sijnen geest gaf (a) in de armen van *Basilus*, die by hem stond, en hem in sijn laatste uren verberkte. De stoel dus open gevallen zijnde, sag *Basilus* wel te gemoeten, dat men hem op den Aarts-Bisschoppelijken stoel soude soeken te setten. Om sulks voor te komen, ontweek hy het, en verbergde sig, waar schijnlijk onder voorwendsel van ziekte. Maar also hy voorzag wat voordel de Ariensche party soude soeken in het ledig staan van die plaats, en bysonder in sijn afwesen, en de *Glergie* van de Kerk aldaar reeds om hem geschreven had, dat hy hen in sulken gevaarlijken tijd dog niet wilde verlaten, sond hy *Eusebius* den Diaken (b) met een brief naar *Naxianzens*, hem verloekende, sig die saak aan te nemen, en die van Cesareen met alle mogelijke hulp by te staan in het spoedig verkiesen van een bequaam Herder voor die Kerk, daar toe hy reeds een treffelijk man in 't oog had, van welsien, indien sy hem konden krijgen, hy niet twijfelde, of sy souden een goede en gelukkige keur doen. *Naxianzens*, hoorende dat *Basilus* ziek was (want hy had hem laten weten (c)), dat hy hartelijk verlangde hem te sien en te sprekken, en dat hy spoedig moest overkomen, indien hy hem dat leventig te sien) was seer bedroefd, en maakte sig eensmonds goed om hem te gaan besoeken: maar onderwegen verstaande dat sulks meest was aangelegt om hem naar Cesareen te trekken, en dat het kiesen van een nieuwen Bisschop de hooftschap was, staakte hy sijn reys, en keerde te rug. Toen nam hy de saak van die Kerk ter herten, liet'er sijn gedagten over gaan (d), en stelde al sijn vermogen in 't werk, om die saak op een goeden en vasten voet te brengen; tot dien eynde prees hy hen *Basilus*, also hy niemand daar bequamer toe kende, aan, door openbare en bedekte brieven, te meer, om dat sijn vader, een man van groot verstand, hem van die saak had gesproken, en wilsien naam hy den ook in sijnen (e) brief, hen voordragende, dat hem, hoewel hy reeds oud, en maar van een slegte plaats Bisschop was, de gemeene vrede en welstand van de Kerk so wel ter herten ging als iemand; dat het verkiesen van een Bisschop een saak van grooten gewigte was, bysonder te Cesareen, een plaats, die door haar aanzienlijkheyt, oudheyt, regtsinnigheyt en eendragt vermaard was; om alle welke redenen de oogen van de Christen wereld van alle kanten, als lijnen uyt eenen omtrek naar 't middelpunt getrokken, daarop lagen en gestagen waren; dat hem aangaande, hoewel sy hem verlegt hadden daar over te komen sitten, hy vreesde wegens sijnen hooge jaen en swakheden, niet tegenwoordig te sullen konnen zijn, en daarom sig verpligt oordeelde, hen, in plaats van over te komen, met een brief van sijn oordeel en gewisheit te dienen, dat hy niet twijfelde, of hen soude, tot vervulling van die plaats, veele deffige en waardige Mannen worden voorgeslagen, maar dat hy niemand van allen wist, die te vergelijken was met *Basilus* den Ouderling, een man van een seer goed leven en verwonderlijke geleerdheyt en walsprekendheyt, en uyt dien hoofde byna de eenige was, die de sekerplinnige en warsugtige keus van dien

(a) *Naxianz. ubi supra* p. 342. (b) *Epist. 4. p. 47.* (c) *Naxianz. Epist. 21. p. 784.*

(d) *Greg. vii. Naz. p. 14.* (e) *Inter Naxianz. Epist. 22. p. 785.*

tijd konde tegen gaan: dit wilde hy dat bekend moogt gemaakt worden aan alle sy van de Kerkelyke als Monikken-Order; aan alle de Regenten en Raadsheeren van de stad, ja aan het gehele ligchaam der Gemeente. Hy voegde daar by, Dat, so sy sijn voorstel ook goed keurden, hy gereed was, om'er sijn stem, die hy verskerd wilde op goeden gronde te sullen steunen, by te voegen, dat hy sigselven niet aan goest by de keur wilde denken tegenwoordig te zijn, en de eerste, die hem soude voorstaan, maar dat sy, ingevalle sy daar in, gelijk ook te vooren geschied was, door t'samen-roeten en partytschappen, tot een oproerige verkiezing wilden voortgaan, dat sy, seide hy, dan moogden doen wat hen goed dacht, maar hy sijn stem wilde vry houden. Versvolgens schreef hy (i) ten selven eynde aan de Bisschoppen, over die saak vergaderd, die hy heuselijk berispte, Dat sy hem maar een los en algemeen verzoek hadden laten toekomen, sonder de minste bekendmaking van den tijd wanneer, of de plaats over beraadslaagd soude worden, niet anders dan of hun voornemen was sijn overkomst, ten eynde hunne nogmaken niet moogten overdwars worden, of te snijden, dat wat de saak zelfs raakte, hy wel wist, dat naar elke bysonder belang, oogmerk en genegentheyd verscheydene souden worden voorgelaght, maar hy hen niemand so wel konde aanprijzen als *Basilus*, ter oorsake van sijn stigtelyk leven, van sijn kragtige welsprekendheyt, en onvergelykelyke uytmuntendheyt in alles wat deugdelijk is, en, so'er al tegen hem wierd ingebracht, dat hy naar den lichame siek en swak was, dat sy behoorden te gedenken, dat sy niet laten om een Vagter, (daer een sterk ligchaam toe van noden was); maar een Bisschop te kiezen, en dat God moogt genoeg had, om een sieken en swakken te verkiezen, dat het kiezen van hem; seide hy, was hy genegen sijn stem te geven, maar indien sy naar eygen insigten, en naar partydige en scheursieke menschen wilden, dat merk gaaf, hy daar aan geen deel wilde hebben, en sig verblinden soude.

en selfs derwaards reysd.

Hoe hy 't daar vind.

Basilus word gekoren.

IV. Mer die voorlaggen, die hem over de verkiezing van sijn gedagten, konde die goede oude man sigselven niet vergenoegen, en daarom nam hy, overwogen hebbende wat gewigt sijn tegenwoordigheyt die saak soude konnen geven, voor, selfs derwaards te reysen (k). Hy was een man van hooge jaren, en had met ondragelyke pijn, swakheden en siekten te worstelen; egter ging hy, alto de krachten van sijn natuur tot sulken goeden werk hebbende versameld, op reys, en wierd geset of gelegd op een wagen, (t zijn de woorden van sijn eygen liden) ghijkende meer naar een dood ligchaam, dat op een dood bed gelegd word, dan naar een man, die op reys gaan soude; egter belieft het God sijnen eerlijken en driftigen yver so verre te zegenen en te beloven, dat sijn reys niet alleen de weynige overblijfsels van sijn gesondheyt niet verminderde, maar hy selfs met meerder kragt en levendigheyt, als hy te voren gehad had, naar huys keerde. Te Cesareën gekomen, vond hy het so als hy gevreesd had; alleins deoden sig partytschappen op, d'eene tegen den anderen, en bysonder was'er een sterke partyt tegen *Basilus* gekant; want het gehele rot der Arianen, met alle hunne takjens en afstels, voornamelijk door de Gouverneurs, en groote mannen van het Hof, die een merkelyk getal van de stedelingen aan hun snoer gekreegen hadden, aangeset, waren seer sterk tegen *Basilus*. De waarheyt egter en de opregtigheyt had de overhand, en de overviel op *Basilus*, dien de Bisschoppen plegtelyk inwyden, 't welk geschiedde

(i) *Ibid.* 23. (k) *Narrat. Oct.* 20. p. 343.

in het jaar CCCLXX., of in het volgende, hield *Naxianzenus* het feld op het jaar CCCLXIX., en *Dorotheus van Manne* (1) op het jaar CCCLXXII., of het volgende van *Kabatinianus*. De al die warray voor-by was, wensche hem zijn vriend *Naxianzenus* geuk door een brief (w), betuygende, dat een hevelijke blijdschap het hem was; hem tot sulken ongemakken plaats bevorderd te sijn; byzonder in sulken tijd, wanneet het sijn te voorfichtig bestier van sulken man so hoopendig was, en hem verbitende, dat hy sijn over-komst ten eersten niet verwagten moest, op dat hy in sijn agting niet gekreukt, en van onbedagtzaamheyt en schuldheyt in het omhulen sijn vrienden beschuldigd moegt worden; maar dat hy hem wilde behoeden, sijn de schaduw van die nijdigheyt boosachtige menschen soude verdwaalen zyn, die hy meende al so min te sulken kunnen staande blijven, als de blinden en kreupelen te Jerusaleem *David* uyt de stad konden keeren. Egter ging de onvrijdicheyt tegen hem ten eersten niet over; want selfs de ongelukkigste Mannen, die het verdroot hun oogmerk niet beeynt te hebben, hem, waar sy konden, alle moeyelijckheyt aan; ja daar waren'er ontrent hem, die, al was het met uudeel van hem, hun eygen voordeel segten. Die ontstelde sijn *Goedhe man*, die al so pas, een tweeden brief van *Maximianus* (a) parfing, waar in eerste hem aanhoedigde, om, in weerwil van alle haat, hede en tegenstand, in sijn west voort te gaan; en sijn de weg verkerkt te sijn; dat hem niets soude overkomen 't geen een *Wijger* selfs niet passe te verdragen. Het was nu, seide hy, de tijd, te toonen wie hy was; en nu te doen sijn de *Philosophie*, of wijsheyt, daar hy al sijn leven in gestudeerd had, hoe gemakkelijck hy de ongelijken, hem van menschen aangedaan, kon overwinnen, en hoe vast hy, als een rots in het midden van de zee, konde staande blijven. *Maximianus* overkamen, en hem met raad, indien het hem daar aan ontbrak, (dog de zee heeft geen water van noden) te hulp komen, of, om beter te seggen, van hem in geleerdheyt en lijdszaamheyt vorderen, en te leeren, hoe men de sijn behoeven te verdragen moest. Vervolgens was hy in sulken tijd over *Maximianus* te *Constantinopel* gegaan; en van een opregten vriend ontfangen; die hem met tenen de eerste plaats onder de *Ouderlingen*, of de eer van een *Bisschop* aanbod, dog *Naxianzenus* sloeg sulks beleefdelyk af, tot genoegen so wel van hem als van *Basilus*.

Wansse.
Naxianzenus wenscht hem geluk met een brief.

Schrift aan hem een tweede brief.

alldel vtraver

to rnuif

en komt eyndelijck selfs over.

(1) *Synops. Histor.* p. 266. (m) *Naxianz. Epist.* 24. p. 787. (n) *Ibid. Epist.* 25. (o) *Naxianz. Orat.* 20. p. 344.

VIERDE AFDEELING.

Van *Basilus* schijft sedert hy *Bisschop* was, tot het eynde van sijn onderhandeling met den *Keyser Valens* en den *Landvoogd*

van *Caesarea*.

Valens komt te *Caesarea* *Basilus* wordt gedagvaard voor den *Arianischen Stadhouder*. De redovering tusschen hen beyden, vertoont de *Basilus* overzettelijke vasthouding aan de regtsinnige *Religie*. Sijne *Onverwagelijckheyt* ontvond den *Keyser* bekrand gemaakt. De *Keyser* staat

verbaasd over hunne aandacht in den openbaren Godsdienst. Spreekt met hem. Scherpe bejegening van Basilius aan des Keyfers opper-kok. De Arianen yveren om hem te doen bannen. De Keyser kan de order daar toe niet tekenen. Basilius steld den Keyser het aannemen van het regtsinnig Geloof voor, als het sekerste middel tot berstelling van desselfs Soon. Die dat weygerd: De Soon sterft. Basilius wordt gëerd van sijne vyanden. Syn voonspraak voor de regtsinnigen tot Nicen wordt door een wonder werk bevestigd. Eusebius Bisschop van Samosaten lijd om het voor spreken van het Niceens Geloof. Hy wil niet, dat iemand de Overigheyt wederstaat. Hy komt ongelukkig door de Arianen om. Basilius heeft moeyelykheyt over het beschermen van een Weduw, die tot den altaar gevlugt was. Draagt sig daar manmoedig in.

I. Valens, om de Ariane-ry voort te setten komt weder tot Cesareen.

Basilius word by Modestus ontboden.

Hunne onderlinge reden-voering.

Basilius was nog qualijk warm op sijn stoel, of de buy, die onlangs was overgewaayd, quam weder sterker op als te voren. Valens de Keyser quam tot voltrekking van sijn groot voornemen, om het geheele Oosten Ariaans te maken, ten tweeden maal te Cesareen, hebbende, gelijk te voren, den Opper-Stadhouder Modestus tot uytvoering sijner beveelen by hem (a). Het speet hen, dat Basilius te voren so onbeschroomd hen had tegen-gesproken, en bysonder dat hy sedert, in weerwil van alle hunne pogingen en partyenschappen tegen hem opgemaakt, tot Bisschop verkoren was, weshalven hy, by hunne aankomst, ten eersten van den Stadhouder ontboden wierd, verwaards hy ook, niet gelijk een gevangene naar de Vyerschaar, maar gelijkt iemand die tot bruyloft gaat, vrolijk henen ging, alwaar de volgende redenen voorviel.

MODESTUS. Wat reden isser, Basilius (want hy verweerdigde hem niet met den naam van Bisschop) dat gy u verwaandelijk onderwindt tegen so grooten Keyser op te stellen, en dat gy u selven hardnekkiger toond als alle de andere? **BASILIUS.** Wat verwaandbeyt spreekt gy? want ik versta u te nog toe niet?

MODEST. Ik meen uw weygeren van des Keyfers Religie aan te nemen, daar alle andere sig onderworpen, en hem toegegeven hebben. **BASILIUS.** Dat kan niet bestaan met de wyl en het bevel van mijnen oppersten Keyser (Veldheer), Ik kan ook niet bewogen worden een schepsel aan te bidden, gemerkt ik selfs Gods schepsel ben, of aan te bidden hem die God gemaakt is, gemerkt ik selfs bevel heb om ook der Goddelijke natuure deelagtig te worden (b).

MODEST. Wat maakt gy dan van ons? **BASILIUS.** Niet met al, so lang gy sulke dingen beveeld. **MODEST.** Maar seg my, denkt gy het niet een groote eere te zijn tot ons over te komen, en ons aan uwe sijde te hebben? **BASIL.** Ik sta u toe, dat gy Gouverneurs, en doorlugtige Mannen zijt, egter zijt gy geen grooter, nog meerder eere weerdig dan God; het is geen kleyne eere u aan onse sijde te hebben, maar in de selve rang als andere, die onder onse sorg en opsigst staan: want het Christendom moet niet worden afgemeten naar de weerdigheyt van iemands persoon, maar naar de gesondheyt in het Geloof. (De Stadhouder hier door gesteken wierd toornig, sprong op uyt sijn stoel, en begon een scherper taal te voeren).

MODEST. Wat dan? vreesst gy voor de magt niet, met welke wy gewapend zijn? **BASIL.** Wat kond gy doen? wat kan ik lijdten? **MODEST.** Iets, van al't geen

(a) Nazianz. Orat. 20. p. 346. & 349. &c. (b) Οὐδὲν ἄριστον ἢ ἠδικεῖν ἀνθρώπων, οὐδὲν τε κλισίᾳ τυγχάνειν, καὶ θεῶν εἶναι ἰσπερευρισμένον. Postrema haec verba durius forsitan sonare videntur.

in mijn angst is? **BASIL.** *Wat is dat? Laat het ons weten. Is 't het onrecht-stellen van ons goed, bannissement, pijniging of dood? of is 't iets anders erger als dat? dreigd ons daar mede, want gelyken dese konnen ons raken.* **MODEST.** *Hoe had BASIL. Het onrecht van gonderen kan hem niet raken, die niets te verliezen heeft, ten ware u ontbroken dese oude spijten en hals bleederen, en een weynig boeken, daar al mijn rykdom is. Ik wies voor geen ballingschap, also ik een geen plaats geboden heb. Ik bandte dit land, daar ik nu woon, niet voor het mijns, en ik ben danken, dat dat het mijns is, daar ik benen sal geworpen worden, of, om beter te spreken, de zantste aarde is Gods, en ik ben een reysger en pelgrim naar hem. Wat het pijnigen aangaat, wat het pijnigen de pynen doen, daar geen lichaem is op deselve te ondergaan? Dact' en den eersten slag op, en daar sel niets voor u magt overblijven. En ten laatste, so voel de dood aangaat, ik sal die voor vreeszelschap en voor een weldaad houden; ik sal daar door maar te eerder naar God gesonden worden, om wiens wil ik hier loef en alles doe, en ik ben reeds voor hem ten grooten deele dood, also ik al een geruymen tyd de dood heb te gemaakt gegeven.* **MODEST.** *Ik heb mijn leven geen mensch gezien, die sig so weynig aan iets kreunde, en die van sulken onbescheemthoyt en vryhoyt sprak als u.* **BASIL.** *Gy hebt mogelijk nays met een oprechten Bisschop gesproken, anders soude hy in sulken gevallen niet u behandeld hebben als ik: want, mijn Heer, wy zijn in andere saken bysunder toegevend, en segtmoodig, en volgens het voorschrift van onse Religie, verre van ons selven trotselyk te verheffen, ik seg niet tegen de Hooge Magten, maar tegen iemand die van den gemeensten en geringsten rang is: maar wanneer het de sake Gods en der Religie raakt, dan sien wy alle andere dingen voor-by, en slaan onse oogenekehlyd op hem, en sulken geweldige spoor en sward, wilde beesten, en werktuygen om het vleesch by stukken af te scheuren, ons meer een vormaak dan pijn: en daarom, verwyft, dreugd ons, doet al wat u bebaagd, en gebruykt uw uysterste magt. Seg den Keyser, dat gy ons niet bestraffen wil, want gy sult ons hoyt bewaaren en goddelijk sult goed te herten. In sijn angst, al sijn angst van onse ergere saken, als dese, dreugen. En wat aangaat (e) de voordeelen, die gy my voorgesteld, en de gunst des Keyfers, die gy my beloofd hebt, bied dese dingen den jongens en kinderen aan, die sig met sulken fraayen aas laten vangen; die de ware Religie belijden sullen niet sene letter-greep van de Goddelijke waarheyt overgeven, en zijn bereydwillic tot beweering van deselve hun leven op te offeren en af te leggen. Ik heb een groote agting voor des Keyfers vriendschap, wanneer ik se te gelyk met de godsaligheyt en gunste des Hemels hebben kan, maar andersins sie ik deselve aan als schadelijk en doodelyk.* **MODEST.** *Sekerlyk gy zijt gek.* **BASIL.** *Ik wensch altijd so gek te zijn. Hier op gebood hem Modestus te vertrekken, by hemselfen te overleggen wat hy wilde doen, en hem des volgende dinge behuyd te brengen; hem was eenen bedreygende, so hy sig niet voorged: welk van den goeden Man dus kortelyk beantwoord wierd: Ik sal morgen wederkomen, maar de selve als ik van daag ben, maar siet gy toe, dat gy van voornemen niet verandert, maar doet geen gy gedreygd hebt.*

Basilus bleef onverschetelyk.

II. De Stadsheer sag nu klaerlyk, dat de Man niet te versetten was, en, hoewel hy sig toornig geliet, had eger in sijn herte een groote agting en eerbied voor hem. *Basilus* vertrokken zijnde, ging hy aanstonds tot

Die daar over in levensgevaar maakte een ongelukkig leger, die my, gelijk gy sien kunt, niet afschrikt. Hier gerage hier van wierd aantonde de geheele stad door een oproer, waar door het volk in alarm, en de geheele stad in verwarring, to dat elk een, van wat ouderdom, hanteering of sexe deselve begreep, (want de vrouwen zelfs quamen met een mannen moed en yver van des slag) naar wapenen greep, en opvaste het geene naast in de hand quamen, waer den of spieffen, knooden of brandende houten, of al het geene, dat tot hun woede en wraakhoer konde dienen, dus drongen sy als een vloed die door geen dammen te steyten is, naar den Landvoogd. Die onbedende vast getield hem te verlicheuren, poogde alle de eer te haalen van hem den eersten slag te geven, die op de boodschap van het jaar, dat hem boven het hoofd hing, vry verlegen was, als wel wende de wat het was een woedende Gemeente, die hy had gaande gemaakt, tegen te staan. Alles deed sig nu op te varen op, hy, die even te voren so gebalderd en sig als een rook grond had, bescheiden trilde nu, en sijn angst was hem by bang sig, hy smakte, en beklagde sijn ongelukkig en jammerlijk ongeluk, dat hem alles soude verlaten. Hier sij, ten ware *Basilus* zelfs was voor hem, die hem, en door sijn tegenwoordigheyt en redenen het volk bewegde, en aldus te gelijk sigselven, als den beklagden, en den Landvoogd, en sijn Rigter, geredde had. De weduwe (om welke alle die moeyte eerst was begonnen) wierd aan het opsig van *Macerina*, *Basilus* sulter, naar het voorlag van mijnen Schrijver (1), aanbevolen, dat sy tevens uedere vrouwe personen, die in een dergeliker oeffening, welke genemde *Macerina* het opsig had, en geleete oeffening van een degenen en goetvorige.

Basilius
verbetert
de
gekrepen
mishandelen

Van *Basilus* verder bedijft sijn onderhandeling met den Landvoogd van Cesareen, tot sijn betwisting met *Eustathius*, Bisschop van Sebastia, toe.

I N H O U D

Basilus bezoekt de plaatsen onder sijn Bisdom. Draagt sijn vrees te verlossen, waer in het verkrijgen van Kerkelijke Orders. Verzoeken te versorgen. Hy verzoekt de Gemeente van Antiochien, die kerke was ualdaer jammerlijk over deest. Sy schrijven om de Bisschoppen van het Westen. *Basilus* schrijft voor de boornen te verzoeken der Westersche Bisschoppen. *Meletius* jaagde te Antiochien word beslist.

Basilus een weynig adem gechept hebbende uyt alle de moeylijkheden, die hem eenigen tijd herwards hadden beleemmerde, oordeelde niet noodtaeklijker dan den staat van sijn Bisdom te sien, en de mishandelen, die door malatigheyt sijn Voortzettingen ingekropen te verbeteren. De *Chorepiscops* (Land-Bisschoppen) hadden sig aangemaect (2), buyten weten en verlof van den Landvoogd, mindere bedienaars der kerke te stellen, en deselve, sig met de beoefening der Ouderlingen en Diakenen verlatende, sonder eenen onderzoek

Basilius
sorgt tot
verbete-
ring van
ingekrope-
nemishandelen

(1) *Basil. Epist. 181. ad Chor.* (2) *Basil. Epist. 181. ad Chor.*

21 van de ziele bequame
 22 om te onwe
 23 de ziele bequame
 24 Engele
 25 die ziele bequame
 26 wende, en 't
 27 gelyk wie
 28 die in de
 29 gepreft
 30 Biffche
 31 ften ve
 32 fop
 33 die ziele bequame
 34 die ziele bequame
 35 die ziele bequame
 36 die ziele bequame
 37 die ziele bequame
 38 die ziele bequame
 39 die ziele bequame
 40 die ziele bequame
 41 die ziele bequame
 42 die ziele bequame
 43 die ziele bequame
 44 die ziele bequame
 45 die ziele bequame
 46 die ziele bequame
 47 die ziele bequame
 48 die ziele bequame
 49 die ziele bequame
 50 die ziele bequame
 51 die ziele bequame
 52 die ziele bequame
 53 die ziele bequame
 54 die ziele bequame
 55 die ziele bequame
 56 die ziele bequame
 57 die ziele bequame
 58 die ziele bequame
 59 die ziele bequame
 60 die ziele bequame
 61 die ziele bequame
 62 die ziele bequame
 63 die ziele bequame
 64 die ziele bequame
 65 die ziele bequame
 66 die ziele bequame
 67 die ziele bequame
 68 die ziele bequame
 69 die ziele bequame
 70 die ziele bequame
 71 die ziele bequame
 72 die ziele bequame
 73 die ziele bequame
 74 die ziele bequame
 75 die ziele bequame
 76 die ziele bequame
 77 die ziele bequame
 78 die ziele bequame
 79 die ziele bequame
 80 die ziele bequame
 81 die ziele bequame
 82 die ziele bequame
 83 die ziele bequame
 84 die ziele bequame
 85 die ziele bequame
 86 die ziele bequame
 87 die ziele bequame
 88 die ziele bequame
 89 die ziele bequame
 90 die ziele bequame
 91 die ziele bequame
 92 die ziele bequame
 93 die ziele bequame
 94 die ziele bequame
 95 die ziele bequame
 96 die ziele bequame
 97 die ziele bequame
 98 die ziele bequame
 99 die ziele bequame
 100 die ziele bequame

„immers tyt dien hoofde ontfangen hadden. Het was daarom, *seyd*
 „hy, so het geene gefegd word waar is, hoog tijd die te verbeteren:
 „sulken koopmanschap, als het regte pad naar de hel, te verlaten, en
 „niet meer hunne handen, met welke sy de Heylige verhogentheden
 „moesten handelen, met sulken ongoddelyken winst te handelen; en
 „gaf order, dat die na dese waarschouwing sig hier tegen te onder-
 „staan te vergripen, sansfonds van alle gemeenschap aan de Heyli-
 „gen Altaar souden worden afgesneden, en genoodsaakt om elders
 „plaats te zoeken, daar hy de gave Gods, die hy onwettelyk
 „had, sonder opspraak soude mogen verkopen: want *Wy hebben, die*
 „de hy, die gewoonte niet, nog de Gemeente Gods.

II. Dog sijne sorg was niet enkel bepaald aan de kerken van zijn ey-
 gen land, hy had een siele voor 't gemeen, die hem aanzette, om niet
 alleen in 't gemeen de buytenlandfche kerken den vrede en welvaart

Hy schrijft
 een troost-
 brief aan die
 van Antio-
 chien.

toe te wenschen, maar dat hij met zijn hand en hulp zelfs te leenen. De
 Gemeente van Antiochien was van de Asianen, ten tijde als de Keyser
 laatst sig aldaar had opgehouden, jammerlijk ontrufft en geplagd, en
 daarom schreef *Basilus* thans (c), om haar so veel mogelijk was te ver-
 troosten, een seer beweeglijken brief, in welke hy zijn medelijden mer-
 kelyk uyt drukte, waar in hy haar teemoet voerde, „Dat God den
 „eynde van hunne tegenwoordige vervolgingen maken konde, en sy de-
 „selve in verwagting van die uytkomst, geduldiger dragen moesten; dat
 „sy die als een kastinging hunner sonden aanmerkende, een grooter
 „vloed van Gods wraak konden voorkomen, dat God, indien het hem
 „beliefde, deselve niet te doen ophouden, hen genoegzaam konde
 „se te kunnen verdragen, gaven, en eyndelyk hun Geloof met een
 „heyt bekroonen soude, dat het niet genoeg was eens of tweemaal hunne
 „standvastigheyt en kloekmoedigheyt te vertoonen, also het God me-
 „ermal beliefde, op droefmenigvuldige beproevingen en herhaalde over-
 „winningen,

„genomen, dat de gehele tyd van hunnen leven, zoude vol met de
 „duurzaamheyt van de gelukzaligheyt, die wy in het toekomende leven
 „verwagten, kort is, dat dienvolgende sy hen door geene verdrukkin-
 „gen moesten laten aftrekken van het Geloof, dat van de Ouden over-
 „geleverd, en door de Vaders van Nicea bevestigd is, welk hy, als
 „de banier van het gesond en regtsinnig Geloof, hen voorstelde.
 Maar helaas! de Kerk van Antiochien had te worstelen met grooter
 swarigheden, als hen van buyten konden overkomen, en was by na ge-
 heel verwoest door ongelukkige en als ongeneeslijke verwerringen
 van binnen: want behalven dat de Arianen en Apollinaristen hunne
 Bisschoppen hadden, en elk van die party hunne bysondere en on-
 derscheyden Vergaderingen in die stad hield, so was ook onder de Regt-
 sinnigen een beklaglijke scheuring, also het volk verdeeld was, tus-
 schen *Meletius*, hun ouden Bisschop, en *Paulinus*, dien *Lucifer*,
 Bisschop van Calais, aldaar tot Bisschop had aangesteld, ten tijde van
 den Keyser *Julianus*, van welke tijd af die scheuring niet alleen heb-
 gelmeuld, maar tot een volle vlam was uytgeborsten, elke party
 best doende om hun belang voort te setten, en dat van de andere
 te gaan, 't welke droevige gevolgen had na sig gesleept, want de gel-
 saligheyt was merkelyk vervallen, verdeeldheyt en haat deed sig tusschen
 de een en de ander op; de ketteryen groeyden aan, en de kerken van
 het Geloof juychten en zegespraalden daar oentlijk over. *Basilus* was

Verwer-
 ring te An-
 tiochien.

over dese verdeeldheyt ongemeen bekomend, egter lag hy sig verpligt de faak van de Meletianen de hand te bieden, gemerkt die sekerlijk het regt aan hunne zijde hadden. Sijn eerste werk was de ware geschapenheyt van dit geval te doordien, en eenige Mannen van bekende wijsheid tot het helpen beslissen van dese moeijelijke faak te bewegen, en alsoo *Athanasius* de man was, die toen in de Christen wereld den grootsten naam en agting had, schreef hy aan hem, om sijn aansien in dese faak werksellig te maken, die dan vervolgens *Petrus*, sijnen Ouderling, naar Antiochien afvaardigde, door wiens toedoen verscheyden naar Rome, en de Bisschoppen van het Westen gesonden wierden, gelijk wy te vooren in het leven van dien grooten Man (d) hebben aangeteekend. En seker, het was tijd voor de Meletianen uyt hunne oogen te sien, en hunne faak de uytheemsche Kerken aan te beveelen, gemerkt *Paulinus* party alom voorgaf (e) brieven van de Westersche Bisschoppen ontfangen te hebben, daar in deselve hun faak goed keurden, en de stoel van Antiochien *Paulinus* toeweefen, welk, indien het waar is, van hen bekomen was door bedrog, eer de anderen van de ware geschapenheyt berigt ontfangen hadden, gelijk ook *Athanasius* te voren misleyd was, om voor *Paulinus* te schrijven.

III. Weshalven, om in het regtveerdigen van hunne faak, niet te ontbreken, en hun Kerk te hulp te komen, een brief aan de Bisschoppen van Italien en Vrankrijk geschreven (f), en van *Meletius*, *Eusebius*, *Basilus* en negen-en-twintig andere Bisschoppen ondertekend wierd, waar in sy hen voordroegen den droevigen toestand van de Oosterfche Kerken, zijnde door geweld en vervolging sodanig ontfeld, dat de openbare Vergaderingen waren verftrooid, en sy genoodfaakt wierden op de velden en in de wildernissen hunne gebeden te doen, de kettery doorbrak, en de Arianery sig versterkte; boose menschen, seyden sy, matigden sig de regeering der Kerk aan, vertraptten alle Wetten en Orders, beroofden de armen van hunne inkomsten, en verslonden het deel van weduwen en weesen, en gelijk de Priester so is het volk, met afgewentel ontaarding en verdorvenheyt is ingebrooken, de Gemeente volgde de voetstappen harer Leeraars, en meend te volstaan, als se sig op hun voorbeeld beroept; ja niet alleen heeft de kettery, klagen sy, de overhand, maar 't geen hun ramp verswaarde) de Regtsinnigen vallen op malkanderen aan, en 't is met ons, als het eens was met de Joden in de belegering van Jerusaleem, die niet alleen door het Romeynsche leger van buyten wierden benauwd, maar hun verderf door onderlinge verdeeldheden en oproeren verhaasteden: en derhalven hen by alles wat hen lief en dierbaar was versogten hunne faak in bedenken te nemen, en sonder uytstel eenige uyt het midden van hen over te senden; te weten, so veele en sodanige Mannen, die met hun aansien en destigheyt in een Synodale by-een komst, het bewijkend en quiddend Geloof souden kunnen helpen opregten, het Niceensche Geloof (dat nu, so ooit, scheen schipbreuk te sullen lijdten) weder in voerendy de kettery uytroeijen, de geresene scheuringen genesen, de dwalenden te regt brengen, de anders gevoelenden versoenen, en also den vrede en eendragt in de Kerk weder herstellen. Dese brief opgesteld (gelijk waarschijnlijk is) van *Meletius* (g) wierd *Basilus* toegesonden, om van hem oversien en ondertekend te worden, die'er een breeder verzoog van den toestand der saken hebbende bygevoegd, deselve in handen

(d) In 't leven van *Athanasius*, de 15. Afdeel. num. 2. (e) *Basil. Epist.* 349. p. 344.
(f) *Ibid.* Epist. 69. p. 108. (g) *Basil. Epist.* 59. p. 88. *Ibid.* Epist. 57. p. 86.

den gaf van *Sabinus* den Diaken, om 't geen daar nog aan ontbreken mogt, met woorden nader te vervullen. Nevens welken *Basilus* ook afvaardigde *Dorotheus*, een Ouderling, dien hy een brief (b) uyt zijn eygen naam mede gaf, waar in hy cierlijk voorsteld en beklaagd den droevigen toestand der saken onder hen, en hen seer beweeglijk vermaand tot een spoedige hulpe, eer het mogte te laat zijn. Maar helaas! op dit alles volgde niet anders als eenige weynige goede woorden, en een brief of twee om hen te beklagen en te vertroosten, maar sy deden niets om hen met der daad te helpen (i). De Westersche Bisschoppen saten t'huys gerust en warm, en wilden hunne vingers niet steeken in sulken sorgelijken brand, bysonder die so verre van hen af was, en daar sy niet als met groote reysen souden kunnen bykomen, maar lieten hen deselve blussen, en die saak ten eynde brengen so sy best konden: immers 't is seker, dat sy geensins voldeeden het verfoek en de verwagting van *Basilus*, die ernstig over *de hovaerdy en trotsheyt der Westerschen* (k) klaagd, van welke weynig hulp te verwagten was, also se de waarheyt van hun droevigen toestand niet wisten, nog daar na vernemen wilden; en in gemelde plaats verder segd aan den Paus te willen schrijven, en hem te gemoet voeren, Dat het hem niet palle de verdrukke te bespotten, en elende den verdrukten toe te voegen, of hovaerdig te zijn, te houden voor een stuk van zijn staat en grootheyt, maar dat sulks alleen genoeg was, om hem in de oogen Gods hatelijk te maken, gelijk hy ook elders met een gevoelig misnoegen seyde (l) *de hovaerdy van die Kerk te baten*. Maar laat ons van die sorgeloosheyt en onbekreundheyt der Westersche Kerken afscheyden, en bekeeren ons tot het te Antiochien met de verschillen aefiep. De Keyser *Gratianus* (m) gaf een bevel, dat de regtsinnige Bisschoppen, die door de Ariaansche factie verstootten en gebannen waren, weder ingeroepen en hersteld souden worden. By die gelegentheyt vergaderden verscheyden Bisschoppen in een Synode te Antiochien, en droefden staet van die Kerk beraadslaagd, en een verfoening te beramen voorgelagen wierd; waar op *Meletius* self (n), in tegenwoordigheyt van *Sapor*, des Keyfers bediende, die het gemelde Plakaat te Antiochien gebragt had, aan *Paulinus* desen voorslag deed; „Nademaal, „seyde hy, onse Heer my dese schapen heeft aanbevoolen, en gy 't op „sigt en de sorge over anderen, die alle in de grond-stukken der Religie „over een stemmen, aangenomen hebt, laat ons onselven te samen voegen tot eene kudde, en alle twist over heerschappy en voorrang afleggen. Laat ons de kudde voeden in eene gemeynschap, en voor deselve eenparig sorgen. En indien de Bisschoppelijke stoel, die in 't midden staet, eenig verschil soude kunnen veroorsaken, ik sal ook den aanstoot, die daar uyt rijzen mogt, weg nemen: want ik ben te vreden, dat de Heylige Bybel word op die stoel gelegd, en wy de een aan de eene, en de ander aan de andere sijde van den selven sitten. Verder, indien ik eerst sterve, gy sult de regeering over de geheele kudde alleen hebben; maar indien gy eerst sterft, sal ik, volgens mijn magt en regt, de sorg en regeering over hen allen alleen op my nemen. Waarlijk een sedig, en vreedzaam voorstel, welk, na het seggen van *Theodoretus*, van *Paulinus* wierd verworpen, (het kan wel zijn, dat hy het ten eersten so vaerdig niet aannam) dog, volgens bericht van *Socrates*,

Die sig daar weynig aan kreunden.

Daar *Basilus* over klaagd.

De Keyser *Gratianus* hersteld de gebannene Bisschoppen.

Voorslag van verloening tusschen *Meletius* en *Paulinus*.

Dessefs uytflag.

(b) Epist. 70. p. III. (i) Epist. 182. p. 195. (k) Epist. 10. ad Naz. p. 34. (l) *Ap. Baron. ad ann. 372. Tom. 4. p. 322.* (m) *Theod. lib. 5. c. 2. p. 199. us (n) Id. ibid. c. 3. p. 201.*

crates (o), *Sozomenus* (p) en de *Vaders* van de Synode te *Aquileja* (q), volgden daar een dadelijke verfoening tusschen hen beiden op. Dit gaf een gewenschte ruste voor die tijd. Maar helaas! als *Basilius* gestorven, en *Flavianus* in zijn plaats gekoren was, werd die wonde weder geopend, en bloedde op nieuw, so dat'er weder eenige jaren lang een scheuring was, tot dat *Flavianus*, na de dood van *Paulinus*, en sijnen niet lang levenden Nasaat *Enagrius*, daar een eynde van maakte. Maar dit verhaal heeft ons wat te ver voortgesleept, gemerkt die Synode te *Antiochia* niet gehouden is als eenige maanden na de dood van *Basilius*, wy keeren derhalven te rug tot het vervolg van *Basilius* leven.

(o) *Lb. 5. c. 5. p. 262.* (p) *Lb. 7. c. 3. p. 706.* (q) *Syn. Aquil. Epist. 2. Concil. Tom. 2. col. 1000.*

SESDE AFDEELING.

Van *Basilius* redeneering met *Eustathius*, en sijn verder bedrijf tot sijn dood toe.

I N H O U D.

Keyserlyke order aan *Basilius*, om de *Kerken van Armenien* te gaan besigtigen. *Basilius* smtwist met *Eustathius*, *Bisschop van Sebaste*. De wispeluurigheyt en loose practyken van dien man. *Basilius* word beschuldigd over onbehoorlyk toelaten van *Eustathius* tot de kerk-gemeenschap. Word qualijk bejegend van *Theodotus*. *Eustathius* steld sig boosaardig tegen *Basilius* op. *Basilius* beweerd, dat by *Apollinaris* niet begunstigde. Op wat voorwendfel by van ongesondheyt in de leere van de *Drie-eenigheyt* beschuldigd wierd. Daar waren te dier tijd verscheyden vormen van *God* te danken in gebruyk. Hy schryft sijn boek *De Spiritu Sancto*, Van den H. Geest. De *Marianen* van sijn Ouder worden gesmaet. Onlust tusschen hem en *Athanafius*, *Bisschop van Ancyra*. In *Cappadocien* wierd door *Valens* een tweede hoofd-stad gemaakt, en waarom. *Basilius* legd met *Antimus*, *Bisschop van Tyanca*, over de voorrang van de hoofd-stad, over hoop. Hy schryft troost-brieven aan de *Kerk van Alexandrien* over de dood van *Athanafius*. Desselfs laatste siekte, dood, en begravenis. De toestel en plegtigheyt van sijn begraven. Desselfs graf-digt.

Dese goede man vergenoegde sig niet met enkelijkt huys te blijven, en van daar brieven naar buyten af te zenden, maar toonde sig gereed by alle gelegentheyten (hoewel sijn swakheyt en ongesondheyt hem wel hadden konnen verontschuldigen) om herwaards en derwaards te reysen. De Graaf *Terentius* had hem bekend gemaakt, en uyt naam van den Keyser belast de *Kerken van Armenien* te gaan besigtigen, en de plaatsen, die, of door de dood, of door vertrek, of verbanning in de laatste vervolging, open geraakt waren, te vervullen (a). Hem wierd op dien selve naam in die last bygevoegd *Theodotus*, *Bisschop van Nicopolis*, tusschen welken en *Basilius* een ongelukkig misverstand rees, waar door het wel-beoogde voornemen geheel

(a) *Basil. Epist. 187. p. 200.*

om Eusta-
thius wil.

Dienstwif-
peltuurig-
heyt be-
schreven
wordt.

Basilus
spreekt en
redeneert
met hem.

En over-
tuygd hem.

heel te niet liep. De aanleyding daar toe was dese: *Theodotus* had een Synode t'samen geroepen te Nicopolis, en onder andere daar toe *Basilus* verlogt, die daar komende, *Eustathius*, Bisschop van Sebaste, ontmoette; een man van een wispeltuurigen inborst, en die in sijne schoenen niet vast stond. Hy was onder *Arius* te Alexandrien opgebracht (b), en roemde, een van sijne eerste leerlingen te zijn. t'Bluys gekomen, wierd hy over sijne godloose grondstellingen ter reden gesteld, en veroordeeld door *Hermogenes*, Bisschop van Cesareën (niet van dat in Cappadocien, gelijk *Baronius*, sigselven vergetende, op het jaer CCCXXV. N. 33, vast steld, also *Leontius* te diertijd aldaar Bisschop was, maar van een ander in kleyn Armenien, waar van *Plinius*, als onderscheyden van het groot Cappadocien [c], gewag maakt), die in het groote Concilie te Nicea een sterk drijver tegens de Ariaansche leering, en aldaar de eerste opheffer van dat bekende Geloofs-teken was. Dese loose gast (die sigselven wist naar de tijd te schikken) bood *Hermogenes* een Geloofs-belijdenis aan, die gefond en regtsinnig was, waar door hy weder in desselfs gunst geraakte, en door hem in de Heylige Order aangenomen wierd. Na de dood van *Hermogenes* veranderde dese wispeltuurige *Proteus*, en nam sijn toevlugt tot *Eusebius*, Bisschop van Constantinopelen (te voren Bisschop van Nicomedien) den grooten voorstander en bewindsman van de Ariaansche saak; maar quam, om dat hy wegens quaad gedrag genoodsaakt wierd van daar te vlugten, weder in sijn Vaderland, alwaar hy een verantwoording aan het licht gaf, waar in hy sigselven poogde te suyveren, dog so, dat hy onder dubbelsinnige woorden egter sijne godloose gevoelens vast hield. Hier door maakte hy so veel uyt, dat hy bevorderd wierd tot Bisschop van Sebaste, in kleyn Armenien; 't welk so dra niet geschied was, of hy stelde in het Synode van Ancyra een *anathematismus* (vloek-vonnis) op, tegens het geloof van de mede wesentheyt des Soons. Van daar reysde hy naar Seleucien, daar hy, *als een verdediger van de sijn*, den *Arianen* bleef, en van daar naar Constantinopelen, daar hy de *legge party* toevallende, (want sy in dat Concilie in twee partyen verdeeld waren) wierd afgeset, dog om sijn goeden naam staande te houden, maakte hy een van de afgefondenen te zijn, die naar de Synode van Lampfacus in het Westen gefonden wierden, alwaar hy door sijn veynseryen *Liberius* en de Westersche Bisschoppen sodanig bedroog, dat hem goede geruygenissen van sijn regtsinnigheyt gegeven wierden, volgens welke hy door de Synode te Tyanen weder aangenomen en hersteld wierd; met een woord, hy had so meenigmaal sijn Geloof veranderd, als het hem in sijn kraam diende. *Basilus* was blijde, dat hy bequame gelegentheyt had met hem om te gaan, die hem rond uyt seyde, wat'er van hem te seggen was; en verlogt sigselven te verklaren, op dat sy hem, so hy het met het regtsinnig Geloof hield, aannemen en omhelsen mogten, en dat sy, indien hy anders gevoelde, hem hunne gemeenschap ontfeggen souden. Hy redeneerde over die saken twee geheele dagen met hem, die tot sijn hulp den Ouderling *Poimenius* had, en bracht het so ver, dat hy hen so klaar de waarheyt bewees en daar van overtuygde, met een antwoord van alle hunne tegenwerpingen, dat sy hem ten vollen gelijk gaven; en tot bewijs van dien opstaande, naar de kerk tot het Avond-gebed gingen, alwaar sy God plegtelijk dankten, dat hy hen tot dat gevoelen gebragt, en het selve met de Regtsinnigen te gevoelen en te spreken gegeven had. Maar *Basilus*, wetende met hoe wispeltuurigen

(b) *Basil. Epist.* 74. p. 124. & *Epist.* 82. p. 154.

rigen mensch hy te doen hady oordeelde nodig inder verfekering, als bloote woorden te hebben, en vergde hem, een geschreven verklaring van sijn Geloof te onderteekenen, tot welken eynde een formulier van belijdenis opstelde (c), waar in het Niccens Geloof, en een nader verklaring van de voorsz. artikelen gesteld was, met een vreselijken drukkelijke versaking van de dwaling van *Marcellus*, *Sabellius* en dergelyken, en een vervloeking van die de Godheyt des H. Geestes loochenden, alles so klaar en dnydelijk was voorgesteld, als het met woorden konnen geschieden. Dit keerde *Eustathius*, met de volgende onderteekening, goed: „Ik *Eustathius*, Bisschop, hebbende de bovenstaande verklaring van *Basilus* gelezen, neem deselve aan, en stemme deselve toe, en heb deselve onderschreven, nevens alle de broederen die by my zijn, *Franso*, *Severus* de Land-Bisschop, en eenige andere van mijne Clergie.

II. Het gerugt van desen omgang en verfoening quam ten eersten ter ooren van *Theodotus*, die het, sonder nader onderzoek van de omstandigheden, qualijk opnam, een misnoegen tegen *Basilus* opvatte, en niet alleen hem niet meer tot de Synode versogt, maar zelfs met hem niet t'samen wilde bidden. *Basilus* siende niet veel te konnen vorderen, vertrok voor die tijd, en keerde naar huys; ondertusschen wierd alom tot nadeel van *Basilus* verspreyd, dat hy met *Eustathius* gemeenschap gehouden had: zelfs loochende *Eustathius* iets van sijn gevoelen te hebben herroepen, en strooide self, en door sijn vrienden, brieven het geheele land door, waar in hy onder anderen slegt en oncerbidig van *Basilus* sprak. Dit wakkerde *Basilus*, om met de eerste gelegentheyte weder naar Armenien te keeren, en quam, om sijn onschuld voor een groot en eerwaardig man te betuygen, te *Getasa*, alwaar *Meletius*, de eerwaardige Bisschop van Antiochien, een hofstee had, en thans sig op-hield. Hier quam insgelijks *Theodotus*, dien hy opregtelijk verhaalde wat'er tusschen hem en *Eustathius* verhandeld was, en bysonder dat hy in alles tot hem was overgekomen; waar op *Theodotus* antwoorde, Dat *Eustathius*, na het vertrek van *Basilus*, dat alles condumpeert, en dat hy konde, seyde *Basilus* daar op, dat hy niet konne gevoelen van dien man hebben, dat hy so ligtverdig van 't een soude overspringen tot het ander, en ontkennen 't geen hy so onlangs gedaan had, en dat hy, die in andere gelegentheden sulken afkeer voorgaf van het liegen te hebben, in sulken gewichtigen saak so openbaar tegen de bekende waarheyt soude aangaan; dog wat daar van was, of niet, hy wilde daar over laten oordeelen op dese voorwaarde; Dat hy hem de verklaring van sijn Geloof, die hy had onderteekend, wilde voorhouden, en, so hy dat erkende, en by de selve gedagten bleef, met hem kerk-gemeenschap houden, en so niet hem t'eenemaal sijn gemeenschap ontleggen wilde. Dit voorstel behagde *Meletius*, en sy scheenen het op die voorwaarde eens te zijn: waer op *Theodotus* hen beyde naar *Nicopolis* versogt, met belofte, hen weder een stuk weegs op hun t'huys reys te sullen geleiden; maar als sy daar quamen, toonde hy sig geheel anders, en vergeetende het geen leest te *Getasa* gesproken was, gaf sijn drift weder toe, en bejegende hen, tegen de wetten van herbergzaamheyt en godshienit-vry onbeleefd en smadelijk. *Basilus*, dus qualijk onthaald, nam sijn afscheyd, en vertrok naar *Satala*, alwaar hy met de Bisschoppen van dat landschap seer vreedzaam handelde, en raad pleegde om hun Kerk in

[Xx 2]

met hun
Biffchop
verfoend.

goede order en rust te brengen, dog wierd van het volk ernstig verfoegt om hen een ander Biffchop te geven. Daar was, fo 't schijnt, een onlust tuffchen hen en *Cyrellus* hun Biffchop, fo dat sy om 't een en 't ander voorgeven fig van hem hadden onttrokken. *Bafilus* onderfoegt de faak, en vond, alles dat tegen hem ingebragt was nauwkeurig gewikt hebbende, dat het maar boofe opgevingen waren, gelijk *fijne* vyanden zelfs bekenden. Weshalven hy hen weder bevriendde, fo dat hy en het volk wederkeerden tot hunne onderlinge gemeenschap als van ouds. Van hier nu vond *Bafilus* goed, gemelden Keyferlijken Amptenaar *Terentius* berigt over te fenden, van 't geen hy aldaar verrigt had, en met een bekend te maken, waarom hy, in 't geen hem belaft was, niet meer gevorderd had.

Eustathius
vuylighydt
tegen Bafi-
lius;

waar op hy
niet ant-
woorde,
dan na drie
jaren tijds.

Word be-
fchuldigd
van Apolli-
naris vriend
te zijn.

Waar op hy
wijdloopig
antwoord.

III. Onderwijlen vervolgde *Eustathius* onfen *Bafilus* met alles wat hem *fijne* boosheyt en nijd konde ingeven. Hy fchreef, en verfoend *fijne* brieven naar alle Gewesten (d) om hem te bekladden en te fchenden, weygerde by *Bafilus* te komen om hem te voldoen, of van hem voldaan te worden; hy foegt by alle Synodale by-een-komften gelegentheyt hem vuyle faken na te geven, en liet niet na, wanneer hy menschen van *fijnen* inborst vond, defelve met fnoode Arianfche gronden te vergiften. Hier mede niet vergenoegd, ftelde hy, of liever die van hem waren opge- maakt, hatelijke redeneeringen tegen *Bafilus* op, waar in by-na niets anders als spotterny en verwijt te lezen was. Dit alles verdroeg de goe- de Man met een onverwinnelijke lijdszaamheyt, fonder in drie jaren tijds een woord daar op te antwoorden (e), hopende dat de boosheyt haar felven soude dood loopen, en *fijn* goede naam en agting van alle mis- duydingen en quade na-fpraak wel van zelfs gefuyverd en opgene- derd worden: maar als hy naderhand merkte, dat die gerugten aan- groeyden en alom ingang vonden, en hy om *fijn* ftilfwijgen fchuldig ge- oordeeld wierd, dagt het hem meer dan tijd te zijn de pen tot *fijn* ey- gen verdediging op te vatten, weshalven hy een wijdloopigen brief fchreef (f) aan *Eustathius* ten dien toe, waar in hy met een onvergeenlijke fagtmoedigheyt en bedaardheyt de vuyligheden, met welke hy beklad was, afweerde, en aan de andere fijde de loosheyt en het beleyd *fijner* vyanden ontvouwde. Hy soude fig mogelijk vergenoegd hebben met dese byfondere verdediging, ten ware *fijne* onvermoeyde partyen een nieuwe befchuldiging tegen hem hadden opgefogt: want fiende dat de faak van *Eustathius* te mager was, en niet veel om 't lijf had, brag- ten sy nu tegen hem in, dat hy een vriend en voorftander was van *Apollinaris* (g) den Laodiceër, een man van ongemeene bequaamheyt en geleerdheyt, maar die onlangs eenige gevaarlijke en onregtfinnige ge- voelens van den perfoon onfes Saligmakers geopperd had. Dit is de man, feyden sy, wiens beginselen en gronden *Bafilus* heeft aangenoo- men, en met wien hy een feer nauwe onderhandeling heeft; en bragten tot bewijs by een Boek vol gevaarlijke ftellingen, welk mogelijk van *Apollinaris* gefchreven, dog van hen vervalscht was, maar nu de naam moet hebben van door *Bafilus* gefchreven te zijn; fo dat men in alle hoeken begon te rammelen, dat *Bafilus* van het regtfinnig Geloof was afgeweeken, en met menschen van kettersche gronden en ftellingen ge- meenschap hield: ja dit gerugte drong zelfs tot de Westersche Land- fchappen door. Dit bewoog hem de pen op 't papier te fetten, dus fchreef hy aan verfcheydene, en onder andere aan de Biffchoppen van het

(d) *Bafil. Epist.* 196. p. 212. (e) *Epist.* 73. p. 120. (f) *Epist.* 79. p. 139. (g) *Epist.* 69. p. 87. *Epist.* 74. p. 125. *Epist.* 82. p. 150. *Epist.* 345. p. 337. © 382. p. 373.

het Westen, om hen van 't geen sy so los geloofden te verletten, tot welken eynde hy duydelyk ophaalde; „Dat, wat *Apollinaris* aangaat, „veele dingen in hem waren, om welke hy hem eerbied en agting „schuldig was, maar dat hy niet so veel genegentheyd voor, of kennis „aan hem had, dat hy desselfs last op sijne schouderen nemen, en voor „sijne feylen instaan wilde; dat hy eenige van desselfs Boeken gele- „sen, en daar in veele onverdraaglijke en schadelijke gevoelens ge- „vonden had, die hy ten hoogsten verfoeyde; bysonder 't geene hy „leeraarde van *Christus* mensch-wording; dat hy ook gelezen had desselfs „Boek over de opstanding, waar'in hy klaarlijk beweerde de weder-in- „voering van alles gelijk het ten tijde van *Moses* was, en van het Christen- „dom belagchelyk een Jodendom maakt; dat hy geene van desselfs Boe- „ken meer gelezen had, om dat hy sijn tijd beter wist te besteeden, als „met het doorloeken van sulke saken, en dat hy geheel geen vermaak „vond in de fantasyen der nieuwsgelinden; dat het hem niet raakte, so „*Apollinaris* iets, dat aanstootelyk was, geschreven had; en so de eene „soude moeten antwoorden voor den anderen, dat dan *Eustatbius*, hem „de gemeenschap met *Apollinaris*, wiens voorspraak of leerling hy eg- „ter nooit geweest was, te last leggende, wel soude doen, indien hy „selfs eerst voor sijn eygen meester *Arius*, en desselfs leerling *Aëtius* „antwoorde, dat dese beschuldiging nergens anders uyt konde gesproo- „ten zijn, nog op eenig ander fundament steunen, dan dat hy, vóór „meer dan twintig jaren, als hy en *Apollinaris* beyde nog leeken wa- „ren, een brief aan hem geschreven had, niet over saken van gewigt of „verschillen van de Religie, maar enkelijk opgevuld met woorden van „beleefdheyt, gelijk de eene vriend aan den anderen schrijft; genomen „nu, daar was in die tijd iets onvoorsigtig geschreven, behoord wel „iemand, reeds Bisschop zijnde, voorgeworpen te worden het geen hy „over geringe of onverschillige saken, een leek zijnde, gesproken „heeft? Genomen ook, dat iemand van sijne beschuldigers t'eeniger tijd „aan een Jood of Heyden geschreven had, soude de selve het niet qua- „lyk nemen, indien hy om geene andere als die reden voor een Jood „of Heyden geveest had? Hy vertoonde dat sijn brief door boo- „se handen en met een boos oogmerk was vervalscht, om deselve te „doen seggen 't geene nooit gedacht was, dat dit was een snoode en vuy- „le konst om iemands goeden naam te schenden; dat sy, so sy eenig „klaar en ontwifelbaar bewijs van sijn gemeenschap met dien man had- „den, de brieven, die tusschen hen souden gewisseld zijn, 't zy van „hem aan *Apollinaris*, 't zy van *Apollinaris* aan hem, souden voor „den dag brengen, en bewijzen, dat hy met iemand van desselfs Cler- „gie omgegaan, of deselve tot het gebed, of eenig ander blijk van „kerk-gemeenschap toegelaten had; in welken gevalle hy hen gelijk ge- „ven wilde, dat hy die stellingen en gronden, waar van sy ophaalden, „verfoeyde, en (gelijk een iegelijk die hem kende wel wist) van de- „selve yste, en de aangetrokke Boeken niet geschreven had, nog goed „keurde.

IV. Eger gunden hem sijne vyanden nog geen rust, maar bragten Hy word beschuldigd van onregtinnigheyt ontrent den H. Geest. ;

nog ten laasten tegen hem in, dat hy aan dwalende gevoelens en stel- lingen ontrent de leering van de Heylige Drie-eenigheyt vast was, en bysonder dat hy de Godheyt loochende van den H. Geest (b). Dit wierd in alle gefelschappen, en by alle gelegentheden, voor waarheyt verteld, en wierd *Basilus* ten eersten verkondschapt door sijnen innig-

[X x 3]

(b) *Epist.* 73. p. 122.

eerst wel, als ydel en dwaas, in de wind sloeg, maar binnen korten Waar tegen hy sig alle-
sins aan-
kant, merkte van sulken gewigte te zijn, dat hy hetelve genoodsaakt vond tegen te gaan; weshalven hy over die stofte moermaals predikte, en sijn gevoelen daar over rond uyt verklaarde in alle geselschappen, bysonder by *Nazianzenus* (u), om wien ten vollen te verskeren, hy desen plegtelyken, dog ongewoonen, wensch deed; *„Dat hy van den H. Geest eeuwig mogt verlaten worden, indien hy den selven niet eerde en erkende, als eenzovesens met den Vader en den Soon, deselve gelijk in heerlijkheit, en mede eeuwig in Majesteit.* En om dese boosaardige lastering den mond te stoppen, teekende hy sulks niet alleen by alle gelegtheden aan, met byvoeging van een nader verklaring en aandringing van den artykel, rakende den H. Geest, maar schreef ook verscheyden Tractaten van die stofte, bysonder die bekende en doorwrogte redeneering *De Spiritu Sancto, Van den H. Geest*, die hy aan *Amphilochius*, en schreef
sijn Boek
van den H.
Geest. Bisschop van Iconien, op wiens verfoek hy deselve maakte, opdroeg, waar in hy wijdloopig en seer net den staat des verschils voorsteld, en door onwederprekelijke bewijzen, en toestemming van de geheele oudheyt, de onnossele lasteringen en uytvlugten, tegen hem ingebragt, wederlegd. Maar de boosheyt ging verder, om hem niet alleen met verscheyden, maar tegen malkander strijdende saken te bewaren. Wy hebben hem vinnig hooren bestrijden, als of hy de Godheyt van een der drie persoonen in de Heylige Drie-eenigheyt loochende, en egter wierd hy ter selver tijd beschuldigd drie Goden te stellen (o): want als hy de Sabelliaansche kettery wederleggende, beweerde dat er drie onderscheyden Hy word
beschul-
digd van
drie Goden
te stellen. *hypostasen* of persoonen in de Godheyt zijn, beslooten sommige sijnre toehoorders dat hy drie Goden stelde. Dit nu was wel een ongerijmde en ongegronde lastering, egter had het so veel ingang by het volk, dat hy sig genoodsaakt vond in een predicatie daar van opseltelyk te suyveren. Dus was hy als het doelwit, waar op sijnre vyanden *hunne scherpe pijlen, en bittere woorden* uyt schooten. Dog het was wel geweest, Selvs viel
hem tegen indien sijnre vyanden alleen dus op hem gedoeld hadden: maar 't geen hem bedreefde van allen was, sommige, selfs van sijnre vrienden en andere vroome Mannen, de Monik-
ken, wien hy ter ingewikkeld, en gaven al 't geen van hem gesegt wierd gehoor. De Monikken, die onder sijn opsigt en naar sijn order leefden, waren over het geen van hem gesegt wierd so ont-rust, dat sy op het point waren om van hem af te scheyden, en daarom sogt hy door een wijdloftigen brief (p) hen tot andere gedagten te brengen. Het was reeds met hen so ver gekomen, dat de groote *Atbanasius* genoodsaakt wierd aan hen te schrijven, en scherp te verwijten hun ongerageld gedrag tegens hem, en te bestraffen over hunne t'onrecht en sonder reden tegen hem opgevatte gevoelens. Onder de hem naast ge- en de regt-
sinnige Bis-
schop van
Ancyra. legene Bisschoppen scheen niemand so genegen om het voorgeven sijnre vyanden te gelooven, of over sijn gewaand afvallen gevoeliger te zijn, als *Atbanasius*, Bisschop van Ancyra, een goed man, en een yverig voorstander van het regtsinnig Geloof, die hem beschuldigde saken geschreven te hebben, die het Geloof vernietigden, of ten minsten 't geen andere tot sulken eynde geschreven hadden, te hebben ondertekend, en daarom veragtelijk van hem sprak, en dreygde, so niet te excommuni- ceeren, ten minsten ter reden te stellen. *Basilius* dat hoorende, voerde hem toemoet (q); „Dat verwijt en quade bejegeningen hem niet vreemd voor quamen, gemerkt hy wel wist hoe genegen demenschen

„ door
(u) *Nazianz. Orat. 20. p. 365.* (o) *Epist. 80. p. 143.* (p) *Epist. 73. p. 112.* (q) *Epist. 53. p. 81.*

Welk hy te weten komt door Nazianzenus.

sten vriend *Nazianzenus* (i), die hem bekend maakte, „Dat hy onlangs op een groote maaltijd geweest was, alwaar hy zelfs, en by-na het geheele gefelschap, met seer grooten lof van *Basilus* spraken, dog dat daar ook aan tafel geweest was een man van een *ascetisch* (oeffenend) en Monikken (afgezonderd) leven, die al dat opgeven van *Basilus* niet anders als vleyery en veynsery oordeelde, also het seker was, dat, wat men ook in andere opsigten tot lof en roem van *Basilus* seggen konde, hy geen roem altoos verdiende in opsigt van regtsinnigheid, also hy de waarheyt schandelijk verraden had. Mijn Heer, seyde *Nazianzenus*, hebt gy reden, om so vermetel te spreken? Ja, ik, antwoorde de ander, want ik ben so even van Cesareen gekomen, daar de gedagtenis van den bloed-getuyge *Euphychius* (die ten tijde van *Julianus* regeering, om het geweld aan den afgods Tempel bedreven, gedood was) gevierd wierd, by die gelegentheyth hoorde ik *Basilus* seer net en met groot oordeel prediken van den Vader en den Soon, maar seer slegt van den H. Geest, waar van hy sijn gevoelen seer duyster, en met sulke twijfelagtige en dubbelsinnige woorden voorstelde, dat hy met opset de ronde en openhertige verklaring van de waarheyt ontweek, eerder als een loofen Redenaar, dan als een Godsgelerde predikte, en onder een reden-rijke voorstelling in twijfel gelaten had, wat sijn gevoelen was. *Nazianzenus* bestrafte den man, gelijk hy verder verhaald, over sijn vermetelheyt, en seyde 't geen hy konde tot voorspraak van sijn vriend, dien hy dit voorval ten eersten bekend maakte. Dese roep egter quam nergens als hier van daan. *Basilus* had in de danksegging en 't gebed na de predicatie niet altijd gebruykt deselve lof-reden (k), maar somtijds geleyd: *Eere sy den Vader, met den Soon en den H. Geest*; en somtijds: *Eere sy den Vader door den Soon in den H. Geest*. Dese verandering mishagde, so het schijnt, sommige tedere en nauwsttende ooren der toehoorders, die toen in de kerk waren, die angstonds uytriefen: Dat die uytdrukkingen en manieren van spreken niet anders waren, dan gewoone en niet waren, maar met malkanderen niet bestaan konden, en, om de waarheyt te seggen, het was so wonder niet, dat sy sulken uytvlugt maakten, als wy ons maar herinneren, wat onlust te Antiochien om die selve reden geseen was (l), alwaar het eene gedeelte van de Vergadering de laatste form om God te roemen in tegenstelling van de andere gebruykte. Om dit beter te verstaan is noodig te weten, dat onder de Christenen aldaar, bysonder te Antiochien, drie of vier verscheyden formulieren van die lof-spraak in gebruyk waren (m). Het eerste was: *Eere zy den Vader, den Soon, en den H. Geest*; dit wierd van alle erkend regtsinnig te zijn. Het tweede was: *Eere zy den Vader door den Soon in den H. Geest*. Het derde: *Eere zy den Vader en den Soon in den H. Geest*. Het vierde: *Eere zy den Vader in den Soon en in den H. Geest*. Het eerste van die alle wierd van de Arianen t'eenemaal verworpen, en de drie andere van hen doorgaans gebruykt. Hoewel nu dese laatste in een goeden sin konden verstaan worden, egter wierden se gebruykt, als met groote ergernis, bysonder van de eenvoudigste en onverstandigste toehoorders, gelijk wy hier sien in het geval van *Basilus*, daar alom een groot geschreeuw, en eerlang een volkomen Historie van sijn afwijking van de waarheyt af gemaakt wierd, welk hy in 't

(i) *Nazianz. Epist.* 26. p. 789. (k) *Basil. de Spir. S. c.* 1. p. 292. Tom. 2. (l) *Theod. lib.* 2. c. 24. p. 106. *Sozom. lib.* 3. c. 20. p. 533. (m) *Philost. lib.* 3. c. 13. p. 486. *Nicéph. lib.* 9. c. 24. p. 737. *Vid. Nicet. Thef. Orthod. lib.* 5. c. 30. p. 482.

„door de verdorventheyt der menschelijke natuur tot het omhelfen van
 „quade gedagten, en gevoelens van andere zijn, maar dat hy sulks
 „minst van hem verwacht had; dat hy met sijn dreygen lagte, maar hem
 „jammerde, dat sulken opregten Man, die de Kerke so veel dienft
 „deed, sig so verre door de ongerechtigheyt van die tijd liet vervoeren,
 „dat hy meer geloof gaf aan alle-mans praat, als aan het geen hy door
 „langduurige ervarentheyt self bevonden had, en dat hy sonder genoeg-
 „same reden of eenige grond so ligtelijk tot quade agterdocht en also tot
 „misnoegen overhelde; dat hy, indien hy sigselven tot de sekerheyt of
 „onsekerheyt van 't gemeen gerugt had willen geruft stellen, niet an-
 „ders had behoeven te doen, als daar over hem een korten brief toe te
 „senden, of door een bescheyden boode hem daar over te begroeten,
 „ofte hem tot sijnent genodigd en verfogt te hebben; maar by alle ge-
 „legentheyt opentlijk van hem te praten, niet anders was dan sijn schan-
 „de het geheele land door uyt te roepen; dat hy niet konde bedenken
 „wat hier de reden van was, of het moest zijn, om dat eenige boosa-
 „aardige menschen op sijnen naam ketterische Boeken uytgegeven, en
 „hem daar door misleyd hadden, en hoe het was of niet, dat hy hem
 „verfogt rond te gaan, en bekend te maken, wat hem tot sulken mis-
 „noegen en ongenegentheyt had aangeset, op dat hy sigselven, so het
 „van noden was, soude kunnen verantwoorden. Seker is het, dat dese
 „goede man over de boosaardige lasteringen sijnner vyanden, en de ligt-
 „geloovigheyt sijnner vrienden, so ontsteld was, dat hy plegtelijk betuyg-
 „de (r), aan de getrouwigheyt van der menschen kinderen te twijfelen,
 „en onseker te zijn, of'er onder deselve eenige opregtigheyt en getrouw-
 „wigheyt te vinden was.

Nieuwe
 swarighe-
 den voor
 Basilius.

Door Ati-
 mus Bis-
 schop van
 Tyanen.

De grond
 van dien.

Wat Basi-
 lius

V. Dit was egter nog het laatste van alle sijnne moeyelijkheden niet,
 want daar ontstond een verschil, welk tusschen hem en *Antimus*, Bis-
 schop van Tyanen, geen kleyne onlust baarde. De aanleyding daar toe
 was als volgt (s): *Semiramis* was na de dood van *Sardanapalus* ge-
 deeld, daar van het eene des eerste, en het andere des tweede genaamd
 wierd; de voornaamste en hoofdstad van het eerste was *Cesareën*, ge-
 lijk dat van ouds van de geheele Provincie geweest was, en voor het
 tweede gedeelte wierd de eer van de hoofdstad te zijn gegeven aan Tya-
 nen, welk (t) door *Semiramis* op een grooten heuvel gebouwd, en also
 een oude en sterke plaats was; *Stephanus* (v) de beschrijving die'er *Strabo*
 van geeft qualijk opvattende, steld Tyanen aan den voet van den berg
Taurus, niet verre van de plaats *Porte Cilicie* (de Poorten van *Cilic-
 cien*) genaamd, daar nograns *Strabo* in gemelde plaats niet van de stand-
 plaats der stad, maar van de uytstrekking van haar gebied spreekt. Dit
 Tyanen was ten allen tijden een aansienlijke plaats geweest, en nu door
 den Keyser *Valens* (tot spijt voornamelijk, als wel te denken is, van
 den H. *Basilius*) tot een hoofdstad van een gedeelte der Provincie ver-
 hoogd, en een groote streek van dat land daar onder getrokken: uyt
 kracht van dien matigde sig *Antimus*, Bisschop van Tyanen, een hoofd-
 stads-magt en Kerkelijk regts-gebied over alle de kerken van het twee-
 de *Cappadocien* aan, also het, naar sijn seggen, niet meer als billijk was
 dat het Kerkelijk gesag naar de bepaling van het burgerlijk gebied over-
 de uytgeset. *Basilius* was gevoelig, dat dus doende de oude weerdig-
 heyt en het regts-gebied van sijn stoel merkelyk verminderd wjerd, en
 leverde tegen dese hem onverdraaglijke inkruyping en regts-aanmatiging
 een

(r) *Epist.* 79. p. 140. facie 2. & *Epist.* 82. p. 151. C. (s) *Nazianz. Oratio.* p. 355. *Vid.*
Basil. Epist. 259. p. 257. (t) *Strab. lib.* 12. p. 537. (v) *In voc. Tiana.* p. 670.

een verfoek-schrift in, voorspellende dat sulks een inbreuk tegen de vastgestelde Regten, en een verongelijking aan de Kerkelijke Orders was; dat de Kerk met de veranderingen in den Burgerstand niet te doen had; dat de Geest en het sward onderscheydene landschappen hadden; dat zijn Aards-Bisschoplijk gebied op sulken langdurigen gewoonte steunde, dat'er nu niets konde tegen worden ingebracht; met een woord, *dat men de oude palen, die de Vaders gesteld hebben, niet behoorde weg te nemen.*

De nieuwe hoofd-stads Bisschop, aan de andere zijde, deed al wat hy konde, om zijn aangematigd Kerk-gebied te beweeren en sig daar in sterk te maken; hy riep, op geen andere dan zijn eygen magt, Synoden te samen, trok het inkomen der kerken naar hem (onder anderen de rente van den H. Orestes den Martelaar, op het gebergte van Taurus, want als dodelve na Cesareen gebragt wierd, overviel hy met een gewapenden hoop de overvoerders, en bragt de Muyl-efels met hun vragt tot sijneat) bewoog de Ouderlingen van verscheyden Karpels sig onder hem te begeven, en wierp, dien hy niet konde overhalen, uyt, en stelde andere in hun plaats. Dit veroorzaakte veel verwerring, en baarde in de Kerk, in plaats van rust en vrede, veel twist en kraekel. *Basilius* sag wel dat het te vergeefs soude zijn, een harnas daar over aan te trekken, en dat hy van het Hof niet veel gunst, en door uytpraak van een Concilie (also de Arianen thans alles regeerden) also min hulp te veryagten had; nam daarom voor, het so te stellen als hy in dat geval best konde, en de breuke te geneesen door het aanstellen van eenige nieuwe Bisschoppen in zijn eygen Provincie. Hier door nu wierd dat onweér ten eersten gestild, de Kerkelijke inkomsten uyt elke stad overgegeven aan desselvs Bisschop, en ('t geen het voornaamste van allen was) de Kerk beter besorgd: want gemerkt de Bisdommen aldaar tot nog toe sig wijd en sijd hadden uytgestrekt, en nu meerder Bisschoppen wierden aangesteld, konde op de saken van de Kerk nader gesien, en voor der menschen sielen grooter sorge gedragen worden.

Basilius hier in besig zijnde, kreeg de tijding van de dood des grooten *Athanasius*, en van de sron-
 die daar op te. *Alexandrien* gesien was, waar in de A-
 rianen geen jaren, *soort of rang van menschen* ontstien, en allerley soort
 van wreedheyt en onmenschelijkheid goeoffend hadden. Onse goede
 Bisschop hertelijk over dit verlies bewogen, schreef aan die van *Alexan-*
drien een troost-brief (x), „ waar in hy hunnen staat beweeglijk beklagd,
 „ en seyde, uyt aanmerking van dien by-na in twijfel geraakt te zijn, of
 „ God sijn Kerke niet wel t'eenemaal mogt verlaten hebben, en of dit
 „ niet wel *de laatste uur* mogt zijn, in welke de groote verdorventheyt
 „ en *afval* soude plaats hebben, en *de sone des verderfs*, die hem tegen-
 „ *steld*, en *verheft* boven al dat God genaamd, of als God geëerd word,
 „ *geopenhaard* worden: dog dat sy onderwijlen alle hunne verdrukkin-
 „ gen, hoedanig die ook souden mogen wesen, geduldig, gelijk als
 „ dappere krygs-knegten *Christi*, dragen moesten; dat het geen wonder
 „ was, gemerkt het geheele gebouw van de wereld ten laatsten eens een
 „ verandering en ontbinding sal onderworpen zijn, so ook wy, die maar
 „ so een kleyn gedeelte van het selve zijn, onse ongemakken en swa-
 „ righeden hebben uyt te staan; dat de groote Rigter der wereld ons niet
 „ meer sal opleggen dan wy verdragen kunnen, dat de kroon des mar-
 „ telarschaps bereyd was voor hen, en alle die Belijders, (*Confessoren*)
 „ daar boven hunne handen uytstrekten, om hen in hun geselschap en
 „ getal aan te nemen; dat sy sig de voorbeelden van die groote en god-

[Y y]

„ vrugtige

(x) *Epist.* 71. p. 115.en wat Am-
 basius hier
 in deed.Basilius
 vind een
 middel tot
 beyderzijde
 ruste uyt.Hy krijgt
 tijding van
 de dood van
 den grooten
 Athanasius,
 c. l. v.Waar over
 hy een
 troost-brief
 naar *Alex-*
andrien
 schreef.

„vrugtige Mannen, die door veele verdrukkingen in het Koningryke
 „Gods waren ingegaan, souden voorstellen, dat hoe grooter hun lijden
 „was, hunne kroon te heerlijker zijn soude, also het *lyden deses regen-*
 „*woordigen tijds niet te waerdeeren is tegen de heerlijckheit, die ons*
 „*geopenbaard sal worden*; dat hy, so hy de kragten gehad had, selfs
 „wilde overgekomen zijn, om de treffelijke blijken van hunne vastdig-
 „heyt en lijdszaamheyt aan te schouwen, en door hunne gebeden en ge-
 „selschap verquikt te worden, maar om dat zijn ligchaam swak was, en
 „de siekte hem in zijn bed gevangen hield, en selfs de wolven aan alle
 „kanten oppasten, om op de kudde aan te vallen, hen niet anders als
 „met een brief besoecken konde, ernstig van hen versoekende, dat sy
 „dog God voor hem wilden bidden, dat hy die weynige dagen, of
 „liever die uuren, die hy nog te leven had, ten dienste van Christus
 „kerk en den Godsdienst besteeden mogt.

Was agt ja-
 ren en eeni-
 ge maanden
 Bisschop
 van Cesa-
 reën.

VI. Agt jaren en eenige maanden had *Basilius* de Kerk van Cefareën
 geregeerd (y), wanneer zijn afgemat ligchaam, door siekten van binnen
 ondermijnd, en door geduurige stormen en moeyten van buyten ver-
 swakt, hem begon te begeven. Siende dat sijne kragten hand over hand
 afnamen, versterkte hy sig (z), om sommigen van de sijnen te verma-
 ren, en deselve bevelen te geven, op dat na zijn dood de kerken-dienst
 behoorlijk mogt worden besorgd: maar de swakheyt aangreijende,
 wierd hy eyndelijk genoodsaakt het bedde te houden. De tijding van
 zijn gevaarlijke siekte wierd so dra de geheele stad door niet bekend, of
 het volk, gevoelig van hun nakend verlies, vergaderde ontrent zijn huys,
 als of sy, door hunne gebeden en droevige klagten, de siel, die nu
 homelwaards te vertrekken, poogden vast te houden, en elk toonde sig
 even graag, om zijn leven, indien het was mogelijk geweest, met een
 gedeelte van het sijne af te koopen. Sijne kragten waren nu besweken,
 dog hy verzocht de natuur om nog voor het laaste haer kragt te ver-
 len, so dat hy nog voor een korten tijd kon leven. Maar om dat
 rondom hem waren, waar na hy met dat kort, en treffelijk gebed, *In*
uwe handen beveel ik mijnen geest, sijnen geest gaf. Hoe oud hy was
 als hy stierf, is onseker: sommige willen, dat hy niet meer dan vijf-en-
 veertig jaren soude oud geweest zijn, maar also hy meermaals van zijn
 hooge jaren gewaagd, kan dat geheel niet worden toegestemd. Zijn
 begravenis geschiedde met een staat en plegtigheyt, die met de gedag-
 tenis van sulken grooten Man over-een quam. Het lijk wierd gedragen
 op de schouders van destige en eerwaardige Mannen, terwijl de men-
 schen van alle kanten aandrongen, d'een om het uysterste eynd van zijn
 dood-kleed te mogen aanraken, een ander om maar te mogen de hand
 slaan aan de baar, waar op hy lag, een ander wederom om binnen des-
 selfs schaduw te mogen komen, sommige poogden naast by de dragers
 te geraken, en die dat niet konden doen, vergenoegden sig hem van
 verre te mogen sien; de straten en wegen waren alom vol volk, en duy-
 senden van allerley rang en jaren vergeselschaptten het lijk, waar van eeni-
 ghe voor-uyt gingen, en andere volgden, na dat se best konden; maar
 niet minder was het gejammer, dat er gehoord wierd: want het volk
 konde de droefheyt in hun herte niet smooren, so dat door haar jam-
 merlijk klagen en krijten het singen der Psalmen (t welk thans by de be-
 gravenis de gewoonte was) niet konde gehoord worden. Sulken droe-
 vigen accoord maakten allerley slag van menschen, selfs Joden en Hey-
 denen,

Hy sterft.

Sijn ouder-
 dom.

Sijn begravenis.

Het volk
 roonde daar
 by hun ge-
 negent-
 heyt.

(y) *Nyssen, in vit. Macrin. p. 187. Vid. Naz. in Epitaph. Basil. Tom. 2. p. 153. (z) Naz.*
Orat. 20. p. 370.

dezen, vreeddelingen en vervalfende, die met hem het oeffenigen
deft heyt over het gemoet verliest te weten... daar de d
fig, buiten het geen hem oogmerk was, een adder... bak op:
want fo groot en overvloedig was de drang, dat niet te...
le mogelijke voortgang, verscheyden menschen dood gesloopt...
die eger gelukkig menschen geoordeeld, dat se bent in sijn dood...
vergeselsche... en graet hemelken by sijn begravenis tot offerhanden
te hebben geoordeeld. Het lijk werd eyndelijk, na veel moeyte...
grave gebragt, en gelegd in het graf sijner Vaders, alwaar hy het ge-
selschap van Bisschoppen en Martelaren had, (ho nu was, om wel te seg-
gen, niet een en het ander). De geschiede... (a) seyd, dat
hy werd bygeset in de kerk van den H. *Euffychius*, den ouden Mar-
tyr, alwaar ook *Leontius*, een sijner Voorlaten, en eenige andere Bis-
schoppen begraven waren. Maar 't was daar of elders, sijn lieve (b)
vriend maakte hem ter eeren een Graf-digt, welk wy, hoewel het wat
midelmatig is, hier (in de taal, daar in het gemaakt is) sullen byvoegen:

Εισλὸν μέγαν Βασιλέα ἀντιπάφια.

ΣΟΜΑ...
ἢ μὴ μὲν λίγῳ, τῶν βῶν ἵσταται, ἔπειτα...
Ἀγορῆ, ἴδ. ἰδίῳ. Γρηγορίου λέγ...
Ὡκυ Βασιλείου θεόφρονος ἠγαστε πνεύμα...
Ἡμεῖς, ἀποστόλων ἀδελφοί, ἐπιμνημόνιστε...
Οὐκ ἴπαι, κατὰ... ἠγορῶν, ἀλλὰ κατὰ...
Ἄστε ἀνίμῳ δόξῳ ἀριστερῶ...
Κατὰ... ἴδ... ἀντιπάλαιοι ἀεικί...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...

Οὐ...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...
... ἀγαθῶν...

En verhoog van het... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...
... en verhoog van sijn perloot...

felyke fchryvens-wijs. Wat'er de Ouden van goetdoel hebben. Libanius spreekt seer loffelyk van fyn wel-fprekendheyt. Sijne fiden en dencken, godvrugtigheyt, yver, standvaftigheyt, matigheyt, veragting van de wereld, mede-deelzaamheyt, nedrigheyt en orode-lieventheyt. Een befchryving van fyn uytterlyk wesen. Van fijne fchriften: Eenige derfelven worden hem t'onregt toegefchreven. Die by waarlyk gefchreven heeft fyn uytleggingen, verfehildandelingen, Predicaten, lof-redenen, brieven en verhandelingen van regelen en wetenfchriften, Een uader gefigt van elke foort. Sijne redeneeringen van het afcetifch (oeffenend) leven. Onderfoek hoe verre het opstel van fyne Liturgie (Kerks-plegtigheden) egt is. Nazianzenus roemt Basilius fchriften.

Basilius
word ver-
toond

I. **B**asilius naar behooren uyt te beelden, is niet ligt te doen: *Naxianzenus* wift'er zelf geen raad toe, en indien fijn pinceel hem minder van een flegter hand, gelijk de mijne is, te verwagten; wes ons eenige uytbeelding van hem geven konnen, ons oog fullen laeten gaan. So wy letten op fijne natuurlike bequaamheden, hy was een man, die een klare en doordringende bevatting, een sneedig en veerdig verftand, een diep en bondig oordeel had, en die gepastelyk en kragtig redeneeren konde; welke alles ongemeen wierd aangefet, en een onvergelykelijken luyfter en cieraad had, door fijne verkregene veerdigheyt: want daar het hem aan een goede opvoeding niet ontbrak; *lyfden* het hem ook aan geen yver en neerftigheyt, om daar fijn voordeel mee te doen, fo dat hy studeerende alom t'huys was, *καὶ πάντῃ παιδείᾳ ἡ ἀποφιλῆσαις (a)*, en het top-punt van alles dat geleerdheyt hiet beklom, waar in hy *seyd Nazianzenus (b)*; geen pad ontbetreden liet, en niet ter in alle fo bedreeven was. *lyfden* fchikkingen en wetenfchap, en fo nauwkeurig tot de kennis van alle konften en wetenfchappen was doorgedrongen, als of hy hem maar op een van alle gelegd had; hy muntte uyt in de Taal- en Wel-fprekens-konst, in de Wijsgeerte, in de Natuur-kunde, in de Tel-konst, en niet min in de kennis van des Hemels-loop en het afmeten van de Aarde, En waar in niet? Hy had alle de fchat-kamers der Heydenen door-kroopen, en de binnenfte vertrekken van de Wijsgeerte, en allerley ongewyde geleerdheyt doorsnuffeld, waar in, naar het seggen van *Philostorgius (c)*, en mogelijk spreekt hy de waarheyt, *Athanasius* by hem maar een kind was. Maar door dat alles niet voldaan, maakte hy fijn voornaamfte werk van de H. Schriften te doorfoeken en te verftaan; waar door hy in de kennis van de gronden der Godgeleerdheyt sodanig toenam, dat hy de gevoelens van de thans swevende partyen, en wat inoode uytvlugten defelve op haalden, wetende, bequaam was elk tegen te gaan en den mond te stoppen. Om kort te seggen, hy was, *seyd* fijn eygen broeder, *ἀριστὸς πρὸς τὸν λόγον, een regts en slank wegter*, die met menfchelyke en Goddelijke taalkunde gewapend, fijne partyen, van wat kant fy quamen, verfloeg, en de ketters of Heydenen tegengaande, felden miffe defelve te overwinnen. Dit was de oorfaak, dat men in faken van gewigt fo menigmaal fingevoelen afvraagde, en daar naar te werk ging, en dat de Hooft-ketters van dien tijd fo fchuw van met hem te fpreken waren, datfe liever van verre met

in fijn na-
tuurlike
bequaam-
heden.

En toene-
men in alle
weten-
fchappen.

Byfonder
de godde-
lyke,

in de ver-
billige
lukken.

(a) *Suid. in vov. Basil.* (b) *Naxianz. ad. sup. p. 332.* (c) *Nijfm. Oral. in Basil. Tom. 2. p. 911.* (d) *Apud Suid. loc. cit.*

met hem wilden spotten, als men om men met hem redeneeren. In
Kawonise self, hoewel anders om men van hem te spreken, hield
sijn boek (daarin hy, op 't geen *Basilus* tegen hem gesproken had,
poogde te antwoorden) overig juist te rug, en schroomde hem van 't
ligt te brengen, so lang *Basilus* leefde, sigelven verheerende, en het
na de dood van *Basilus* verheerende, van hem niet sonde konnen
hijl worden.

II. Sijn stijl en wijze van schrijven is verwonderlijk, en hy geconvo-
gelijk, gepast, klaar, fin-rijk, legt, aangenaam en gemakkelijk, en
egter overvloedig en kragtig, en vloeyd van hem af met een natuurlijke
en onafgezte soetheyt en aangenaamheyt. Sijn soetheyt in de wijs-
geerte schoude de vloeysoetheyt en beschaefdeheyt van sijn stijl niet, en
de soetheyt en oerlijckheyt van sijneuytdukkingen, benam sijne oer-
konden hebbende stof, en bewijs-redenen hare kragt en overvloedig niet.
Philobus de Patriarch van Constantinopelen seyde ons (d), Dat het als
een eygenschap in *Basilus* is aangemerkt, dat hy de hoogste en ver-
wardste beschouwingen ontrent de staeken der Godgeleerdheyt so nauw-
keurig doorsnuffeld, bewas, oordeeld en verheerd, dat hy teffens het
gemoed onderrigt, en de herten tegen goede zaden, en niet anders als
leven schijnd te speeken, en de onnosseste bewijzen, als herte opheld,
en geeft en leeren in te blasen. *Phytius* (e), een van *Philobus* Voor-
faren in die selve plaats, een man, so iemand, bequaam om over sulke
saken te vonnissen, seyde van hem, Dat men, om iemand kragtige over-
tuuygen en te roemen, sig geen ander voorbeeld als van *Basilus*, zelfs niet
die van *Plato* of *Demosthenes*, hoewel van de Ouden tot verwondering
hoog geagt, behoefde voor te stellen. *Erasmus* (f) geeft hem de voor-
rang voor de vermaardste redenaers van Griekenland: „ Want, seyde hy,
„ in die alle ontbrekt het een of het ander: *Pericles* spreekt als den-
„ derende, maar sonder konst: *Lysias* loopt tot kleynigheden en tot niets
„ uyt: *Phalarus* is aangenaam, en vermakelijk, maar sonder deffig-
„ heyt: *Isocrates* verlied sijn fraayheyt met al te veel ophef, en
„ dat sijn opstel te godvorigheyt te sijn dogt, is, maar in desen
„ grooten Man ontbrekt geen konst of eygenschap, geen studie of oef-
„ fening, om hem in alles volmaakt te doen zijn. Sijls schroomde hy
„ niet hem de voorrang voor alle die groote en eerwaardige kerkelijke
„ Schrijvers van die tijden te geven. „ *Athanasius*, sijn sijne woorden,
„ was seer bequaam om iemand te leeren, maar 't ontbrak hem aan
„ menschelijke geleerdheyt: *Nicetas* was een groot Man, dog te
„ seer geset op oerlijckheyt, en beknoetheyt van sijne stellingen: *Nyffe-*
„ „ was vernoegde sig met een godvrugtige eenvoudighheyt: *Chrysostramus*
„ was wadlijk welsprekend, maar te wijdlustig, en ginge om onno-
„ dig buyten af te stappen: „ maar, seyde hy, in *Basilus* is niets, dat
„ de lekkerste tong geen smaak in vinden soude: hy stelde sijne godg-
„ ten natuurlijk, eenvoudig en klaar voor, hy spreekt so als de konst
„ op het beste leerd, en egter maakt hier geen schijn van, hy toond
„ alleens sijn bedroventheyt in de Wijsgeerte, egter geeft hy daar niet
„ van op, hy gebruykte geene uychoemsehe konst-woorden, en ware
„ sijn de waarheyt ophelderen, of tot godsalighheyt aansetten konden.
„ In het uytleggen van de Schriftuur is hy omsigtig en behoudsaem, en

(d) Orat. in S. S. S. Basil. Gregor. & Chryf. Bibl. Patr. Gr. Lat. Tom. 2. p. 330. (e)
(f) Cod. 445. col. 327. (f) Orat. in ead. Gr. Basil. & vint. Epist. lib. 27. Epist. 1.
col. 1627.

„eget klaar en verftandelijk; in zijne lof-redenen wilt hy fo gepaft naat
 „fijnestochoorders te spreken, dat er niemand was of hy konde hem ver-
 „staan; en eget tot verwondering was voor de Geleerden. Wat stoffe
 „hy verhandelde, hy toond' altijd een fuyvere en klare welsprekend-
 „heyt; die hem als eygen is; maar zijne redeneeringen vreesen niet
 „weynig hare aangenaamheyt en cierlijkheyt, wanneer se in een andere
 „taal worden overgebracht, fo dat *Gregorius* de Trapezuntiner, hoewel
 „een geleerd Man, en een geboren Griek, begonnen hebbende *Basilus*
 „werken te vertalen; zijn voornemen moest staken, en bekennen dat de
 „Larijische taal de cierlijkheyt en aangenaamheyt van zijn spraak niet be-
 „reyken konde. Immers 't is seker, dat, so'er iets in hem uytmuntte,
 „het was zijn welsprekendheyt; dese was het voornamelijk, die hem so
 „aangenaam maakte by *Libanius*, (den grooten Meester en Leeraar der
 „welsprekendheyt in die eeuw;) dat dese hem uyt dien hoofde roem-
 „de als het wonder van die eeuw; en op sekeren tijd een brief van *Basilus*
 „(g), als hy in een gefelschap van groote en aansienlijke Mannen
 „was, ontvingen en die gelezen hebbende, als in sege-praal uytcriep: *Wy*
 „*zijn overwonnen, wy zijn overwonnen*; waar op het gefelschap verwon-
 „derd zijnde, hem naar de reden vraagde, welk hy dus beantwoordde: *Wy*
 „*zijn overwonnen in de vierlijkheyt van brieven te schrijven, het is mijn*
 „*viend Basilus, die my overwind, en daarom verblijde ik my so.* Dog
 „het gefelschap met die antwoord niet voldaan zijnde, wierd de brief
 „voor hen allen gelezen, die daar op eenparig zijn oordeel toestemden:
 „self konde *Alypius*, die denselven gelezen had; daar niet af scheyden,
 „voor dat hy een geruymt tijd daar na sig tot het weder overneemen
 „selfs gefeggen liet. En sekerlijk, hoe grooten agting *Libanius* (niet te
 „genstraande het vooroordeel van zijne Religie; en gewoonlijke belg-fugt
 „der Geleerde Mannen) voor de welsprekendheyt van desen grooten Man
 „had, want de door hem met d'ın woorden van beleefdheyt
 „blijke ten volken uyt gezegde zijnde brieven.

Gregorius
Trapezun-
tius.

En Liba-
nius.

Basilus
word be-
schreven
van zijn
liefde voor
de recht-
nigheyt.

III. Dus gesien hebbende zijne natuurlijke en verkregene bequaamhe-
 „den, laat ons eens beschouwen hoedanig zijn leven en deugdzaamheyt
 „was. Hy was een man, die door een levendigen geest en drift voor de
 „Religie befield was; hy had God opregtelijk lief, wiens eer en belang
 „voor de Religie hy meer agtte dan zijn eygen gemak en veylighen;
 „hy bewerde meermaals (h) de ongelukkige verdeltheden van dien tijd,
 „en maakte zijn werk om de vreedé van de Kerk, voor het vaststellen van
 „welke hy oordealde alles te moeten wijken, te besorgen en voort te set-
 „ten; hy was een d'ristig, en vrymoedig voorstander der Waarheyt
 „en des Geloofs, dat niemand den Heyligen was overgeloofd; want hoe-
 „wel sijne Vyanden, om hem te verfoeynen, en hem een lak op te
 „leggen, hem somtijds beschuldigden met het verderven en schenden van
 „de Christen leer, en het aanhouden van godloose en onregtsinnige ge-
 „voelens, selfs ontrent de grootste artikelen, eget verdween sulken be-
 „schuldiging wel haast, wanneen hy, by die gelegentheyt, plegtelijk betuyg-
 „de (i); dat hy daar wel genoeg op te antwoorden had, maar dat het hem
 „roem en sege-praal was, noyt verkeerde bevattingen van God geveed,
 „en het Geloof fuyver en ongeschonden, gelijk hy het van zijne Voor-
 „ouders ontfangen had, bewaard te hebben. Hoe dapper hy sig tegen
 „de kettery gekant heeft, is ten overvloed gebleken uyt zijn woelen tegen

en yver te-
gen kette-
ryen.

(g) *Vid. Epist. Liban. int. Epist. Basl. 145. p. 176.* (h) *Vid. Epist. p. 81.* (i) *Epist. 79. p. 140.*

in voornamste feften, die toen in fvang gingen, de navolgers van *Arianus, Sabellius, Photinus, Marcellus, Macedonius, Eusebius en Apollinaris*, die de uytwerklingen van fijnne bequaambeden, en van moedigen yver gepreeld hebben. Geene voorflagen, hoe voordeelen mogten zijn, konden hem daar van verletten, nog eenig gevaar, in zekker, daar van affchrikken: getuyge hier van is fijnne onbeweeglijke ftandpunteghyft tegen alle loofte aanflagen fijnner Vyanden, en de fterke aanvallen der groote Staats-dienaars, fijn kloekmoedig veragten van de dreymen en beloften des Arianifchen Keyfers, fijn veelvoudig fchrijven tot versterking van de wankelenden, en opregting van de gevallenen, felf als als het niet voylig, en niet minder als het gefijkel van fijn leven; en hy, gelijk *Elias* onder de regering van *Abbas*, genoegzaam om te een quaden tijd voor de goede zaak te ftaan, alleen gelaten was. Hij leefde, beftierd naar de nauwke regelen en voorfchriften, was niet minder godvrugtig en voorbeeldig. Hy leefde als boven de wereld (k); en fag om laag de eer, de pragt, de grootte, de rijkdommen, de veelde en vermakelijkheden deffelfs niet verftandig aan, het was fijnen rijkdom niets te befiten, en het had hem niet meer dan alle fchatten. Sijn horts-togten waren niet veel, en gering, en hy was volkomen de waken van felf verfoochening en dooding fijnner vleefche. Zijn leef-togt was flegt en gering, ja fo weynig, dat hy fonder een fchec te leven, en reeds het leven der Engelen te hebben aangenomen. Sijn kler-kas leverde hem maar eenen rok en eenen mantel uyt: de koude grond was fijn bed: brood en fout fijn gewoone kost: en de naafte bron fijn kelder, aan welke hy gemeenlijk fijn dorft lefte. Maar fo fpaarfzaam als hy was ontrent hemfelven, fo beforgd was hy voor, en om de armen. Zijn inkomen (dat niet weynig was) befteedde hy aan deelve, en wanneer dat niet toereykte, bewoog hy de rijken, om hunne beurfen tot een mildadige onderftand te openen, waar door hy fo veel verfamelde, dat hy daar uyt buyten de ftad bouwde, en voorn beftierde een treffijk Gafthuys, waar in hy deed, dat de armen niet konden helpen, en van andere, fonder veel ongemak, niet konden geholpen worden, waar door de ftraten en gemeene wegen niet meer door de droevige vertooningen van gebrek, armoede en andere rampen, die onlangs te voren op alle hoeken voorquamen, belemmerd geweest waren. In dit Gafthuys wierd alles, wat nodig was, beforgd, dog *Basilus* nam de opperfte toefigt op hemfelven; en om anderen een goed voorbeeld tot navolging te geven, ontflag niet hen de geringfte dienften te doen, en fchroomde niet de vuylfte patienten, voor welkers stinkende fweeren en ftonden hebben gearfeld en afkeerig zijn geweest, te kuffen en te omhelzen; waar uyt dan wel af te nemen is, dat *Basilus* van grootsheyt onrecht befchuldigd wierd, gemerkt dat een onkruid is, 't welk naar alle waarfchijnlijkhelyt op fulken grond, die fo uytgehaald en gefuyverd is, niet wel ftand op te fchieten, op dat ik nu niet zegge, dat fijn vriendelyk gedrag, fijn bekende toegeventheyt aan alle foorten van menfchen, en fijn bedaard en lankmoedig verdragen (l) van het vryp fte vermanen en beftaffen fijnner vrienden, die ongegronde laftering eenmaal den mond flopt. Buyten twiffel gaf de ftatelijkhelyt en eenparijghelyt van fijn labort, en dat hy fomlinge niet wift toe te geven, wel uytleyding om hem den naam van grootsheyt toe te fchrijven, maar verneemt, gemerkt hy, niet gemelyk of ftuurs van aart was: want

Sijn mannelijke handvattigheyt.

Hemalige fyntheyt.

Self-verfaking.

Soberheyt.

Mildadigheyt.

en te be-forgen van de behoeftigen.

Hy wierd onrecht van grootsheyt befchuldigd.

(k) *Niceni. Conc. 20. p. 357. G.* (l) *Vide Epist. 82. p. 149.*

niemand was in een gefelschap aangener en vermakelijker als hy, en niemand konde fo aardig bestraffen als hy, want in de forffe van fijn bestraffing bleek niet dat hy hoveerdig en groots was, en de aangename wijfe van dien gaf'er een merkelyken nadruk aan. Om met weynige woorden alles te seggen, hy was een man, die bedaard, ftijl en vreedfaam was: en hoewel hy in fijne laafte jaren, door de verdorventheyt van de eeuw die hy beleefde, een man des krakkeels en twifles werd, egter was hy in hemfelvén needrig en vreedfaam, vriendelyk en aangenaam by alle vromen en godfaligen, en selfs ontfien by fijne grootfte vrienden. Is iemand ondertuffchen begeerig, om te weten wat flag van ligchaam fulken groote, en edelmoedige fiel bevattede, wy vinden hem op de volgende wijfe uytgebeeld (m): Hy was lang en rank, dun en mager, bruyn, dog wat rood-agtig, had een tamelijken neus, groote en half-ronde winkbrauwen, fcheen altijd in overleg en vol van gedagten te zijn, hy had eenige fronffelen in fijn aangefigt, (dog die misftonden hem niet) een lang aangefigt, een langen baard, en was aan den flap van fijn hoofd vry ingevallen. In fijne jonger jaren was hy van een friffe en levendige koleur (n), en van een gefonde en wel-geffelde gematigtheyt, maar fijn onmatig blokken, vaffen, onthouding, en voorkomende moeyelijkheden benamen hem 't een en 't ander, fo dat fijn gefondheyt afnam, en, behalven fware toevallen die hem meermaals overvielen, hy by-na geduurig fiek en fwak was (gelijk hy daar vaff in alle fijne brieven over klaagd). Ik fal hier niet meer van seggen, dan dat de wereld hem fo grooten eerbied toedroeg, dat veele selfs (o) de gebreken fijnnes ligchaams, en fijne mislijke gebaarden en gewoontens als een raad na-aapten: want men poogde fulken baard, fulken trekken van de mond, fulken bleekheyt, fulken bedagtsaamheyt en diep overleg, ja fulken kleeding en toefel, fulken eet-order en flap-plaats als hy (hoewel dat alles in hem maar toevallig en ongefogt was) te hebben.

Sijn lig-
chaams ge-
falte.

Het geen
hem mis-
ftond poog-
den andere
na te doen.

Deffels
fchriften.

Eenige
hem t'on-
regt toege-
digt.

Sijne boe-
ken behel-
fen

Uytleggin-
gen.

IV. Van fijne nagelatenen
gelmolten en begraven: want 't is feker dat hy moet, dan 't geen tot ons overgekomen is, gefchreven heeft. Onder de van hem nagelatene boeken zijn'er eenige, die hem t'onregt worden toegeschreven: op dien rang moeten gefield worden, de tiende en elfde *Homilien* (Predicatie) over het fes-dagig fcheppen (*Hexameron*), die gemeenlijk geoordeeld worden (dog daar is iets, welk ik merke niet overtuygend te zijn) van fijn broeder *Gregorius*, Biffchop van Nyffa, by de andere te zijn bygevoegd; als ook dat de *Laudibus Eremitarum*, of *Encomium vitae solitariae*, van het lof des eensamen levens, welk men nergens in de Griekfche taal vind, en fekerlijk van eenen *Petrus Damianus* is opgefield, op dat ik niet ophale van verfcheyden andere, die'er in het laafte gedeelte fijner werken worden aangelast. De boeken ontwijfelbaar van hem gefchreven, behelfen Uytleggingen, Verfchil-ftukken, Predicatie, Lof-fpraken, Brieven en Verhandelingen de order en wijs van leven aangaande. Tot de eerfte behooren fijne *Commentarien* (uytleggingen) over de feftien eerfte hoofdfukken van den Propheet *Jesaias*, die van fomige, (dog t'onregt) worden in twijfel getrokken, om dat *quintus Suidas* en de *H. Hieronymus* van defelve geen gewag maken, even of die hadden voorgegeven een netten aanwijfer van alle fchriften der Ouden op te fteilen, daar fy nogtans veele derfelyen bekennen noyt te hebben gefien. Maar 't geen uyt dien hoofde twijfelagtig mogt fchijnen, is klaar uyt

(m) *Maneol. Grac. rj d rē lav: sub liter. cum. Vid. etiam Ex. Cod. Vatic. ap. Baron. ad ann. 378. p. 385. (n) Nazianz. ibid. p. 323. (o) Id. ibid. p. 370.*

de rechte genaygeniffen van *Basilius*, bygenaemt *De Heiligebrast*, *Antonius*, *Melita*, *Maximus* de Monik, *Dionysius*, *Ovidius* en *Tarasius*, Patriarch van Constantinopel, die alle de gemelde uytzettingen aanba- len als ontwijffelbaar getuiven van onzer Cappadocifchen Kerk, en dogd.

Aanzagende fijn gefchul handelende fchriften, onder die zijn *de bekeft* fine (*egregia*), gelijk te de H. *Hieronymus*, en *Suidas* (niet) in fchijde, uytgeleene en overgelykelyke fchriften tegen *Basilius*, want in hy de godloofe ftellingen van dien trotzen man kragtig en weder wepde. Het gefchul Boek beftaat in vijf Bocken, die de rechte lafte fchijde fo geleerwedde, want de drie eerfte, gemerkt leggendes ten tijde van het Concilie van Florentien voor optragt zijn aangehouden, in goede oude handfchriften worden gevonden, en in de fchryf-en fpraak-wijs van de drie eerfte merkelyk verschillen. En *Basilius* nadien *Basilius* antwoord (die hy egter niet daarna de oordeel van *Basilius* heeft uytgegeven) maar in drie Bocken beftaat (p), is het niet buyten reden te denken dat er oorfprongkelyk niet meer dan drie van *Basilius* gemaakt zijn. Tot dese foort mogen wy ook brengen, altho er van't verschil met de rechte fchryf-en fpraak, fijn Boek *De Spiritu Sancto*, *Van de Heilige Geest*, dat *Erasmus*, en *Basilius* verfcheyden an- deren, verwardelyk als verdorven en aangeltopt, byzonder de uytzetting van de drie lafte hoofd-ftukken, uytkrijten, maar om de wyl heeft te leggen, fonder genoegfame reden, gemerkt het geene daar tegen word ingebragt, fo onnosel, fo flagt, en van fo weynig belang is, dat de geleerde *Casabonus* (een man in de plegheden en overblijffens van de Oude Kerk ongemeen bedreven) fiende dat de voornaamfte tegenwerping, genomen van de Apoftolifche overleveringen, fo veel klem niet had, en was wel veraght, die fiek foetens laat lakken (q). Sij- ne predikatiën zijn of over eenige waken der Schriftuur, of over bylon- dere ftoffen: tot de eerfte foort behooren fijne negen homilien (predika- tien) over het *Hexameron*, het zes-dagig fcheppen; een ftuk werks, foud *Suidas* (r), daar men fig met recht over veraght, en de rechte van God ingegevene Bocken betroude te wylde. De rechte waken al vroeg overgelet door *Eufathius*, en van hem opgedragen aan fijne landsgenoot de Diaconelle *Syncretica*, welke vertaling *Cassiodorus* niet fchroomd (s) te roemen, niets van de cicrljckheyte en aangenaamheyte van de taal, waar in fe befchreven zijn, verlooren te hebben. Van dese foort zijn insgelijks fijn twee-en- twintig predikatiën over de *Pfalmen*, waar uyt de uyttreksels, in de *Catena*, of onder de naam van *Samen-ketening*, gehaald zijn, dog ge- heel wat anders zijn als de verklaringen over de *Pfalmen*, die men in de Latijnsche werken van desen Oud-vader vind, en ten meerderen deele tyt *Crisostomus* en *Theodoritus* ontleend zijn. De Voor-reden van die gemelde twee-en-twintig predikatiën, heeft de H. *Augustinus*, of iemand anders, reeds voor hem, in het Latijn vertaald, en voor fijne verhandelingen over de *Pfalmen* gefield, en daarom heeft, onfes oor- deels, *Rivetus*, als hy wil (v) dat dese Voorreden van den H. *Augustinus* gemaakt, dog van iemand in de Griekfche taal overgeleent, en *Basilius* toegelchreven is, ongelijk, en (voorgevende dat *Francis Du- reus* ook fo sprak) benadeeld dien geleerden Jefuit (x), die er geheel anders van oordeeld. Behalven dese zijn er verfcheyden predikatiën

over

(p) Vid. Phot. Cod. 128. fol. 313. (q) Casaub. Exerc. 33. in Basil. p. 320. & Exerc. 43. p. 336. (r) Ubi supra. (s) In Hexam. Tom. 1. p. 5. (t) Divin. Lect. 6... p. 441. (v) Crit. Sac. lib. 3. c. 29. p. 329. (x) Ubi. in Psalm. Psal. p. 16.

Over andere
stoffen.

Lof-redenen.

Brieven.

Canonicale
verhandelingen.

Welke Boeken
daar toe behooren.

over byfondere ftoffen, fo die de Godsgelcerdheyt als de zeden raken; by voorbeeld, *Van het Geloof, den Doop, de Boetvaardigheyt*, e. f. v. *van de Gierigheyt, Afgunft, Dronkenschap*, e. f. v. in welke hy feer net redeneerd, en fig wonderlijk voegd naar de gelegentheyt en het begriip fijner toehoorders. In fijne *Lof-redenen* (waar toe hy ongemeen bequaam was) ontvouwd hy cierlijk de Lijdszaamheyt, het Geloof, de Kloekmoedigheyt en Standvastigheyt van die om het Geloof waren omgebracht, en doet een gepast verflag van 't geen in derselver liiden bysonder aanmerkelijk was voorgevallen, met bequame vermaningen om derselver deugden na te volgen, gelijk dat klaarlijk te sien is in zijn reden-voering over de veertig Martelaars, die te Sebastea, in Armenien, waren omgekomen, als ook in die over *Gordius, Julitta*, en andere. Brieven schreef hy feer veele, *ov̄ idēs ἀπειρών*, seyde *Suidas* (y), boven welke niets beters kan bedagt worden; *Photius* roemd (z) deselve als het regte patroon en voorbeeld van het brieven-schrijven; van deselve zijn'er alsnog 428. overig (onder welke eenige weynige van *Naxianzenus* en *Likanius* geschreven onderloopen) in welke niet alleen de man ons door zijn pen levendig vertoon word, maar ook verscheyden voorvallen, te dier tijd gebeurd, voorkomen, so dat wy een groot gedeelte van zijn levens-beschrijving daar uyt hebben kunnen ontleenen. Nevens die schreef hy ook een redeneering, in manier van een brief, aan zijn leerling *Chilo*, die het Monikken-leven verlaten hebbende, een Kluysenaar geworden was, dien hy treffelijke vermaningen en voorschriften, om in die staat behoorlijk te leven, voorstelde; insgelijks een andere aan een Monik en aan een gewyde Maagd, die vuyligheyt en ontugt t'samen geplaatst hadden, waar in hy hen die misdaad op het swaarste vertoogd, en hen ernstig tot bekeering opwekt. Nog schreef hy drie brieven, de ordeninge der Kerk rakende, aan *Amphilochius*, Bisschop van Iconien, op wiens verfoek hy een schets van allerley bestieringen en orders ontwierp, waar in hy de natuur van de Kerk ontvouwd, en vertoon wat boete, volgens het gewoone der Ouden, en de vastgestelde Kerken-order, voor dese of die sonde gedaan moest worden, en de schuldigen van de Kerkelijke straf konden worden vrygesproken. Maar die behooren eygentlijk tot de laatste soort sijner schriften, te weten, de *Canonicale Verhandelingen*, rakende voorschriften en orders voor de Monikken en andere. Onder dese stel ik (naast de even-gemelde brieven aan *Amphilochius*) voor eerst sijne *ascetische Voorschriften en Orders*, van welke by den H. *Hieronymus* en andere gewag gemaakt word, waar in hy net en cierlijk veele twijfelingen en vraagstukken, uyt de Schriftuur opgehaald, ontloft, en treffelijke regelen en bestieringen voor die haar tot een eenzaam leven hadden afgesonderd, voorsteld. Het is waar dat *Sozomenus* (a) dit werk *Eustathius*, Bisschop van Sebastea, segd toegeschreven te zijn, maar 't is ook waar, dat hy daar t'effens het selve van *Basilus* segd geschreven te zijn, en dat'er maar sommige waren, die het aan *Eustathius* toeschreven; en seker, het word door het eenparig getuygenis der Ouden (gelijk blijkt uyt *Hieronymus, Rufinus, Justinianus* de Keyser, *Photius, Suidas* e. f. v.) geduurig voor het werk van den H. *Basilus* erkend. Dit werk behelst de eertijds (gelijk ons *Photius* [b] berigt) twee Boeken, waar van het eerste bestond uyt die korte verhandelingen *De Judicio Dei, de Fide, Van Gods Oordeel, het Geloof* en eenige anderen, die men thans voor sijne zede-lessen geplaatst vind; het tweede uyt zijn redeneeringen *De In-*

(y) *Ibid.* (z) *Cod.* 143. p. 317. (a) *Lik.* 3. c. 14. p. 520. (b) *Cod.* 191. col. 493.

Institutione Monachorum. Van de instelling en order der Monikken. Want hy een verhoog geeft van een Christen, die naar de volmaaktheit staat. Dese nu waren als een soort van voorreden voor sijne *Regula*, of bestieringen en bepalingen in 't breede voorgesteld, behalve uyt vijfen-vijftig vraagstukken door de Klooster-Monikken opgegeven van *Basilus* beantwoord, op welke hy heeft laten volgen *313* *Regula's*, of korter bestieringen, voorgesteld op de selve wijze, welk alles gepastelijk over een komt met het verslag dat'er *Photius* van geeft, te dat'er niet aan kan getwijfeld worden, of se sijn even dese selve. In het afschrift, daar de Venetse druk in het jaar 1553 na gedrukt is, was een korte verklaring bygevoegd, welke geleegd werd oergeschreven te zijn uyt een der oudste afschriften, overgebragt uyt *Pantus*, en de plaatsen alwaar *Basilus* als een *asceta* (oefenaar) geleefd had, welk na het afschrift in *Basilus* eygen Gasthuys te Cesareen gevonden, met twintich hoofdstukken, en byvoeging van de straffen voor de overtreddende Monikken, vermeerderd was. Dese orders nam *Basilus* (c), naar sijn eygen verhaal, voor, tot dienst van de Westersche Monikken, in het Latijn te vertalen, welk hy ook deed, dog deselve vry bekortende. Van die natuur is sijn boek *de Spiritibus* genaemd, behelsende so treffelijke lessen van een godvrugtig en heylig leven, alle met gelijk getal uytgelegte Schriftuur-texten versterkt.

V. Tot desen rang mag ik met regt brengen deszelfs *Liturgie*, of Kerken-dienst-boek, welk ik, so veel de inhoud aangaat, buyten twijfel stelle van den H. *Basilus* te zijn: want, gemerkt *Maxianus* rond uyt verklaard (d), dat *Basilus* weder te Cesareen gekomen zijnde, niet alleen Regelen voor het eenzaam leven ontwierp, en die so mondeling als schriftelijk overleyerde, maar ook *in xii hactis*, voor *schriften en formularien van kerken* opstelde, en *in xii hactis*, de plegtigheden en toefsel van den *Altaar* inwoerde: en gemerkt hy zelfs (e) elders een verslag geeft van de plegtigheden des openbaren diensts in sijne gestelde bidplaatien, die met sijn gemelde *Liturgie* over een quamen, en, gelijk hy segt, van alle de Kerken Gods wierden goedgekeurd, kan ik niet anders waarom 't gemelde *Liturgie* in alle Kerken van dien het doorgaans word toegeschreven, soude worden geweyerd. Ik weet wel dat het, so als 't heden gevonden word, merkelyk verschild van sijne eerste eenvoudigheid, en dat'er van tijd tot tijd veel verandering in gemaakt is, even gelijk een rivier, al is se aan haar bron-ader en eerste uytstroming nog so suuyver en helder, door de groeven, die se doorloopt, ligtelyk eenige vuyligheid en slijk mede sleept: maar wanneer het daar van gesuyverd is (en het valt voor iemand, die in de Kerkelyke Oudheden bedreven is, niet ongemakkelijk het kaf van het koom te scheidend) mag het overige met regt voor het werk van desen Grooten Man worden aangefien, en 't sal bevonden worden met het gebruik en gewoonte van die eeuw wel over een te komen. Hierom zijn deszelfs oudste afschriften de suyerste en ontwijfelbaarste. Dus is *Basilus* Syrische *Liturgie*, die *Masius* van sijn Meester *Moses Mardenus* ontfangen en in de Latijnsche taal overgeset heeft (f), de beknopste, en vry van al 't geen in de Grieksche afschriften, die men heden heeft, te berispen is: sonder iemands tegenpraak is deselve van ouds af erkend van *Basilus* te zijn opgesteld, en in de Grieksche Kerk tot heden toe met groote eerbied en hoogagting gebruykt op de plegtelykste vierdagen, daar se

Bysonder sijne Liturgie.

Die feker van hem is.

Hoewel niet so als men se thans heeft.

De kortste is de beste.

U O H [22]

om

(c) Lib. 2. c. 2. p. 250. (d) Orat. 30. p. 330. (e) Epist. 63. p. 26. (f) Antwerp. edie Ann. 1569.

Nazianzenus roem van Basilius Boeken.

om haar kortheyd leer geagt, en doorgans geblyft worden. Dicit twee Liturgie boeken, feyd'er de Griekfche Patriarch *Jeanus*, (a) in fijn antwoord aan de Wittenberfche Godsgelcerden, van, *gelijk fe van oude tijden af tot ons overgekomen, fo worden ja goed gekend en gebruykt.* Ik fal van hem merckliken over fijne werken affcheyden, als ik maar fal gefegd hebben, wat agting de Ouden van defelve maekten, waar toe ik niet anders behef op te halen, als 't geen *Nazianzenus*, die hem best kende, en van defelve bequaamt konde oordeelen, door eygen bevinding tot roem van defelve legt: „Met fijn affcheyd van ons, feyd hy (b), is te gelijk alle vromde en vermaak gewecken; het eenige vermaak dat wy nog hebben, is geen hy in fijne Boeken en Schriften heeft na gelaten, waar voor alle, die na hem gefchreven hebben, moeten wijken. Laat de Ouden fwijgen, en al 't geen defelve tot verklaring der Heylige Boeken gefchreven hebben te rug ftaan, dat is een leeuw Schrijver opgeftaan. Die is by ons de beste, die ons leeren, welke alleen ons tot alle foort van geleerdheyt en wijzen konnen, meest doer wandelt, leeft, vorftaat, en gebruykt. Dit eenige moet ik van hem zeggen: fo men maal als ik fijn *Commenten* opvatte en doorlefe, verkeer ik met mijnen grooten Meester, verfta de redenen en order van de fchepping, en heb meerder hoogagting en verwondering over mijnen Maker, als te voren, wanneer ik de gelchapene dingen maar van blyten aanschouwde. Lees Sodom die trotfe en godloofe tongen tot affche verteeren, of den Toorn van Babel met grooten hoogmoed begonnen, maar niet van die der kragt geltoord en om verft geworpen. Keer ik my tot *De Spiritu Sancto, van den H. Geest*, ik vind daar den waaragtigen God, en myfelven, op de van hem geftelde gronden der godgeleerdheyt voortgaande, bequaam om de waarheyt onbefchroomd te prediken. „Vallende gelegentheyt tot te denken, dat ik een heylig man zyn, ik vind myfelven opgetrokken verre boven het geen de letteren en woorden seggen, en van eene trap van licht voortgebragt tot een verdere, tot dat ik ten laften opdimmte tot de hoogfte. Lees ik fijne lofredenen over de Martelaars, ik veragte mijn ligchaam: en myfelven in de vergadering van dat hemelfch gefelfchap denkende te zyn, worde ontfteken met een ernftig verlangen, om mede als een Martelaar te fterven. Sta ik mijne oogen op fijne Sede-lessen, en redeneeringen van de wellevendheyt, ik worde aanfionds overtuygd om myfelven te moeten reynigen van alle befmettinge des vleeffels en des geffts, veranderd tot een Tempel van God, en werktuygen van den H. Geest, om Gods lof en roem uyt te breyden, gefuyverd tot een Gode behagelijke gefalte, en blijve niet die ik te voren was. So fpreekt die treffelijke man, en nog vry meer van de koftelijckheyt van *Basilius* boeken.

(a) Respons. 1. c. 13. p. 103. (b) Ub. fup. p. 632. 633.

AGTSTE AFDEELING.

Een yntoog van fijne naafte maagschap.

I N H O U D.

Basilius maagschap en Ouders. De godvrugtige daad van fijn moeder Emmae.

De jaren lang gebeden... De uitgang... Naucratius... veel goeds... Gregorius... Bisschop van Nyssa... Bisschop van Sebastea... Basiliezen.

I. Het leven van den H. Basilius afbreken... Sijn vader Basilus... Emmelia verliet... op het aanraden van haar dogter... de wereld... en sloeg haar... om de... Bevoenen van haar soon... de ziele... die ten laatste door hoogen ouderdom afgemat... doodelijk was... by haar waren haar dogter... haar soon Petrus... die van haar leven ten dienste stonden... Aan u, o Heere... bejde de eerste... de ziele... weder over: laat se... bejde u geheet en afgeheylt worden.

II. Van hare tien kinderen zijn in de Geschied-boeken... Matrina, Naucratius, Gregorius en Petrus. Matrina was de oudste... naamd, tot Leertmeester gehad had... voor hare opvoeding... kennis van de H. Schriftuur... een goede bestiering van's menschen leven... [Zz. 3]

Labbe de Script. Eccl. in Basl. in adden. Tom. 1. p. 734. Sie hier boven de 1. Afdeel... (b) Basl. Epist. 79. p. 144. (c) Max. Epist. 2. p. 733. (d) Niss. de... (e) Epist. 7. p. 50.

Handwritten marginal notes in a smaller script, including words like 'engod', 'vragtig', 'Tot droeg', 'beyt van', 'Basilius', 'De opvoeding van', 'Matrina', 'Schoone'.

Haar vroeg-ge godvrugtig-heit,

en verder leven,

en verder leven,

en verder leven,

en verder leven,

ficte, dood, begravens,

en verder leven,

en tot-re-den door haar broeder Nylse-nus.

Naucratus leven

en verder leven,

en verder leven,

en dood.

haalde se, wanneer sy maar cenige de minste gelegenheyt had, by anderen; ja sy was gewoon, 't zy dat se te bedging, of opstond, 't zy dat se eenig werk begon of verliet, 't zy dat se aan tafeling, of van deselve opstond, of dat se hare godsdienstige oeffeningen bynnen wilde, een *Psalm* te singen. Dus leefde sy, self seer se het twaalfde jaar van haren ouderdom bereykt had; maar met hare jaren groeyde hare godvrugtigheyt, en te gelijk hare schoonheyt, waar door se so veel uyvers kreeg, dat haar vader, om het verfoeken daar over voor te komen, haar een goed man ten huwelijk gaf, dog die Edelman stierf, eer het huwelijk voltrokken wierd, 't welk haar aanleyding gaf, om vast te stellen, dat se voortaan ongetrouwd leven, en haar moeder in het opvoeden van de andere kinderen behulpsaam zijn wilde, gelijk se vervolgens met grooten yver en sorg deed, en haar broeder *Basilus*, onlangs van de Hooge School t'huys gekomen, bewoog de vliegende gedagten van zijn groote geleerdheyt te laten varen, een nederig gevoelen van sigselven te hebben; den moeyelijken weg tot de deugd in te slaan, en hemselven tot de nauwgesette order van een afgesonderd leven over te geven. Sy self ging ook, als haar moeder gestorven, en de andere kinderen be-sorgd waren, sig van het geselschap van andere onttrekken, en beslootde met eenige godvrugtige maagden, over welke sy Bestierster was, haar geheele tijd in een gestadige aandacht, en de nauwgesetste oeffeningen van godsaligheyt en deugd. Haar broeder *Gregorius*, Bisschop van Nyssen (die haar in agt jaren niet gesien had) nam de reys aan om haar te bezoeken; onderwegen quam hem iets in den droom voor, als een bekend-making van haar nakende dood, dog her was so duyster, dat hy'er voor die tijd niet af wist te maken. By haar gekomen zijnde, vond hy haar seer siek, deed haar alle gerak, dat er vereyscht wierd, en sag haar, als se gestorven was, met groote statie begraven. Naderhand beschreef hy haar leven wijdlystig (f), welk waardig is van een geleerd leeser gelezen te worden.

Origenes vast te zijn, maar, gemerkt ik iunk by niemand dan by *Nesephorus* (g) vinde, geloof ik dat een mislag van dien Schrijver te zijn, die haar noemd in plaats van haar Groot-moeder *Macrina*, die een toehoorderse geweest was van den H. *Gregorius*, wiens Leer-meester en Opziender *Origenes* geweest was.

III. *Basilus* naaste broeder was *Naucratus* (h), (of, gelijk hem *Constantinus Porphyrogenneta* (i) noemd, *Pancratus*) een jongman van een aangename gestalte, van een sterk ligchaam, en geen minder bevallig leven. Twee-en-twintig jaren oud zijnde, gaf hy merkelijke blijken van sijne vaerdigheyt en welspreekendheyt, met sijne reden-voeringen, die hy met groot genoegen, en tot verwondering self van alle sijne toehoorders, in het openbaar deed. Niet lang daar na verliet hy dat alles, en week naar de wildernis, alwaar hy sig in een bequame eensame plaats, niet verre van de riviere *Iris*, neder sloeg, geen ander geselschap had, dan eenige weynige oude en de wereld afgestorvene mannen, die hy met de jacht (daar hy sig wel op verstond) versorgde, en by alle voorvallen sijn moeder ten dienst was. Vijf jaren bragt hy in die eensameheyt door, maar wierd, als hy na die tijd nevens sijnen weerden vriend *Chrysaphius* (dien hy uyt alle sijne huysgenooten tot een gedunrig makker uytverkoren had) op sekeren dag ter jacht gegaan was, met denselven dood t'huys gebragt: een verlies, dat sijn moeder seer smer-

(f) *Act. in append. operum ejus anno 1618.* (g) *Lib. 11. c. 19. p. 137.* (h) *Nyss. vitæ Martin. p. 182.* (i) *Lib. 1. Them. 2. p. 18.*

inertede, en zijn suster *Macrina*, die hem meer dan de andere broeders beminde, swaar viel, hoewel te haar manmoedig droeg. Naast hem volgde *Gregorius*, een zeer geleerd en welsprekend man, die naderhand Bisschop van Nyssen in Cappadocien, en door de Arianen gebannen en vervolgd wierd, dog niet-tegenstaande alle hunne boose aanslagen tegen hem, leefde tot een hoogen ouderdom, by-na tot het eynde van die eeuw, hoewel men van de juiste tijd van zijn dood het naaste verhoeyd niet geven kan.

IV. De laatste van dese broeders, en zelfs van alle de kinderen (k) (want zijn vader stierf straks na dat hy geboren was) is geweest *Basilus*, die zijne goede opvoeding voornamelyk danken moet de zorg en toezichtigheyt van zijn suster *Macrina*, die hem in zijne eerste jaren de gronden van godsdienstigheyt en de kennis van Goddelijke saken inboezemde, en in de overvlietende uren so veel te doen gaf, dat hy weynig tijd had om hem met ydele en onnodige studien te bemoeien: sy was hem een Vader en Meester, Voogd en Opfiender, en voerde hem door haar godvrugtig aanraden en onderwijfen sodanig aan, dat hy eerlang de uiterste volmaaktheyt van de ware Wijsgeerte bereykte. Hy had een voerdigheyt, om alerley saken te leeren, en een bysonderen trek tot alerley hand-werken, daar in hy sonder hulp van iemand binnen korten tyeit vorderde, dan andere door langkheyt van tijd, en met veel moeyte gemeenlyk doen. Hy was in de taal-kunde niet so net, of so ver gekomen als zijne broeders, maar week deselve in godvrugtigheyt en deugd geheel niet, om welke te oefenen hy sigelven tot een *ascetisch* en eenzaam leven begaf, en een groot gedeelte van het zijne met zijn moeder en suster in een afgesonderd leven doorbragt: bysonder maante hy uyt in herbergzaamheyt en milddadigheyt, so dat hy, wanneer de menschen ten tijde van een grooten hongersnood, daar van verstendigd, met geheele troepen tot hem in de woestijn quamen, sodanigen voorraad verschaftte, dat door den toeloop die plaats niet meer een woestijn, maar een bevolkte stad schein te zijn. Basilus tot het Bisdom van *Caesarea* naar Ouderling; naderhand wierd hy Bisschop van *Sebastea*, (t welk, naar alle waarschijnlijkheyt, dat in Cappadocien, of, naar het seggen van *Stephanus*, volgens de verdeling van dat land in zijnen tijd, in Armenien was; want daar waren in de Oostersche Gewesten verscheyden plaatsen van die, of diergelijke naam, als *Sebaste*, *Sebastea*, en *Sebastopolis*) maar wanneer dat geweest zy, hoe lang hy die plaats bekleedde, of wat hy, gedurende zijne bediening, gedaan heeft, konnen wy niet met-al van seggen. Van zijne Schriften is niets tot ons overgekomen, als een korten brief aan zijn broeder den Bisschop van Nyssen, die op zijn verzoek op het Boek van *Eunomius* tegen *Basilus* had begonnen te antwoorden, en hem om raad, hoe daar in voort te gaan, gevraagd had. Dit alles ver- toond ons waar te zijn 't geen *Naxianzenus* (l), in zijne lijk-reden over *Basilus*, heeft aangetekend, dat hoewel zijne Ouders wegens hunne godvrugtigheyt en roemwaerdige hoedanigheden vermaard waren, egter dit hun grootsten roem was, dat sy in hunne kinderen so gelukkig waren. En seker, men sal mogelijk geen sulken voorbeeld vinden, dat drie broeders, alle uytstekende en destige mannen, op tenen tijd Bisschoppen geweest zijn.

(k) *Nyssen. vit. Macrin. p. 185.* (l) *Orat. 20. p. 322.*

Basilus Werken.

Egte
 Homilia IX. in Hexameron.
 In Psalmos Homiliae XXII.
 Homiliae XXXI. varii argumenti.
 De Baptismo Lib. II.
 De vera virginitate ad Leroum Meliten.
 Commentarii in XVI. priora Isaiae capita.
 Adversus Eunomium Lib. V.
 Ad Amphilochium de ...
 Sermo de Abdicat. ...
 De vera ...
 Ethicorum de iudicio Dei.
 Ethica seu Moralia.
 Ascetica; seu de Institut. Monach.
 Serm. II.
 Regulae fassus disputatae.
 Regulae breviores.
 Constitutiones Monasticae.
 Epistola ad Chilonem Anachoretam.

Ad Monachum lapsi & Virgini
 laps. Epist. III.
 Ad Amphilochium Episcopi Canonicæ, III.
 Epistola alia CCCCXXV.
 Liturgia, sed interpolata.
 Conciones Morales XXIV. ex
 filii libri. Per *Simeonem Logothetam* selectæ.
Onegte
 Homilia X. & XI. in Hexameron.
 De Grammatica exercitatione *Labellus* (reversæ ...)
 De Consolatione in adversitate.
 De laudibus eremi, seu vite solitariae (fragmentum ex oper. *Petri Damiani*).
 Admonitio ad filium Spiritualem.
 Lat.
 Precatio cum ...
 Fragmentum Epistolæ ...
 Imp.

Ende van het leven van den H. BASILIUS.

HET